

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA

KUOPION KAUPUNGIN TALOUDEN SEURANNAN JA RAPORTOINNIN KEHITTÄMINEN

TEKIJÄ: Kristiina Heiskanen

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala			
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma			
Työn tekijä Kristiina Heiskanen			
Työn nimi Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittäminen			
Päiväys	10.11.2014	Sivumäärä/Liitteet	73/3
Ohjaaja Kaisa Hämäläinen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Kuopion kaupunki, Talous- ja strategiapalvelu			
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin Kuopion kaupungin talouden raportoinnin kehittämistä. Tarkoituksena oli selvittää kehittämiskohteet talouden seurannassa ja raportoinnissa. Työn tavoitteena oli tuottaa toimeksiantajalle tietoa siitä, miten raportointia tulisi jatkossa toteuttaa.</p> <p>Opinnäytetyöprosessi aloitettiin tutustumalla Kuopion kaupungin talouden raportointiin ja luotiin teoreettinen viitekehys tutkimukselle. Kysely suunniteltiin toimeksiantajan toiveet huomioiden. Tutkimukseen aineisto kerättiin kyselylomakkeen avulla, johon vastausta odotettiin 100 henkilöltä. Tutkimukseen vastasi 40 henkilöä.</p> <p>Tutkimus osoitti, että talouden raportointiin oltiin jokseenkin tyytyväisiä. Selvityksen perusteella kehitettävää löytyi raporttien ulkoasuun ja sisältöön liittyen. Vastausten mukaan osavuosisikatsauksen raportoinnissa ei tarvitse erottaa ydinkaupunkia muista yksiköistä. Raportit antoivat riittävästi tietoa ja niihin luotettiin.</p>			
Avainsanat Kunta, kuntatalous, talousraportointi, kehittäminen			

Field of Study Social Sciences, Business and Administration			
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration			
Author Kristiina Heiskanen			
Title of Thesis Developing the monitoring of and reporting on the economic situation of Kuopio city			
Date	10.11.2014	Pages/Appendices	73/3
Supervisor Kaisa Hämäläinen			
Client Organisation /Partner City of Kuopio, Financial and Strategic Services			
<p>Abstract</p> <p>The present thesis studied the developing of reporting on the economic situation of Kuopio city. According to the commission, the purpose of this thesis project was to find out proposals for improvement for monitoring and reporting on the economic state. Furthermore, the main aim of this thesis was to produce information on how the reporting should be implemented in the future.</p> <p>The thesis process began by examining the economic reporting in the City of Kuopio and creating a theoretical framework. The study was designed to take into account the commissioner's opinions. The data of the study was collected through a questionnaire which was sent to 100 people. Forty people responded to the survey.</p> <p>The present study results showed that the respondents were quite satisfied with the economic reporting. According to the survey proposals were made to clarify reports' appearance and content. Based on the answers there is no need to separate the core of the city from the other units in the interim report. A common opinion was that reports provided enough information and they were reliable.</p>			
Keywords Municipality, municipal economy, municipal financial reporting, development			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	KUNTA	7
2.1	Kunta ja kunnan tehtävät	7
2.2	Luottamushenkilöorganisaatio.....	8
2.2.1	Kunnanvaltuusto	9
2.2.2	Kunnanhallitus	10
2.2.3	Lautakunnat	10
2.2.4	Johtokunnat ja toimikunnat	11
2.2.5	Tarkastuslautakunta	11
2.2.6	Luottamushenkilöt.....	12
2.3	Viranhaltijaorganisaatio	12
2.3.1	Kunnanjohtaja	13
2.3.2	Kuopion kaupungin palvelualueet.....	14
2.4	Päätöksenteko	14
3	KUNNAN TALOUS	16
3.1	Kunta taloudellisena toimijana	16
3.2	Kuntatalouden rakenne	17
3.2.1	Menot ja tulot	17
3.2.2	Verotulot	19
3.2.3	Valtionosuudet ja valtionavustukset.....	19
3.2.4	Maksu- ja myyntitulot.....	20
3.2.5	Investoinnit	21
3.2.6	Lainarahoitus	21
3.2.7	Sijoitustoiminta	21
3.3	Talouden ohjaus	21
3.3.1	Talousarvio ja -suunnitelma	22
3.3.2	Talousarvioperiaatteet.....	24
3.4	Tilinpäätös.....	24
3.5	Toiminnan tarkastus ja tavoitteiden toteutumisen seuranta	25

4	TALOUDEN RAPORTOINTI	26
4.1	Raportoinnin tehtävät.....	26
4.2	Hyvä raportointi.....	26
4.3	Raportoinnin toteuttaminen	27
4.4	Pakolliset raportit.....	27
4.5	Kuopion kaupungin toteuttamat raportit	28
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	31
5.1	Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmän valinta.....	31
5.2	Kyselyn suunnittelu ja toteutus	31
5.3	Tutkimuksen luotettavuus	32
6	TUTKIMUSTULOKSET	34
6.1	Kuukausiraportointi.....	34
6.2	Osavuosikatsaus	38
6.3	Tilinpäätös.....	41
6.4	Henkilöstökertomus	42
7	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	45
8	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET	47
	LIITE 1: SÄHKÖPOSTISAATE	49
	LIITE 2: KYSELYLOMAKE.....	50
	LIITE 3: OTTEITA VUODEN 2014 HELMIKUUN KUUKAUSISEURANNASTA.....	57

1 JOHDANTO

Kunta-alaa kohdanneet muutospaineet ja heikentyneet talouden näkymät ovat käyneet vaikeammaksi ennustaa. Epävarmuuden lisääntyessä kuntien selkeämpi johtaminen on muuttunut tärkeämmäksi. Johtamisen tueksi kunnissa tarvitaan raportointijärjestelmää, joka tuottaa ajantasaista tietoa kunnan toiminnoista ja taloudellisesta tilasta. Talouden tasapainon saavuttamiseksi kunnissa on toimittava kestäväällä tavalla ja pidettävä talouden suunnittelu, päätöksenteko ja raportointi yhtenäisenä, toisiaan tukevin prosesseina. (Björkwall, Heinonen, Hakola, Huikko, Kietäväinen, Korento, Lehtonen, Mehtonen, Palo, Turkkila, Vaine, Vuorento ja Ylitalo 2012, 3-4.) Myös taloushallinnon rooli organisaatioissa on laajentunut ja taloustiedon merkitys päätöksenteossa korostuu.

Tämä opinnäytetyö toteutetaan toimeksiantona Kuopion kaupungin talous- ja strategiapalveluille. Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia kaupungin talouden raportointia määrällisellä tutkimusotteella. Tutkimus sai alkunsa talous- ja strategiapalvelun tarpeesta selvittää Kuopion kaupungin talouden raportoinnin mahdolliset kehittämistarpeet. Selvittämistä varten teetetään kysely luottamushenkilöistä valtuutetuille ja virkamiesjohdolle sekä raportoinnin kanssa työskenteleville. Pääongelmana tutkimuksessa on, "onko Kuopion kaupungin talouden raportoinnin kehittäminen tarpeellista ja kuinka sitä tulisi kehittää?", joka jaettiin alaongelmaan "mitkä ovat mahdolliset kehittämiskohteet?".

Opinnäytetyö koostuu teoriaosuudesta ja tutkimusosuudesta. Teoriaosio koostuu kolmesta pääluvusta, jotka jakautuvat alalukuihin. Luvussa kaksi käsitellään kuntaa yleisellä tasolla ja luvussa kolme kunnan taloutta. Seuraavana käsitellään talouden raportointia kunnassa ja kerrotaan Kuopion kaupungin talouden raportoinnista. Empiirisessä osuudessa esitetään tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät sekä käsitellään kyselyn suunnittelua ja toteutusta. Luvussa pohditaan myös tutkimuksen luotettavuutta. Luvussa kuusi esitetään tutkimustulokset. Luku seitsemän sisältää yhteenvedon ja johdopäätökset. Tutkimus päättyy pohdintaosioon.

Teoriaosuudessa on käytetty pääasiassa lähteenä kuntaa ja kunnan taloutta sekä talouden raportointia koskevaa kirjallisuutta ja sähköisiä lähteitä. Lisäksi lähteinä on käytetty kuntalakia, tutkimusmenetelmiin liittyvää kirjallisuutta ja Kuopion kaupungin talouden raportteja.

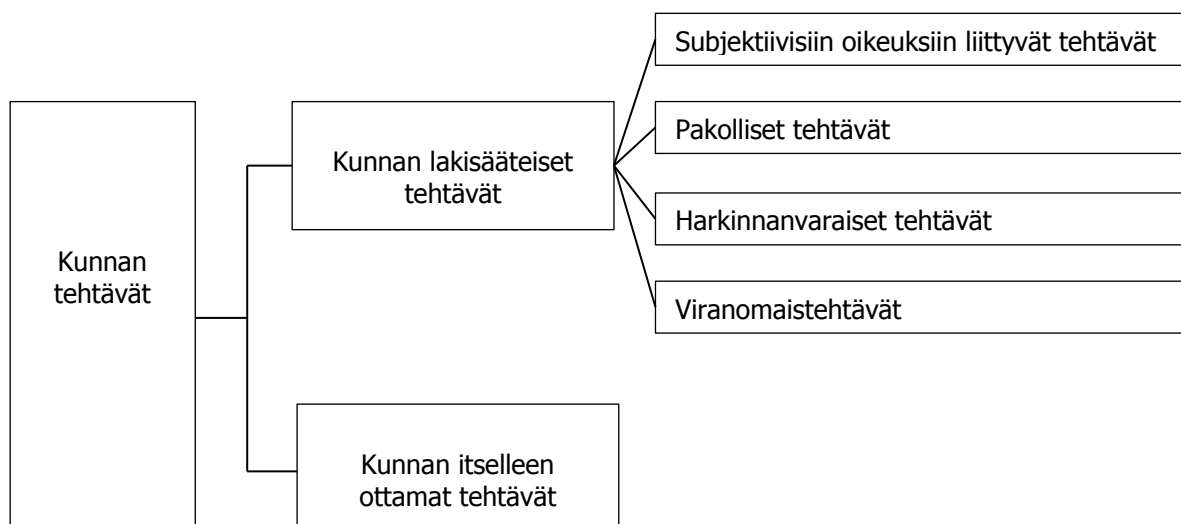
2 KUNTA

Kunta on poikkeuksellisen suuri yhteiskunnallinen vaikuttaja, sillä kunnan vastuu julkisista palveluista on suurempi kuin valtion. Kunta järjestää kansalaisen peruspalvelut. Lisäksi kunnat ovat poikkeuksellisen suuria työllistäjiä. (Suomen kuntaliitto 2014a.) Suomen kuntaliiton (2014b) mukaan Suomessa on 320 kuntaa, joista 107 käyttää kaupunki – nimitystä.

2.1 Kunta ja kunnan tehtävät

Kunnalle määritelty alue, kuntalaiset ja kunnan itsehallinnollinen oikeus muodostavat kunnan. Alueen perusteella määritetään, ketkä ovat kuntalaisia ja mitä aluetta kunnan on hoidettava ja hallittava. Alueesta aiheutuu kunnalle tuottomahdollisuuksia, mutta myös kustannuksia. Jokainen kansalainen kuuluu johonkin kuntaan, joten kuntaa voidaan kuvata eräänlaisena pakkoyhteisönä. Kunnan jäsenyysmäärän pohjalta määräytyy kunnan tulopohja ja kustannukset. Kunnan jäseniä ovat henkilöt, joiden kotipaikka on kunnassa. Myös yhteisöt, säätiöt ja laitokset ovat kunnan jäseniä, jos niiden kotipaikka on kunnassa. Lisäksi kiinteää omaisuutta kunnassa omistavat tai hallitsevat ovat kuntalaisia. (Lauslahti 2003, 41.)

Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestävästä kehitystä. Kuntalaissa on määritelty, että kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa ja sille laissa säädetyt tehtävät. Kunnille ei saa antaa uusia tehtäviä tai velvollisuuksia muuten kuin lakia säätämällä. Lisäksi tehtävien ja oikeuksien ottaminen pois vaatii lain säätämistä. (KuntaL 1995/365.) Kuntien tehtävänä on vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta käytännössä, kun taas valtio huolehtii peruspalveluihin liittyvästä lainsäädännöstä sekä tulonsiirroista (Sallinen, Majoinen ja Salenius 2012, 87). Kunnat hoitavat lisäksi tehtäviä, jotka perustuvat vapaaehtoisuuteen. Lisäksi kunnan tehtävänä on kunnan elinvoimaisuuden kehittäminen. (Majoinen, Harjula, Kirvelä, Myllyntaus, Salenius, Majava ja Pauni 2008, 29.)

KUVIO 1. Kunnan tehtävien jaottelu (Sallinen ym. 2012, 87).

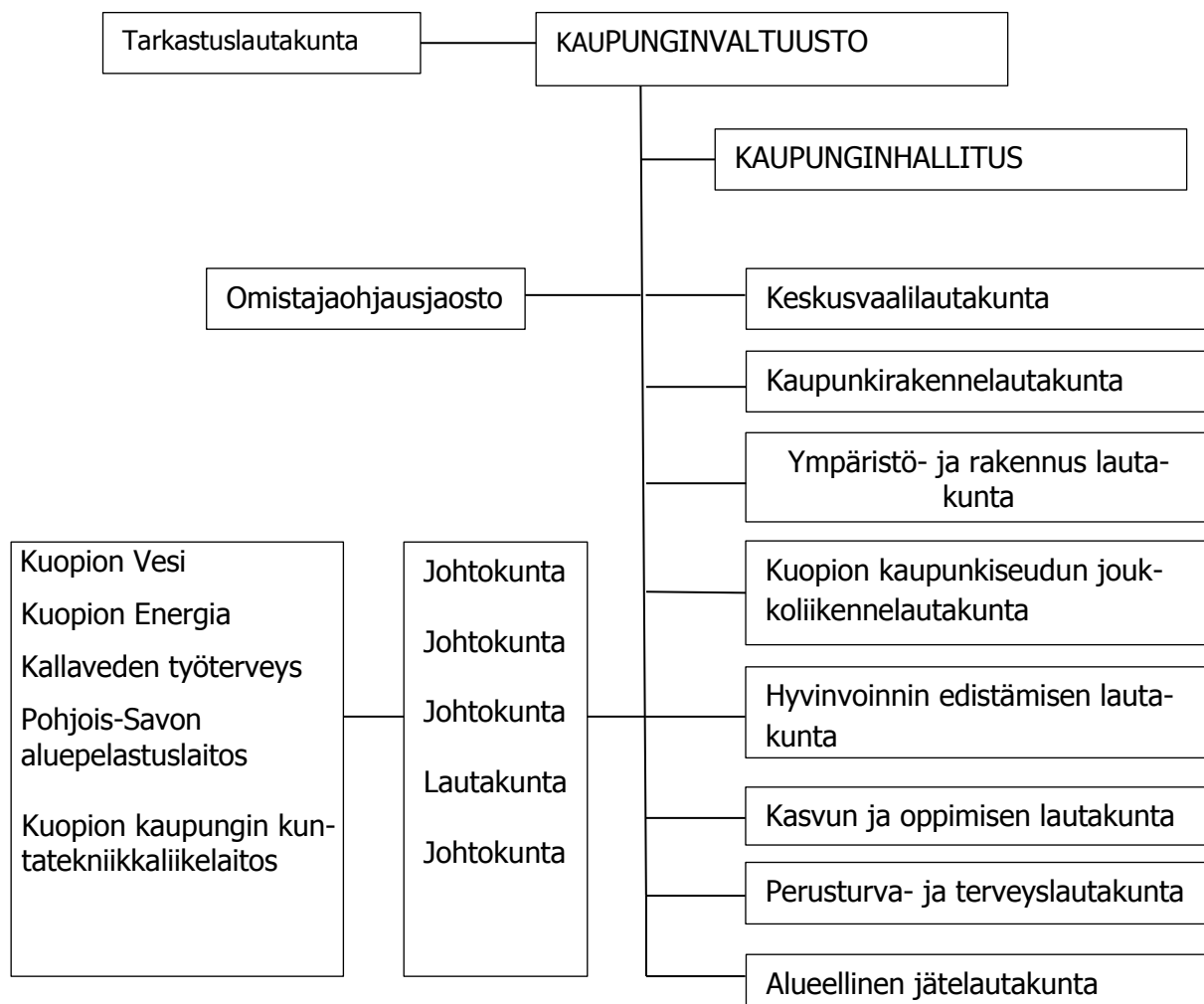
Kunnan tehtävät jaetaan lakisääteisiin ja kunnan itselleen ottamiin tehtäviin (kuvio 1). Erityislainsäädännössä kunnan velvollisuuksiksi säädetyt tehtävät ovat kunnan lakisääteisiä tehtäviä. Erityislainsäädäntöön perustuukin suurin osa kunnan tehtävistä. Puolestaan kunnan itselleen ottamalla tehtävillä tarkoitetaan kunnalle täysin vapaaehtoisia tehtäviä. Lakisääteisessä toiminnassa palveluja on oltava tarjolla ja toimintaan on varattava määrärahaa, kun taas vapaaehtoisissa palveluissa kunta päättää itse, kuinka kohdentaa niihin resurssejaan. (Sallinen ym. 2012, 88.)

Kunnan lakisääteiset tehtävät voidaan jakaa subjektiivisiin oikeuksiin liittyviin tehtäviin, pakollisiin tehtäviin, harkinnanvaraisiin tehtäviin ja viranomaistehtäviin. Subjektiivisiin oikeuksiin liittyvillä tehtävillä tarkoitetaan tehtäviä, jotka kunnan on pakko toteuttaa. Talousarviolta tai muulla päätöksellä ei voida evätä eikä rajata lakiin perustuvaa oikeutta. Välttämätön ja kiireellisesti järjestettävä toimeentulo, huolenpito sosiaali- ja terveystaloudessa sekä maksuton perusopetus, lasten päivähoito ja kotihoidon tuki ovat esimerkkejä subjektiivisia oikeuksia. Erityislainsäädäntö velvoittaa kunnan hoitamaan pakolliset tehtävät. Tehtävien laajuuden suhteen kunnalla on kuitenkin harkintavaltaa. Tehtävät voidaan hoitaa määrärahojen puitteissa halutussa laajuudessa. Nuorisotyö, vanhustenhuolto, kulttuuritoiminta, kirjasto- ja tietopalvelut, kaavoitus, vesihuolto ja jätehuolto ovat esimerkkejä kunnan pakollisista tehtävistä. Harkinnanvaraisissa tehtävissä kunnalla ei ole lakisääteistä velvoitetta ottaa erityislainsäädännön tehtäviä hoitaakseen. Mikäli tehtävien hoitamiseen kuitenkin ryhdytään, on erityislainsäädäntöä noudatettava. Harkinnanvaraisia tehtäviä ovat museot, teatterit, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulut ja joukkoliikenne. Viranomaistehtäviä ovat lupa- ja valvontatehtävät, kuten esimerkiksi rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu. Viranomaistehtävät määritetään tehtäviksi, joissa käytetään julkista valtaa. Kunnan itselleen ottamat tehtävät ovat vapaaehtoisia tehtäviä, jotka kunta rahoittaa itse. Tehtävät täydentävät lakisääteisiä tehtäviä. Vapaaehtoisia tehtäviä ovat esimerkiksi elinkeinoelämän edistäminen ja vapaan kansalaistoiminnan tukeminen. (Sallinen ym. 2012, 87-88.)

2.2 Luottamushenkilöorganisaatio

Kuntalain mukaan jokaisessa kunnassa on oltava kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari sekä tilintarkastuksen järjestämisestä vastaava tarkastuslautakunta ja varsinainen tilintarkastaja. Kunnan pakollinen perusorganisaatio on siten suppea. Lisäksi valtuustolla on oikeus asettaa kunnanhallituksen alaisena toimivia lautakuntia sekä johtokuntia liike- tai muun laitoksen taikka tietyn tehtävän hoitamista varten johtokuntia. (Säilä, Hellén-Toivanen, Pakkanen, Kääriäinen ja Urrila 2008, 11.) Kuopion kaupungin luottamusorganisaatiota on havainnollistettu kuviossa 2.

KUVIO 2. Kuopion kaupungin luottamushenkilöorganisaatio (Kuopion kaupunki 2014a).

2.2.1 Kunnanvaltuusto

Kuntalain (1995/365) 13 §:n mukaan valtuuston tehtävänä on vastata kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kuntalaki korostaa sen vahvaa asemaa sekä kokonaisvastuuta kunnan toiminnasta ja taloudesta (Majoinen ym. 2008, 78). Erityisesti toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamisessa ja yhteensovittamisessa valtuuston vastuuta on haluttu korostaa. Valtuustolla on yleensä päätösvalta, ellei se lain nojalla annetun säädöksen mukaan kuulu kunnan muulle viranomaiselle. Valtuuston tehtävänä on päättää, mitä toimenpiteitä kunnassa on ja miten toimivalta sekä tehtävät jaetaan kunnan viranomaisten kesken. (Säilä ym. 2008, 14-15.)

Valtuuston tehtävistä on säädetty kuntalaissa. Sen mukaan valtuustoon tulee muun muassa päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen perusteista. Hallinnon järjestämisestä sekä talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista päättäminen sekä talousarvion hyväksyminen kuuluvat myös valtuustolle. Myös kunnan palveluista ja muista suoritteista perittävistä maksuista sekä liikelaitoksille asetettavasti tavoitteista päättäminen ovat valtuuston tehtäviä. Lisäksi valtuusto valitsee tilintarkastajat ja jäsenet kunnan toimielimiin ja hyväksyy tilinpäätöksen sekä päättää vastuuvapaudesta. (Kuntal 1995/365, 13§.)

2.2.2 Kunnanhallitus

Kuntalain (1995/365) mukaan kunnanhallituksen tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta. Kuopion kaupunki on määritellyt, että kaupunginhallitus vastaa kaupungin yleisestä johtamisesta ja kehittämisestä valtuuston hyväksymien tavoitteiden, suunnitelmien ja päätösten mukaisesti, vetovoimaisuuden palvelualueesta sekä konsernipalveluista. Hallinnon johtamista varten kaupunginjohtaja ja palvelualuejohtajat toimivat hallituksen alaisina. (Kuopion kaupunki 2014b.) Kaupunginhallituksen johtosääntö määrää muun muassa Kuopion kaupunginhallituksen toimivallasta. Kunnanhallituksen vastuu on käytännönläheisempää kuin valtuuston, jolla on kokonaisvastuu kunnan toiminnasta ja taloudesta. Hallitus vastaa sen alaisen hallinnon yhteensovittamisesta ja käytännön hallinnon yhteensovittamisesta. Taloudenhoidon vastuulla tarkoitetaan laskentatoimen, rahaliikenteen, sisäisen valvonnan ja muun talouden hoidon järjestämistä. Valtuustoasioiden valmistelupakko määrittää hallituksen suhdetta valtuustoon, sillä päävastuu valtuustossa käsiteltävien asioiden valmistelusta on kunnanhallituksella. Kunnanhallitus valvoo valtuuston kokouksen jälkeen valtuuston päätösten laillisuutta ja huolehtii täytäntöönpanosta. (Majoinen ym. 2008, 78.) Päätöksentoteuttaja on viranhaltijaorganisaatio tai kunnan työntekijä. Päätösten toteuttaminen tapahtuu kuitenkin kunnanhallituksen alaisuudessa. (Säilä ym. 2008, 17.)

Valmisteluun ja toimeenpanoon kunnanhallituksella on yleinen toimivalta. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnanhallitus antaa kunnan hallintoa koskevia yleisohjeita sekä valvoo ja sovittaa kunnan muiden toimielinten ja viranhaltijoiden toimintaa yhteen. Myös kunnanhallituksen ohjeiden antaminen eri yhteisössä toimiville kunnan edustajille on mahdollista. (Säilä ym. 2008, 17.) Lisäksi yleisen kehityksen seuraaminen ja vastaaminen kunnan henkilöstöpolitiikasta kuuluu kunnanhallitukselle. Hallinnon yhtenäisyydestä huolehtiminen on kunnanhallituksen tehtävänä. Talouden kannalta erityisen tärkeänä voidaan pitää huolehtimista siitä, että lautakunnat valmistelevat taloussuunnitelman ja – arvion yhtenäisiä periaatteita noudattaen. Kunnanhallitus antaa ohjeet talousarvion täytäntöönpanosta. Myös kuntaorganisaation ulkopuolella kunnanhallituksella on vaikutusvaltaa esimerkiksi kunnan elinkeinopolitiikan ohjauksessa. Tätä kautta kunnanhallitus voi vaikuttaa elinkeinorakenteen muotoutumiseen. Kunnanhallitus vastaa myös tiedottamisesta ja suhdetoiminnasta. (Majoinen ym. 2008, 79.)

2.2.3 Lautakunnat

Lautakunnat ovat toimielimiä, jotka toimivat kunnanhallituksen alaisina. Lautakunnat hoitavat valtuuston antamia pysyväisluontoisia tehtäviä. Tehtävät valtuusto on antanut päättäessään kunnan hallinto-organisaatiosta sekä toimivallan jaosta ja tehtävistä. Kunnat harkitsevat itse lautakuntien nimet. Lautakunnat eivät ole kunnassa pakollisia toimielimiä tarkastuslautakuntaa ja vaalilain edellyttämiä lautakuntia lukuun ottamatta. Valtuusto harkitsee niiden tarpeellisuuden kunnassa. Erityislainsäädäntö ei juuri enää määrittele lautakuntahallinnon järjestämistä. Vaikka lautakunnat eivät ole kunnassa pakollisia toimielimiä, on kunnassa silti oltava tiettyjä tehtäviä hoitavia viranomaisia. Tällaisessa tapauksessa kunta harkintansa mukaan päättää tehtävistä huolehtivat toimielimet. Perinteisesti lautakuntia on organisoitu hallinnonalojen mukaan, mutta mukaan on tullut ns. elämänkaari-malli, jossa saman väestöryhmän palvelut kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Esimerkiksi lasten,

nuorten ja lapsiperheiden asioista, työssäkäyvien asioista ja ikääntyvien asioista vastaavia lautakuntia voidaan rakentaa lautakuntaorganisaatioon. (Majoinen ym. 2008, 80.)

Lautakuntien tehtävät ja palvelut eroavat kunnittain riippuen kunnassa käytössä olevasta lautakuntamallista ja lautakuntien määrästä. Kaikilla kunnan lautakunnilla on tiettyjä samoja tehtäviä, sillä lautakunnalla on vakiintunut asema ja rooli kunnan organisaatiossa. Lautakuntien tehtävänä on ohjata, valvoa ja kehittää tehtäväalueensa toimintaa, linjata toiminnan tavoitteet, päättää toimialueensa talousarvioesityksestä, asettaa tulostavoitteet ja seurata tuloksellisuutta sekä hyväksyä käyttösuunnitelma ja toimintakertomus. Lautakunta voi olla myös monijäseninen toimielin. Lisäksi lautakunta hyväksyy tilahankkeet, käyttää lautakunnan puhevaltaa lautakuntien päätöksiä koskevassa muutoksenhaussa, myöntää toimialueensa avustuksia sekä päättää toimialueensa maksuista ja korvauksista valtuuston linjan mukaisesti. Monissa kunnissa valtuutettuja valitaan myös kunnanhallitukseen ja lautakuntiin. Kunnissa voi olla myös yleislautakuntia, joissa yhden kunnan lautakunta hoitaa myös muiden kuntien kyseessä olevan lautakunnan toimialaan kuuluvat viranomaistehtävät. (Sallinen ym. 2012, 59-61.)

2.2.4 Johtokunnat ja toimikunnat

Johtokuntien ja lautakuntien ero ilmenee jäsenten vaalikelpoisuudessa, otto-oikeuden käyttämisessä sekä oikaisuvaatimusmenettelyssä. Johtokuntien tarkoitus on olla lähinnä erilaisten laitosten, kuten esimerkiksi liikelaitosten, toiminnasta vastaavia toimielimiä. Johtokunta on eräänlainen suoran demokratian toimielin. Johtokunnan jäseniksi voidaan saada palvelujen käyttäjien ja esimerkiksi liikelaitoksen henkilöstön esittämät edustajat. Johtokunta voi olla joko olla suoraan kunnan hallituksen alainen tai asianomaisesta tehtäväalueesta vastaavan lautakunnan alainen. (Majoinen ym. 2008, 80-81.) Kunnanhallitus ja valtuuston päätöksellä muut toimielimet voivat asettaa toimikuntia määrätyn tehtävän hoitamista varten. Tämä voi kuitenkin tapahtua vain kunnanhallituksen ja valtuuston päätöksen nojalla. Projektiluontoisissa tehtävissä voidaan tarvita toimikuntia. Valtuusto valitsee kunnan luottamushenkilöt, mutta johtokunnan jäsenten valinta voidaan kuitenkin siirtää muullekin toimielimelle. Toimikunnan asettaja valitsee toimikunnan jäsenet. (Sallinen ym. 2008, 61.)

2.2.5 Tarkastuslautakunta

Jokaisessa organisaatiossa on oltava luotettava ja uskottava tarkastusjärjestelmä, niin myös kunnassa (Majoinen ym. 2008, 81). Tarkastuslautakunta on kunnan ulkoisen valvonnan parlamentaaristen valvontatehtävien toteuttaja (Säilä ym. 2008, 53). Tarkastuslautakunta asetetaan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan asettaa valtuusto. Sen keskeinen tehtävä on valmistella hallinnon ja talouden tarkastuksen asiat valtuustolle. Myös arviointi siitä, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kuuluvat tarkastuslautakunnan tehtäviin. Tehtävät jatkuvat niin kauan, kunnes viimeisen tilivuoden tarkastus suoritetaan. Tarkastuslautakunnalla on kiinteä yhteys valtuustoon, sillä sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on oltava valtuutettuja. Poliittinen vastuu siitä, että tilintarkastus toteutetaan asianmukaisesti, kuuluu tarkastuslautakunnalle. Tarkastuslautakunnan tärkeys ko-

rostuu arvioitaessa kunnan toiminnan tuloksellisuutta. Tarkastuslautakunta esittää arvionsa tavoitteiden toteutumisesta valtuustolle vuosittain. Arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta ilmaisee käsityksensä siitä, kuinka kunnanhallitus ja muut viranomaiset ovat onnistuneet valtuuston tahdon toteuttamisessa. Lisäksi vuoden aikana voi tulla esiin asioita, jotka lautakunta vie valtuuston tietoon ja käsiteltäväksi. Valvonnan lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävänä nähdään, että se toimii kunnan toiminnan kehittäjänä. (Sallinen ym. 2012, 61-62.)

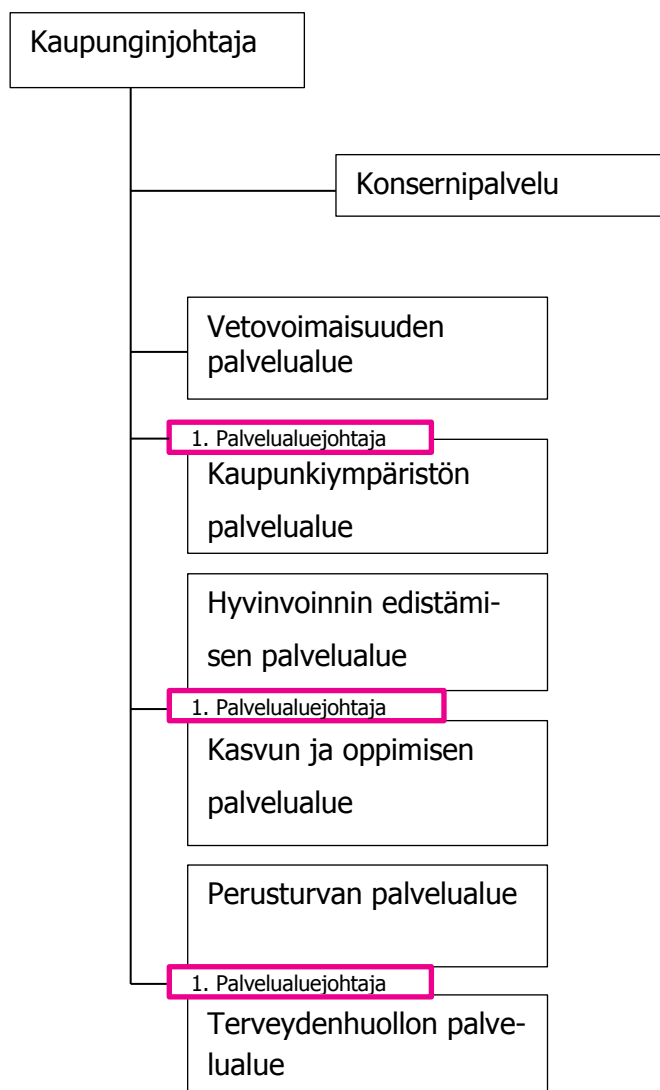
2.2.6 Luottamushenkilöt

Luottamushenkilöt kuuluvat kunnan hallintoon. Luottamushenkilöillä on keskeinen asema kunnassa, sillä luottamushenkilöt käyttävät ylintä päätösvaltaa. Valtuutetut, varavaltuutetut sekä kunnan toimielimiin valitut jäsenet ja varajäsenet ovat kunnan luottamushenkilöitä. Kunnan toimielimiä ovat valtuusto, kunnanhallitus, lautakunnat ja johtokunnat, niiden jaostot sekä toimikunnat. Lisäksi kunnan kuntayhtymän toimielimiin valitsevat jäsenet ja varajäsenet sekä muut kunnan luottamustoimiin valitus henkilöt ovat kunnan luottamushenkilöitä. Luottamushenkilöt ovat muuten kuin virka-aseman perusteella toimielimiin valitut jäsenet. Kunnan luottamushenkilöitä eivät ole tilintarkastajat, kunnan viranhaltijat ja työntekijät sekä kunnan edustajat yksityisoikeudellisissa yhteisöissä. (Sallinen ym. 2012, 63.)

Luottamushenkilön tunnusmerkkejä ovat pakollisuus, erottamattomuus, määräaikaisuus, vaalikelpoisuus, virkavastuu ja poliittinen vastuu. Pakollisuudella tarkoitetaan, että luottamustoimesta voi kieltäytyä vain tietyin edellytyksin, joista kuntalaissa säädetään. Kuitenkin ryhtyminen luottamustoimeen edellyttää henkilön suostumusta. Erottamattomuus tarkoittaa sitä, ettei luottamushenkilöä yleensä eroteta kesken toimikautensa muuten kuin epäluottamuksen perusteella. Luottamustoimi on määräaikainen. Esimerkiksi valtuutetun toimikausi kestää neljä vuotta. Vaalikelpoisuudella tarkoitetaan, että on asetettu tiettyjä yleisiä edellytyksiä voidakseen toimia luottamushenkilönä. Lisäksi on säädetty erityisiä kelpoisuusvaatimuksia ja – rajoituksia. Luottamushenkilöillä on myös rikosoikeudellinen virkavastuu ja he toimivat toimii myös poliittisessa vastuussa. Hänen on edistettävä kunnan ja sen asukkaiden parasta. (Majoinen ym. 2008, 84.) Kuopion kaupungissa on luottamushenkilöitä 329. Luokun sisältyvät myös varajäsenet.

2.3 Viranhaltijaorganisaatio

Viranhaltijaorganisaatioon kuuluvat kaupunginjohtaja ja palvelualueet. Kuopion kaupungin viranhaltijaorganisaatiota voidaan kuvata kuvion 3 mukaisesti.

KUVIO 3. Kuopion kaupungin viranhaltijaorganisaatio (Kuopion kaupunki 2014a).

2.3.1 Kunnanjohtaja

Tiivis yhteistyö valtuuston ja hallituksen sekä kunnanjohtajan välillä on perustana kunnan hallinnolle ja johtamiselle. Kunnanjohtajan esimiehinä, tukijoina ja kannustajina toimivat valtuusto ja hallitus. (Sallinen ym. 2012, 57.) Kunnanjohtaja johtaa kunnan hallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa sekä muuta toimintaa. Kunnanjohtaja on virkasuhteessa kuntaan ja kunnanjohtajan valitsee valtuusto. Kunnanjohtaja on tilivelvollinen viranhaltija eli hän vastaa alaistensa työstä. (Säilä ym. 2008, 18.) Kunnanjohtaja voidaan valita toistaiseksi tai määräajaksi, jonka valtuusto päättää. Kunnanjohtajaan sovelletaan kuntalain lisäksi viranhaltijoita yleisesti koskevia säännöksiä sekä virkaehtosopimuksen määräyksiä. Valtuuston tehtävänä on päättää kunnanjohtajan asemasta ja palvelussuhteen ehdoista ellei niistä määrätä virkaehtosopimuksessa. (Majoinen ym. 2008, 79.)

Kunnanjohtajan tehtävät määräytyvät lain, johtosäännön määräyksien sekä valtuuston ja kunnanhallituksen päätösten perusteella. Kunnanjohtaja toimii kunnanhallituksen esittelijänä. Kunnanjohtajan lakisääteinen asema hallinnon, taloudenhoidon ja muun toiminnan johtajana ei saa vaarantua kunnanjohtajan tehtäviä jakamalla tai ottamalla pois. Päävastuu asioiden valmistelusta ja esittelystä

kunnanhallituksessa on oltava kunnanjohtajalla. (Majoinen ym. 2008, 79.) Kunnanjohtaja voi käyttää puhevaltaa kunnan puolesta. Tämä tarkoittaa yleensä esiintymistä kunnan nimissä ja puolesta eri viranomaisissa ja tilaisuuksissa. Kuntalain mukaan valtuustolla on oikeus irtisanoa kunnanjohtaja tai siirtää hänet muihin tehtäviin, jos valtuuston luottamus on menetetty. Tällöin ehdotusta on kannatettava kaksi kolmasosaa kaikista valtuutetuista ja kunnanjohtajalle on ilmoitettava mihin luottamuksen menetys perustuu sekä varattavat hänelle tilaisuus tulla kuulluksi. (Sallinen ym. 2012, 58.)

2.3.2 Kuopion kaupungin palvelualueet

Kuopion kaupungin vetovoimaisuuden palvelualueen vastuulla on markkinointi, viestintä, asiakaspalvelut, yritys- ja elinkeinopalvelut sekä sidosryhmä- ja kaupungin edunvalvontapalvelut. Puolestaan kaupunkiympäristön palvelualueen tehtävänä on huolehtia kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja hallinnasta sekä käyttökelpoisena pitämisestä. Myös ympäristön terveellisyydestä, tulevaisuudesta ja luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen kuuluu sen tehtäviin. Palvelualueen vastuulla on myös maa- ja vesiomaisuuden hallinta, asumisen edistäminen, ympäristösuojelu sekä ympäristöterveydenhuollon, rakennusvalvonnan, kiinteistönmuodostuksen, jätehuollon, vesihuollon ja joukkoliikenteen viranomaistehtävät, paikkatietopalvelut ja henkilöstökuljetuspalvelut. Hyvinvoinnin edistäminen palvelualue puolestaan kehittää asukkaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja toimintaympäristöjä sekä edistää kaupungin vetovoimaisuutta. Kasvun ja oppimisen palvelualueen tavoitteena on opettaa lapsille ja nuorille tietoa, joiden avulla he saavat valmiuksia vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusturvan palvelualueen tehtävänä on lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja työllistyminen, taloudellinen tuki sekä vanhus- ja vammaispalvelut. Terveystieteiden palvelualue kattaa terveydenhuollon peruspalveluiden avo- ja sairaalahoidon sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä tukipalvelut. (Kuopion kaupunki 2013a, 53-98.) Palvelualueista määrätään Kuopion kaupungin hallintosäännössä.

2.4 Päätöksenteko

Suomen perustuslaki on tärkein säädöspohja kunnan päätöksenteolle. Perustuslain säännöksiä on monia: Oikeusvaltioperiaate, hyvän hallinnon takeet, julkisuusperiaate, vaali- ja osallistumisoikeudet, oikeus omaan kieleen ja vastuu virkatoimista. Esimerkiksi oikeusvaltioperiaatteella julkisen vallan on perustuttava lakiin ja julkisissa toiminnoissa on noudatettava lakia. Lisäksi päätöksen voi tehdä ainoastaan toimivaltainen viranomainen ja menettelysäännöksiä ja -määräyksiä on noudatettava. Hyvän hallinnon takeita ovat käsittelyn julkisuus, oikeus kuulluksi tulemiseen, päätöksen perusteluvollisuus, muutoksenhaku ja oikeus saada asia käsiteltyä ilman viivytyksiä. Kunnallishallinnossa takeita turvaavat yleissäännökset, jotka ovat hallinto-oikeudellisia kuten hallintolaki. Hallintolain lisäksi kuntalaissakin on säädetty käsittelyn julkisuudesta ja muutoksenhaun perusteista. Julkiset asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia ja jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. Kuntien tulisi edistää yksilöiden mahdollisuuksia osallistua kunnan toimintaan ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Jokaisella on oikeus saada käyttää omaa kieltään suomea tai ruotsia. Lisäksi viranhaltijat ja luottamushenkilöt toimivat virkavastuulla. Hallintolaissa on lisäksi säännöksiä eri oikeusperiaatteista kuten esimerkiksi yhdenvertaisuusperiaate ja tarkoituksensidonnaisuuden periaate. (Salli-

nen ym. 2012, 71-72.) Valtuusto hyväksyy kunnassa johtosäännöt. Hallintosääntö, eli pakollinen johtosääntö, on kunnassa keskeinen sääntö, jossa on määräykset kunnan hallinto- ja päätöksentekomenettelystä. Valtuuston työjärjestys on myös johtosääntö, jossa annetaan määräyksiä esimerkiksi valtuuston toiminnasta, aloitteen käsittelystä ja valtuutettujen valtuustoryhmästä. Siinä on yleisiä asioita liittyen valtuuston kokouksiin. Valtuuston kokoontumista sääntelee kuntalaki, kun taas muiden toimielinten kokoukset perustuvat hallintosäännön määräyksiin. (Majoinen ym. 2008, 90.)

Valtuustolla on ylin päätösvalta kunnassa. Ylempi viranomainen ei pääsäännön mukaan voi puuttua alemman viranomaisen toimivaltaan kuuluvaan asiaan eli esimerkiksi valtuusto ei voi puuttua hallituksen toimivaltaan kuuluvaan asiaan. Kuntalaissa on kuitenkin otto-oikeus, joka tarkoittaa mahdollisuutta puuttua alapuolella tehtyihin päätöksiin organisaatiossa. Sen mukaan esimerkiksi hallitus ja lautakunnat voivat omalla tehtäväalueellaan ottaa käsiteltäväksi asian, josta alempi viranomainen on tehnyt päätöksen. Myös johtokunnalle voidaan antaa oma otto-oikeus. Alun perin tehty päätös menettää merkityksensä mikäli otto-oikeudella otetaan asia käsiteltäväksi kunnanhallituksessa tai lautakunnassa. Päätös on mahdollista pysäyttää, kumota, tehdä uusi päätös, muuttaa tai palauttaa uudelleen käsiteltäväksi. Valtuusto hyväksyy tarpeelliset johtosäännöt ja tekee niiden avulla toimivallan jakoa koskevat ratkaisut. Näin ollen erillisillä valtuuston päätöksillä ei ole mahdollista siirtää toimivaltaa. Kuitenkin on mahdollista valtuuston puolesta siirtää toimivaltaansa kunnan muille toimielimille, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei voida kuitenkaan siirtää edellä mainituille tahoille tai alemmille viranomaisille asioissa, joista valtuuston on kuntalain tai muun säännöksen mukaan päätettävä. Johtosäännön mukaan toimivallan edelleen siirtäminen eli viranomaiselle annetun toimivallan edelleen siirtäminen voi olla mahdollista. (Majoinen 2008, 91-92.)

3 KUNNAN TALOUS

Kuntatalouden osuus suomen kansantaloudessa on merkittävä ja kuntien vastuu erilaisten palveluiden järjestämisessä suuri kansainvälisesti tarkasteltuna. Lisäksi korostuu verotusoikeuden ja taloudenpidon vapauden asema. Kuitenkin kunnan tulorahoitus on lähes kokonaan sidottu lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Kuntapalveluiden rahoitus kuuluu julkisen talouden rahoitusjärjestelmään. Kunnalla on harkintavaltaa keräämiensä verotulojen käytössä. Myöskään käyttötalouden valtionosuuksien käyttöä ei ole merkitty vaikka kunnan laskennallisesti arvioitu rahoitustarve määrää käyttötalouden valtionosuuksien suuruuden. Kuitenkin verotulojen merkitys on suurempi kuntien rahoituksessa kuin valtionosuuksien. Verotusoikeus koskee pääasiassa kunnan tuloveroprosenttia ja kiinteistöveroprosentteja. (Björkwall ym. 2012, 7-8.)

Valtuusto käyttää kunnassa niin sanottua budjettivaltaa eli sen merkitys kunnan talouteen on suuri. Taloussuunnittelussa tulisi pyrkiä kestäväan kehitykseen ja vakaan talouteen, joten tehdyt sitoumukset ja niihin liittyvät riskit eivät saisi ylittää kunnan voimavaroja. Kunnan talouden on oltava tasapainossa. Talousarvion merkitys on kunnassa suuri, sillä se toimii ohjausvälineenä valtuustolle määrittäen kunnan toiminnalle tavoitteet sekä näiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarvio luo yleiset tavoitteet ja linjaukset. (Säilä ym. 2008, 33.)

3.1 Kunta taloudellisena toimijana

Kansainvälinen talous on ollut viime vuosina epävarmaa ja tämä on vaikuttanut myös Suomen talouden tilanteeseen. Julkisen talouden velkaantumisen ja alijäämäisyyden kertymisen vähentämiseksi julkista taloutta on tasapainotettava. Tämä vaikuttaa kuntiin valtionosuuksien leikkauksina. Silti kunnilta odotetaan palvelujen parantamista. Tähän voidaan vaikuttaa kunnissa vain verotuloilla ja tehtävien sekä velvoitteiden vähentämisillä. Kuntiin haastetta tuovat väestön ikääntyminen, väestön kehittyminen ja työvoiman saatavuus. Nämä tuovat myös kuntien talouteen haastetta. Tärkeää on kuntien elinvoima ja sen edistäminen, sillä niillä on vaikutusta talouskasvuun, työllisyyteen ja näin muodostuvaan verotulopohjaan. (Sallinen ym. 2012, 153.) Kuntapalveluiden rahoitus on osa julkisen talouden rahoitusjärjestelmää. Sen keskeisenä periaatteena on kuntien itsehallintoon perustuva verotusoikeus ja rahoitusperiaate. Kunnat on perustuslain mukaan oikeutettuja keräämään asukkailtaan kunnallisveroa ja kiinteistöveroa. Kunta voi harkintansa mukaan käyttää verotuloja palveluiden rahoittamiseen, mutta kuntatalous on myös valtion ohjaamaa. Eduskunta voi vaikuttaa kuntien tehtäviin, mutta on huolehdittava, että kunnat voivat niistä suoriutua. Tällöin huomioidaan kuntien verotulot, valtionosuudet ja maksutulot. (Majoinen ym. 2008, 105.)

Kuntien ja valtion yhteisessä peruspalveluohjelmassa ja vuositasolla palvelubudjetissa arvioidaan kuntien toimintaympäristöä ja palveluiden kysyntää, kuntatalouden kehitystä ja tehtävien muutoksia. Lisäksi tehdään ohjelma tulojen ja menojen tasapainottamisen edellyttämistä toimenpiteistä. (Sallinen ym. 2013, 153.) Ohjelmassa määritetään valtion keskeiset toimenpiteet suhteessa kunnissa käytettäviin voimavaroihin. Ohjelma tarkistetaan vuosittain ja se sisältyy myös valtiontalouden kehyspäätökseen. Ohjelma sisältää yhteenvedon palveluiden saatavuudesta, kehittämisestä ja rahoituk-

sesta. Ohjelma laaditaan nelivuotiskausittain. Näin kunnat saavat tietää periaatelinjaukset ja toimenpiteet, jotka valtio kohdistaa kuntiin. Näistä on hyötyä kuntien tehdessä taloussuunnitelmia. Hyötynä on myös, että menettely edistää kuntien ja valtion välisiä taloussuhteita ja niiden kehittämistä. (Björkwall ym. 2012, 8.) Peruspalveluohjelma annetaan eduskunnalle valtiontalouden kehysten yhteydessä. Kuntatalous on arvioinnin kohteena kokonaisuutena osa julkista taloutta. Myös kuntien lakisääteisten tehtävien rahoitustarve, kehittäminen ja tuottavuuden lisääminen on arvioinnin kohteena. Peruspalvelut määritellään tässä siten, että erityislainsäädäntöön perustuvat kuntien järjestämisvastuulla olevat palvelut ovat peruspalveluita. Pääpainona ovat kustannukset, jotka muodostavat yli kolmanneksen kuntien kokonaismenoista. Näitä ovat sosiaali- ja terveystaloudet sekä opetus- ja kulttuuritoimi. (Sallinen ym. 2012, 153-154.) Peruspalvelubudjetti kuuluu osana valtion seuraavan vuoden talousarviota kuntaryhmittäin ja alueittain. Budjetissa esitetään valtion vaikutukset kuntiin eikä ristiriitoja jo päätetyn palveluohjelman kanssa saa olla. Lisäksi palveluohjelma tarkastelee kuntien toimintatapoja ja tehokkuutta. (Björkwall ym. 2012, 8.)

Kuntatalous kuuluu julkiseen talouteen ja sitä voidaan tarkastella eri lähtökohdista (Sallinen ym. 2012, 154). Kun arvioidaan kuntataloutta ja sen merkitystä käytetään kehikkona kansantalouden tilinpitoa ja kunnan kirjanpitoa. Molemmista menojen ja tulojen rekisteröinti noudattaa kuntien kirjanpitoa, mutta kunta-alaa koskevat rajaukset ja kirjausperiaatteet poikkeavat toisistaan. Paikallishallinto sisältää kansantalouden tilinpidossa kuntien ja kuntayhtymien lisäksi Ahvenanmaan paikallishallinnon ja eräitä sen järjestöjä. Kuitenkin kuntien liiketoiminta on mukana kunnan kirjanpidossa, mutta ei kuitenkaan paikallishallinnon menoissa ja tuloissa. Myös verotulojen kirjausperiaate poikkeaa toisistaan. Kun kuntataloutta arvioidaan julkisen talouden ja kansantalouden osana käytetään kansantalouden tilinpitoa, mutta kunta-alaa tarkasteltaessa erillään muista yksiköistä, käytetään kunnan talousarviota ja kirjanpitoa. (Björkwall ym. 2012, 9.) Suurin osa kuntien menoista kohdistuu palkkoihin ja muihin henkilöstömenoihin sekä tavaroiden ja palveluiden ostoihin. Valtio vastaa muun muassa turvallisuudesta ja elinkeinoelämän tukemisesta, mutta terveydenhuollon, koulutuksen ja sosiaaliturvan menot kuuluvat kunnille. (Sallinen ym. 2012, 154.)

3.2 Kuntatalouden rakenne

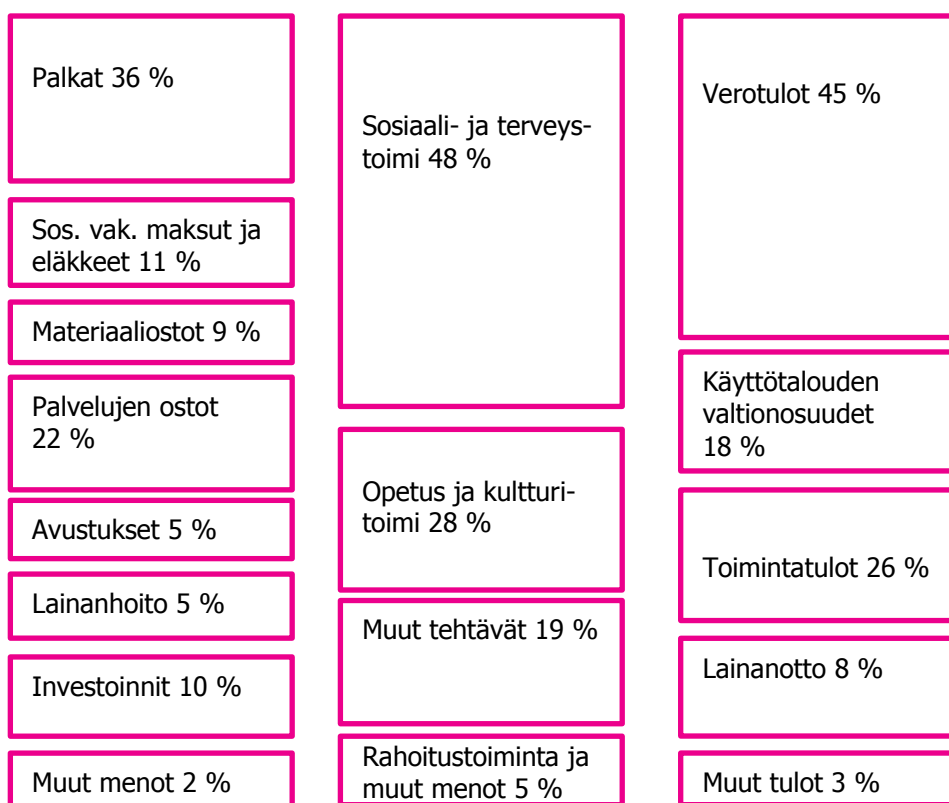
Kuntatalouden rakenne koostuu kunnan menoista ja tuloista, verotuloista, valtionosuuksista sekä maksu- ja myyntituloista. Lisäksi kuntatalouden rakenteeseen kuuluvat investoinnit, lainarahoitus ja sijoitustoiminta.

3.2.1 Menot ja tulot

Kuntien ja kuntayhtymien menot poikkeavat tavallisesta kirjanpidosta, sillä menot ja tulot ryhmitellään tehtävittäin sekä meno- ja tulolajeittain kuntien ja kuntayhtymien kirjanpidossa. Tehtäväluokkia ovat esimerkiksi yleishallinto, sosiaali- ja terveystoimi, opetus- ja kulttuuritoimi sekä muut palvelut. Lisäksi päätehtävät jakaantuvat osatehtäviin. Osatehtäviä ovat esimerkiksi päivähoito, erikoissairaanhoidot, peruskoulu, kirjasto ja vesihuolto. (Sallinen ym. 2012, 154.) Kuopion kaupungin tehtäväalueita ovat tuloslaskelman liitetietojen mukaan yleishallinto, sosiaali- ja terveystaloudet, opetus,

kulttuuri ja vapaa-ajanpalvelut, yhdyskuntapalvelut, vuokraliiketoiminta ja tukipalvelut. (Kuopion kaupunki 2014c, 235.) Meno- ja tulolajiluokituksessa käyttötalouden menolajeja ovat esimerkiksi palkat ja niihin liittyvät henkilöstömenot, tavaroiden ja palveluiden ostot sekä avustukset. Kunnille syntyy menoja myös investoinneista, lainanhoidosta ja lainanannosta muille. On mahdollista tarkastella käyttötaloutta myös kustannusten ja tuottojen näkökulmasta. Tällöin esimerkiksi kustannusten laskennassa otetaan huomioon myös laskennallisia ja sisäisiä eriä. Toimintatuloilla tarkoitetaan myyntituloja, maksuja, tukia, avustuksia ja muita toimintatuloja. Yleensä kuntien toimintatulot kattavat vain osan toimintamenoista, kun liiketoiminnasta saatavat myyntitulot jätetään huomioimatta. Verotulot ja valtionavut ovat toimintamenojen pääasiallisia rahoituslähteitä. (Björkwall ym. 2012, 13.) Kuopion kaupungin vuoden 2013 tilinpäätöksen mukaan toimintatuotot olivat 236 429 192,52 euroa ja toimintakulut puolestaan 738 586 860, 85 euroa. Verotuloja kaupungille kertyi tuloslaskelman mukaan 384 482 378,55 euroa ja valtionosuuksia 153 132 138,00 euroa. (Kuopion kaupunki 2014c, 220.)

Kuntaliiton vuodelle 2014 arvioidut kuntien ja kuntayhtymien kokonaismenot ovat 46,4 miljardia, ja sosiaali- ja terveystoimelle arvioitujen toimintomenojen ja investointimenojen osuus on melkein puolet kokonaismenoista (kuvio 4). Puolestaan kuntien ja kuntayhtymien tuloiksi on arvioitu 46,5 miljardia. Kuntien verotulojen on arvioitu muodostavan 45 % kuntien ja kuntayhtymien tulopohjasta. Toimintatulot muodostaisivat arvion mukaan runsaan neljänneksen kunnan ja kuntayhtymien kaikista tuloista.

KUVIO 4. Kuntien ja kuntayhtymien arvioidut ulkoiset menot ja tulot tehtäväalueittain ja -lajeittain vuodelle 2014 (Suomen Kuntaliitto 2014c).

3.2.2 Verotulot

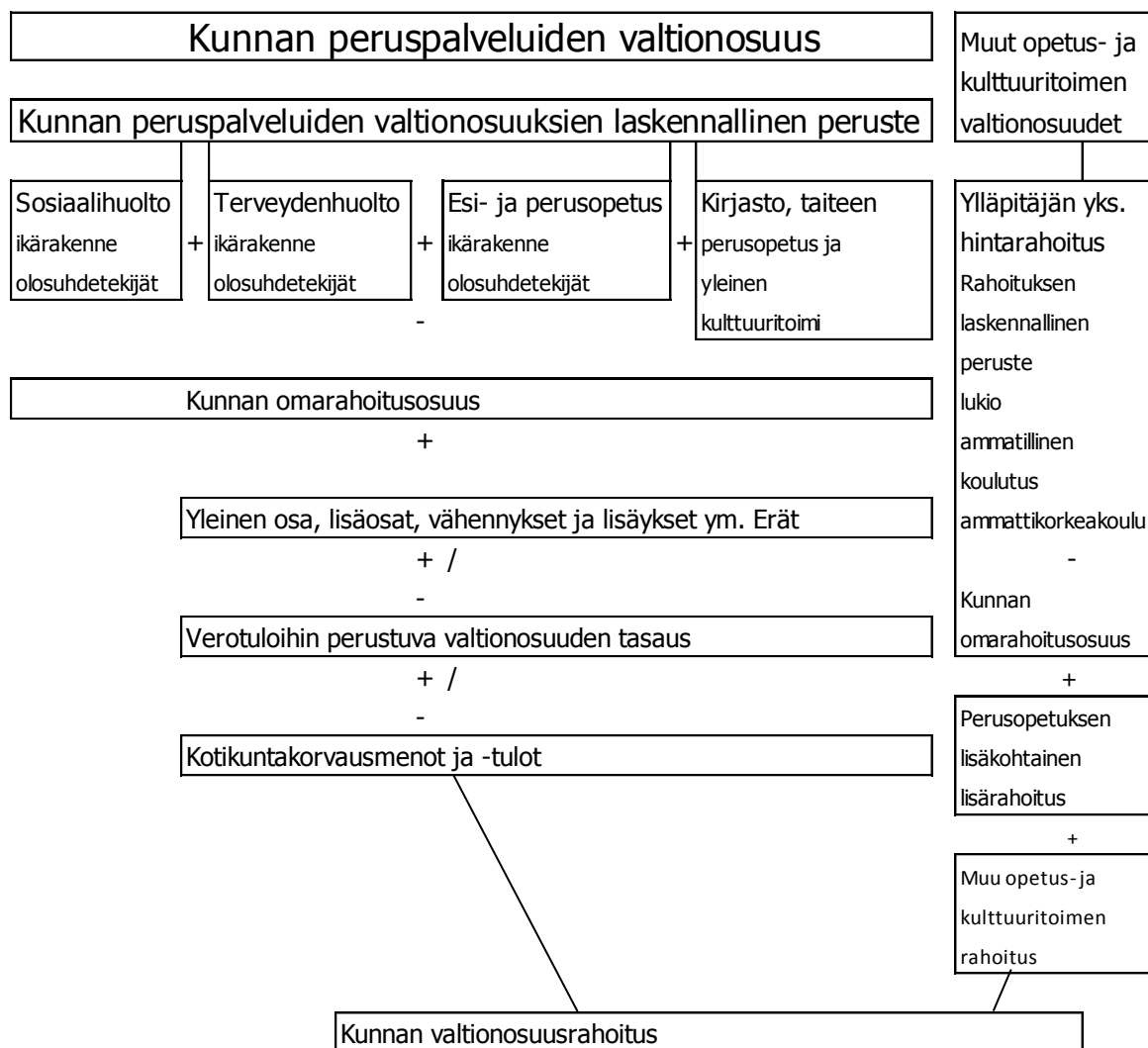
Kunnalla on oikeus verottaa asukkaitaan ja alueella olevia kiinteistöjen omistajia. Lisäksi alueen yhteisöjen tuloveroista kunta saa osuuden. Noin 45 % kuntien menoista rahoitetaan verorahoilla. Tuloveroprosentistaan kunta voi päättää itsenäisesti, mutta kiinteistöverolle on määrätty tietty vaihteluväli. Myös verovähennykset vaikuttavat kuntien tulopohjaan. Talousarviossa veroprosentit ovat tärkeitä tuloperusteita ja siksi niistä tuleekin päättää talousarviota hyväksyessä viimeistään. (Sallinen ym. 2012, 157-158.)

Kuntalaiset suorittavat ansiotuloistaan kunnallisveroa, joka on tärkeä erä kunnan verotuloissa. Verovähennyksistä johtuen tuloveroprosentti ei vastaa todellista veroastetta. Osakeyhtiöt ja muut yhteisöt maksavat elinkeinotulostaan veroa ja myös kunnat saavat osan veroista. Myös esimerkiksi osuuskunnat ja tietyin edellytyksin liikelaitokset maksavat yhteisöveroa. Kiinteistöveroa maksetaan sekä maasta että rakennuksista. (Sallinen ym. 2012, 158-160.) Kunnan tuloverot Kuopion kaupungissa ovat olleet vuonna 2013 335 325 313 euroa, osuus yhteisöveron tuotosta 17 079 081 euroa ja kiinteistövero 32 077 985 euroa (Kuopion kaupunki 2014c, 235).

3.2.3 Valtionosuudet ja valtionavustukset

Valtion rahoitus kunnille tapahtuu käytännössä valtionosuuksien ja valtionavustusten kautta. Valtionosuuksia maksetaan säännöllisesti, mutta valtionavustuksia kertasuorituksina. Tämä järjestelmä tuo yhdenmukaisuutta ja tasoittaa palvelutarve- ja kustannuseroja. (Sallinen ym. 2012, 161.) Valtionosuusjärjestelmän kautta valtio osallistuu kunnan palveluiden rahoittamiseen. Näin varmistetaan julkisten palveluiden, kuten terveydenhuollon ja opetustoimen saatavuus koko maassa siten, että tietyt tasoiset peruspalvelut ovat saatavissa asuinpaikasta riippumatta. Valtionosuudet määräytyvät laskennallisesti. Valtionosuusjärjestelmässä on kaksi osaa, kustannus- ja tarve-erojen tasaus sekä tulopohjan tasaus. Laskentaperusteeseen vaikuttaa kustannuserojen tasauksessa olosuhdetekijät asukas- ja ikärakenteen lisäksi. Olosuhdetekijöitä ovat harva asutus ja vieraskielisen väestön määrä. Toisessa verotulojen perusteella tasataan tulopohjaa. Valtionosuutta voidaan tilapäisissä tapauksissa korottaa tai maksaa kertasuoritteena. Merkittävin rooli on kustannuserojen tasauksella, jossa raha ohjataan valtion kautta kunnille (Björkwall ym. 2012, 21.)

Kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia maksetaan vain kunnille. Kuntayhtymät saavat korvauksen palvelumaksuina, maksuosuuksina ja asiakasmaksuina. Peruspalveluosuus saadaan yhteen laskemalla peruspalveluiden laskennalliset kustannukset ja vähentämällä siitä kunnan omarahoitusosuus (kuvio 5.) Erotukseen lisätään valtionosuuden yleinen osa ja muut lisäosat. (Sallinen ym. 2012, 161.) Oppilaitosten ylläpitäjille eli kunnille, kuntayhtymille ja yksityisille yhteisöille maksetaan opetustoimen valtionosuutta. Valtion suoritus kunnalle on täten valtionosuutta ja muille yksikköhintarahoitusta. Osuus kunnalle määräytyy laskennallisen yksikköhinnan ja opiskelijamäärän perusteella lasketun valtionosuuden laskennallisen perusteen ja kunnan rahoitusosuuden erotuksena. Kunnan rahoitusosuus määräytyy asukasta kohden ja on kaikissa kunnissa samansuuruinen. (Majoinen ym. 2008, 114-115.)

KUVIO 5. Valtionosuusrahoituksen kokonaisuus (Björkwall ym. 2012, 22).

Valtionavustuksia myönnetään tukityöllistämiseen, alue- ja elinkeinopolitiikan kehittämiseen, maahanmuuttajien kotouttamiseen sekä investointien ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen. Perustamishankkeet sivistystoimeen, opetustoimeen, opetus- ja kulttuuritoimeen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon on määritelty. Esimerkiksi opetustoimessa perustamishankkeita voi olla perusopetuksessa ja kirjastossa. Perustamisavustuksia voidaan myöntää opetustoimessa koulutuskeskusinvestointeihin. Puolestaan sivistystoimessa perustamisavustuksia voidaan myöntää esimerkiksi tilojen rakentamiseen, hankintaan tai peruskorjaukseen. (Sallinen ym. 2012, 166.)

3.2.4 Maksu- ja myyntitulot

Noin viidesosa kuntien ja kuntayhtymien menoista katetaan maksu- ja myyntituloilla. Maksut voivat olla yksityisoikeudellisia eli osapuolien sopimukseen perustuvia tai julkisoikeudellisia eli kunnan määrittämiä perustuen lakiin. Yksityisoikeudelliset maksut eivät ole lakisääteisiä. Esimerkiksi vesi-, sähkö- ja lämpömaksut ovat yksityisoikeudellisia ja jätemaksut sekä rakennusvalvontamaksut ovat julkisoikeudellisia. Valtuusto päättää maksujen perusteista. Kunnan päättämät maksut määritetään kustannuvastaavuutta noudattaen. Kunnallinen maksu saa tuottaa ylijäämää, mutta ei voi olla kustannuk-

sia vastaamaton. Riittävä tulorahoitus ja vakavaraisuus turvataan hinnoittelun kautta. Kunnan kirjanpidossa on maksutuloja ja myyntituloja. Maksutulot ovat asiakasmaksuja ja muita maksuja, joiden tarkoituksena ei ole kattaa tuotantokustannuksia kokonaisuudessaan tai ne määrätään asiakkaan maksukykyyn perustuen. Myyntituloilla on tarkoitus kattaa tuotantokustannukset. Pääosa kuntien maksutuloista kohdistuu sosiaali- ja terveystoimeen. (Björkwall ym. 2012, 24-25.)

3.2.5 Investoinnit

Kunta-alan investoinneista noin puolet on kohdistunut rakennuksiin ja varastoihin. Maa- ja vesialueiden investointien osuus on vajaa viidennes. Investointien määrät vaihtelevat kunnittain. Suurimmat vaikuttajat eroihin kuntien välillä ovat kunnan koko ja verotulot, mutta myös kunnan liiketoiminnan laajuus, muuttoliike ja taajama-aste. (Majoinen ym. 2008, 117-118.) Investointien rahoituksessa maaomaisuuden myynnin osuus on pysynyt merkittävänä. Kuntatalouden arvioinnissa tulorahoitus on riittävää, mikäli vuosikate on vähennettävien poistojen suuruinen. (Sallinen ym. 2012, 168.)

3.2.6 Lainarahoitus

Kunta-alalla velkaantuneisuus on lisääntynyt viime vuosina. Kunnissa lainalla rahoitetaan investointeja sekä pidetään yllä maksuvalmiutta. Menojen rahoituksessa lainan osuus on ollut noin viisi prosenttia. Lainat ovat kunnan taseessa, joko pitkäaikaisia tai lyhytaikaisia, aivan kuten yritystenkin taseessa. Pitkäaikaiset lainat ovat pääosin otettu investointeja varten. Kunnille ei aseteta lainakattoa ja verorahoitteisessa toiminnassa investoinnit rahoitetaan kertyneestä tulorahoituksesta ensisijaisesti. Jos lainan osuus vuotuisista käyttötuloista on enintään kolmannes, voidaan sanoa lainakannan olevan vielä kohtuullinen. (Majoinen ym. 2008, 118-119.)

3.2.7 Sijoitustoiminta

Kunnan sijoitustoiminta voi olla toimialaan liittyvää sijoittamista tai kassavarojen sijoittamista. Toimialaan liittyvä sijoittaminen tarkoittaa käytännössä antolainoja sekä osuus- ja osakepääomasijoituksia. Näillä rahoitetaan kunnan toimintaan liittyvien tai sitä palvelevien yhteisöjen toiminnan käynnistymistä tai jatkumista, jolloin rahoitus kohdistuu investointeihin ensisijaisesti. Sijoittamisen tarkoituksena on edistää kunnan toimialaan kuuluvia päämääriä. Näitä ovat esimerkiksi asuntotuotannon tukeminen ja työllisyyden turvaaminen. Voiton tavoittelu ensisijaisesti ei kuulu kunnan toimialaan sijoittamisessa. Kassavarojen sijoittaminen tarkoittaa ensisijaisesti likvidien varojen sijoittamista tuotavasti ja turvaavasti. (Sallinen ym. 2012, 170.)

3.3 Talouden ohjaus

Kunnan talouden ohjaus rakentuu eri osa-alueiden pohjalta. Sen tulee tukea kunnan johtajia ja esimiehiä. (Lauslahti 2003, 66). Kunnan talouden ohjausvälineitä valtuustolle ovat talousarvio ja taloussuunnitelma.

3.3.1 Talousarvio ja -suunnitelma

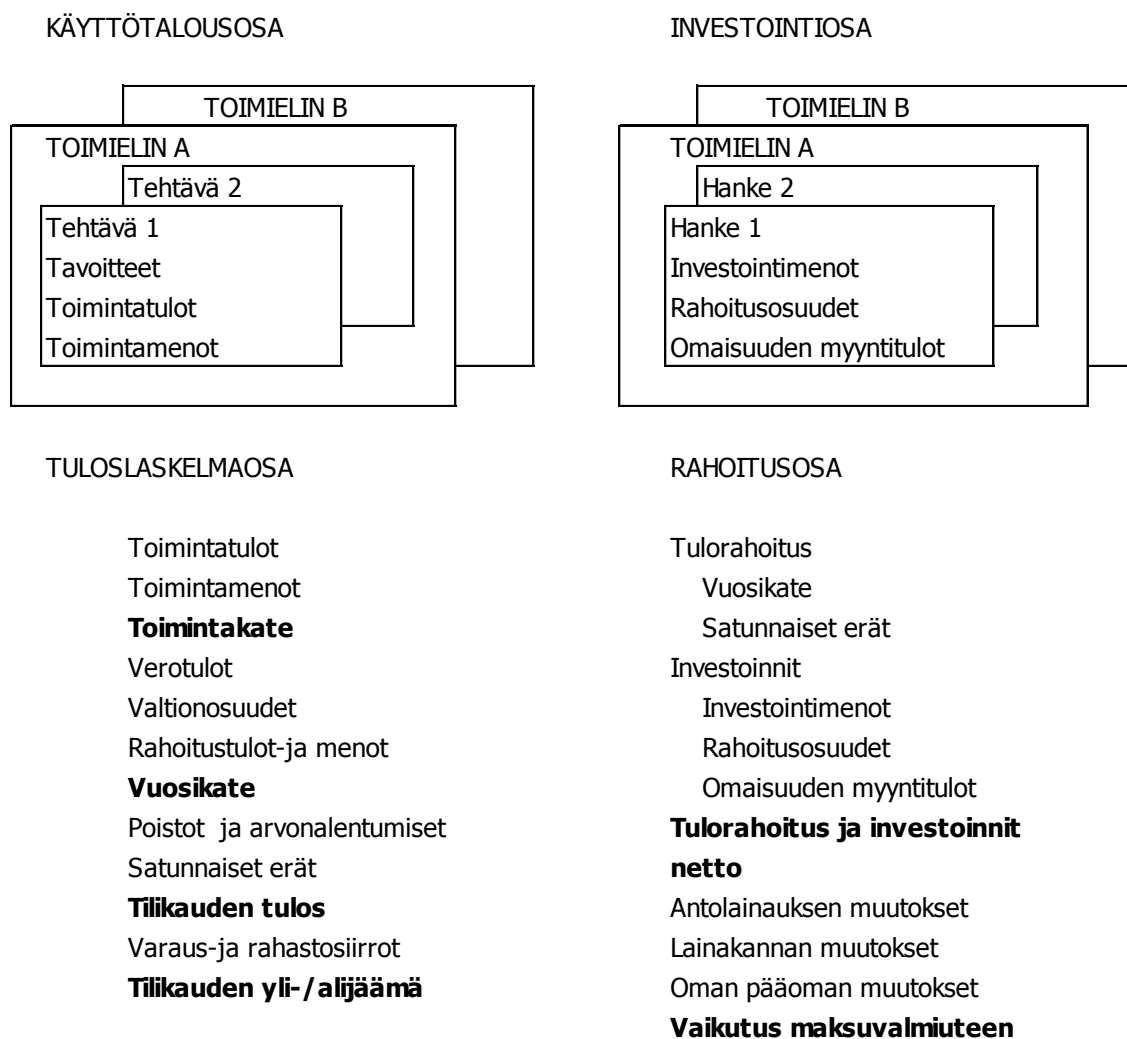
Vuosittain kuntien on laadittava sekä talousarvio seuraavalle vuodelle että taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Molemmissa on osoitettava riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoitus siitä, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien on turvattava kuntien tehtävien hoitaminen ja niiden on oltava realistisia niin, että kunnan talouden tasapaino säilyy ja on myös mahdollista saavuttaa suunnittelukaudella. (Sallinen ym. 2012, 171.) Kuntalain lisäksi Kuntaliiton suositukset talousarviolle- ja suunnitelmalle on huomioitava.

Talousarviolla ja – suunnitelmalla on kunnassa kolme päätehtävää. Ensimmäisenä niissä asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet. Toiseksi budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri hankkeille. Vasta kolmanneksi osoitetaan kuinka kunnan varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan. (Björkwall ym. 2012, 33.) Tavoitteiden asettaminen sekä niiden edellyttämä menojen ja tulojen budjetointi on käyttötalous- ja investointiosassa. Puolestaan toiminnan ja investointien rahoitus osoitetaan tuloslaskelmaosassa ja rahoituslaskelmaosassa. Talousarvio ja taloussuunnitelman valmistelu on prosessi, joka toistuu vuosittain. Siihen osallistuvat ne toimielimet ja henkilöt, joilla on tulosvastuuta tavoitteissa ja ovat lisäksi tilivelvollisia varojen käytössä. Arvio ja suunnitelma laaditaan samaan aikaan. (Sallinen ym. 2012, 171-172.)

Laadintaprosessi alkaa yleensä valtuustoseminaarista. Siellä käydään läpi kehittämistarpeet ja – tavoitteet sekä taloudellinen tilanne. Tavoitteiden asettelun ja budjetoinnin pohjana toimivat tehtäväkohtaiset palvelusuunnitelmat. Kunnanhallitus antaa talousarvion ja suunnitelman laadintaohjeen, joissa on meno ja -tulokehitykset. Toimielimet laativat talousarvioehdotuksen ja keskushallinto laatii toimielinten ehdotuksista yhdistelmän ja tasapainoehdotuksen. Valtuuston on hyväksyttävä seuraavan vuoden talousarvio laadintavuoden loppuun mennessä. Kuitenkin valtiolle on ilmoitettava kunnallisveroprosentin määrä marraskuun puolivälissä. Ellei talousarviota saada hyväksytyä vuoden loppuun mennessä tulot ja menot on kannettava kunnes talousarvio on hyväksytty. Jos valtuusto ei hyväksy talousarviota, se palautuu hallituksen uudelleenvalmisteltavaksi. Lopuksi tehtäväkohtaiset käyttösuunnitelmat tarkistetaan sekä tarkennetaan palvelualueiden tavoiteasettelua. (Majoinen ym. 2008, 120-121.)

Kuopion kaupungissa talousarvion laadintaprosessissa palvelualueille teetetään keväällä kysely, joka asettaa raamit. Toukokuussa pidetään kaupunginvaltuuston ja lautakuntien talous- ja strategiaseminaari. Kesäkuun alkupuolella kaupunginhallitus tekee raamipäätöksen. Elo-syyskuussa lautakunnat osallistuvat omien palvelualueidensa talousarviovalmisteluun kokouksissaan. Syyskuussa on kaupunginvaltuuston ja lautakuntien talousarvioseminaari, jossa esitellään valmistelutilanne. Lokakuussa kaupunginhallitus hyväksyy talousarvion kaksivaiheisessa käsittelyssä. Marraskuun alkupuolella pidetään kaupunginvaltuuston periaatekeskustelu ja hyväksytään talousarvio. Joulukuussa lautakunnissa laaditaan käyttösuunnitelmat.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, joita voidaan luokitella esimerkiksi kohteen tai toteuttamisajan perusteella. Lisäksi voidaan muodostaa tavoiteluokkia; strategiset tavoitteet, vaikuttavuustavoitteet ja tuotantotavoitteet. Strategiset tavoitteet voivat olla toimintavalmiutta, aluetta tai asemaa koskevia. Tavoitteet voivat olla myös kunnan väestöä tai väestöryhmää koskevia tai kokonaistaloudellisia tavoitteita. Vaikuttavuustavoitteet ovat tehtäväkohtaisia palvelutavoitteita ja tuotantotavoitteet ovat tuotannontekijöiden ja palvelusuoritteiden määrää ja laatua koskevia tavoitteita. (Majoinen ym. 2008, 122.) Talousarvion ja suunnitelman rakennetta on havainnollistettu kuviossa 6.

KUVIO 6. Kunnan talousarvion ja suunnitelman rakenne (Björkwall ym. 2012, 34).

Talousarviossa asetetut toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet sitovat kunnan toimielimiä. Poikkeaminen edellyttää valtuuston hyväksyntää. Määrärahasitovuuden mukaan rahan käyttö ei saa ylittää valtuuston kyseiseen toimintaan myöntämiä rahoja. Mikäli määräraha ei riitä, on haettava valtuustolta määrärahan korotusta. Myös tulojen osalta tulisi noudattaa toiminnalle asetettuja tavoitteita. Vajaukset tulee käsitellä menoylitysten tapaan. Muutokset talousarvioon tulee esittää talousarviovuoden aikana. Taloussuunnitelmassa muiden vuosien menoarviot eivät vielä oikeuta varojen käyttöön. (Sallinen ym. 2012, 174-175.)

3.3.2 Talousarvioperiaatteet

Kuntalain mukaan kunnan on huolehdittava tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa tulee esittää toimenpiteet alijäämän kattamiseksi. Suunnittelukauden aikana taloussuunnitelman on oltava tasapainossa ja ylijäämäinen. Jos alijäämää ei kateta suunnittelukautena, vaaditaan toimenpiteitä ja alijäämä on katettava valtuuston päättämänä ajanjaksona. Jos kunnalla on ylijäämää, se voi tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Alijäämää saa olla kuitenkin vain ylijäämän verran. Myöskään sitoumukset ja niihin liittyvät riskit eivät saa ylittää voimavaroja. Bruttoperiaatteen mukaan kunnan menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menetelyä voidaan käyttää, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoilla. Periaatetta käytetään myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu niihin kohdistuvista tuloista. Nettoperiaatteen mukaan talousarvion sitovuus on tulojen ja menojen erotus. (Björkwall ym. 2012, 33-34.)

Menojen suoriteperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan vastaanotetuista tuotantotehtävistä aiheutuvat menot ja muut menot, jotka kunta on sitoutunut suorittamaan varainhoitovuoden aikana. Realisointiperiaate tarkoittaa ottamaan huomioon suoritteiden luovuttamisesta aiheutuvat ja muut lopullisesti kuuluvat tulot. Talousarvioon on otettava kokonaisuudessaan rahan käyttö ja lähteet huomioon. Tiedossa olevat menot on otettava huomioon. Valtuustolla on valta päättää talousarvion määrärahakokonaisuuksista. Määrärahat tulisi asettaa kuitenkin tehtäväkohtaisesti kehysbudjetointiperiaatteen mukaan. (Björkwall ym. 2012, 34-35.)

3.4 Tilinpäätös

Tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, talousarvion toteutumisvertailun, tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot ja taseyksiköiden erilliset tilinpäätökset. Myös konsernitalinpäätös tulee sisällyttää jos kunta tytäryhteisöineen muodostaa konsernin. Tilikausi on kalenterivuosi ja tilinpäätös laaditaan kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Laatimisessa noudatetaan kuntalakia ja osin kirjanpitolain- ja asetuksen säännöksiä, mutta myös Kuntaliiton suositusta. Toimintakertomus sisältää selvityksen olennaisista tapahtumista, selvityksen tuloksen muodostumisesta, toiminnan rahoituksesta sekä rahoitusasemasta. Myös alijäämää, jota ei kateta, tulee käsitellä toimintakertomuksessa. Myös valvonnan järjestämisestä on selitettävä ja lisäksi voidaan nostaa esiin olennaisia liitetiedoissa esitetyjä tapahtumia. Tilinpäätöksessä on talousarvion toteutumisvertailu, jossa verrataan tavoitteita, vastuita sekä velvoitteita. Kunnan tilinpäätöslaskelmat ovat samat kuin yrityksilläkin. Tärkeän tietolähteen muodostavat liitetiedot. (Sallinen ym. 2012, 177-178.)

Tuloslaskelmassa esitetään tulorahoituksen riittävyys palveluiden kustannuksiin. Tuloslaskelma sisältää erilaisia välituloksia, joita ovat; toimintakate, vuosikate ja tilikauden tulos. (Majoinen ym. 2008, 125.) Tuloslaskelma viimeinen rivi on yli-/alijäämää. Toimintakate tarkoittaa tuottojen ja kulujen erotusta. Vuosikate kertoo tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja muihin sijoituksiin sekä lainan lyhennyksiin. Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tuottojen ja kulujen erotus. Kunnanhallitus tekee esityksen toimintakertomuksessa tilikauden tuloksen käyttämisestä. Kerty-

nyt yli-/alijäämä on tilikauden tuloksen yli-/alijäämä huomioituna edellisten kausien yli-/alijäämä. (Sallinen ym. 2012, 178-180.)

Rahoituslaskelmasta selviää, kuinka investoinnit, sijoitukset ja lainanlyhennykset rahoitetaan tulorahoituksen lisäksi. Välituloksia siinä ovat toiminnan ja investointien rahavirrat ja näiden yhteismäärä on rahoituksen rahavirta. Rahoituksen muutos on rahavirtojen yhteenlaskettu nettomäärä. Toiminnan rahavirta kertoo tulorahoituksen määrän. Mikäli tämä on negatiivinen, on toimintaa jouduttu rahoittamaan pääomarahoituksella, omaisuuden myynnillä tai toimintapääomasta eli rahavarojen ja lyhytaikaisten saamisten sekä velkojen erotuksesta. Investointien rahavirta tarkoittaa investointien ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja omaisuuden myynnin erotusta. Ylijäämäinen toiminnan ja investointien rahavirta tarkoittaa, että investoinnit on rahoitettu kokonaisuudessaan tulorahoituksella, omaisuuden myynnillä ja rahoitusosuuksilla, jotka peräisin investoinneista. Päättulos rahoituksen rahavirta on ulkoisten antolainojen ja ulkoisen lainakannan sekä lisäksi kuntayhtymässä oman pääoman muutokset osoittava. Mikäli rahavarojen muutos on positiivinen, kertoo se maksuvalmiuden vahvistumisesta. Negatiivinen rahavarojen muutos puolestaan kertoo heikkenemisestä. (Sallinen ym. 2012, 180-181.)

3.5 Toiminnan tarkastus ja tavoitteiden toteutumisen seuranta

Kunnan toiminnan tarkastus jakautuu kahteen osaan; ulkoiseen tarkastukseen ja sisäiseen valvontaan. Ulkoinen tarkastus on johdosta riippumatonta valvontaa ja sisäinen valvonta puolestaan on jatkuvaa toiminnan ja talouden ohjausta sekä seurantaa. Tarkastuslautakunta kuuluu ulkoiseen tarkastukseen. Sen tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Lisäksi tilintarkastajan toiminta kuuluu ulkoiseen tarkastukseen. Tärkein tarkoituksena sisäisessä valvonnassa on varmistaa, että kunnan toiminta on tuloksellista ja taloudellista, päätösten perusteena oleva tieto on luotettavaa ja sitä on riittävästi. Myös se, että lain säännöksiä, viranomaisohjeita, ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan, ovat tärkeitä sisäisen valvonnan kohteita. Toimivaltaiset toimielimet ja viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan toteutumisesta. (Majoinen ym. 2008, 135.)

4 TALOUDEN RAPORTOINTI

Talouden raportoinnilla ei tarkoiteta pelkästään esimerkiksi tulos ja -tasetietoja. Raportoinnin tehtävä on antaa kokonaiskuva eri toimintojen taloudellisesta ja toiminnallisesta tilasta. Raportoinnin on kerrottava, miten on mennyt ja miksi, mihin ollaan menossa sekä miten eri tekijät ovat vaikuttaneet nykyiseen tilanteeseen ja miten ne voivat vaikuttaa tulevaisuudessa. Aiemmat tapahtumat luovat pohjaa tulevalle. Raportoinnin tulee antaa monipuolinen kuva analysoiden historiaa, nykyisyyttä ja tulevaa. Raportointi auttaa reagoimaan riittävän ajoissa ja ennakoimaan tulevaisuutta sekä ennen kaikkea kunnassa antaa johtopäätöksiä tulevaisuuden rakentamiseksi. Kuukausiraportti kertoo yksityiskohtaisesti ja konkreettisesti nykytilanteesta sekä auttaa johtamaan toimintaa. (Alhola ja Lauslahti 2005, 173-174.)

4.1 Raportoinnin tehtävät

Raportoinnin voidaan sanoa olevan eräänlainen ohjausjärjestelmä, jonka tehtävänä on ohjata organisaation kehitystä. Raportointi auttaa hahmottamaan onko esimerkiksi asetetut tavoitteet saavutettu. Raportointi auttaa kohdistamaan energiaa oikeisiin asioihin. Entistä enemmän seurannasta ollaan siirtymässä tulevaisuuden ennakointiin. Raportoinnilla on kolme tärkeää tehtävää. Sen tehtävänä on analysoida, reagoida ja ennakoida. Raportoinnissa tärkeää on tiedon oikeellisuus, oleellisuus ja oikea-aikaisuus. Väärä tieto voi johtaa harhaan tai aiheuttaa luottamuksen puutetta. Kaikkea ei tarvitse eikä kannatakaan raportoida, joten oleellisuuden periaate on hyvä huomioida raportoinnissa. Raporttien tulisi olla ajankohtaisia, joten myös raporttien oikea-aikaisuus on tärkeää. Raportointia voidaan esimerkiksi toteuttaa raporttien, mittaristojen ja tunnuslukujen avulla. Raportointi ei ole kuitenkaan vain seurantaa ja ennakointia varten vaan koko organisaation toimintaa varten. Se muun muassa ohjaa tekemään oikeita asioita ja sitoo tavoitteisiin. Raportoinnin tehon edellytys on toimiva organisaatio, jossa toiminnot ja tehtävät on vastuutettuja. Raporteilla ei ole toiminnallista arvoa, jos ei ole henkilöitä, joille raporteja toimitetaan. (Alhola ja Lauslahti 2003, 316-317.)

Kunnassa raportointi on osa kunnan talouden ohjausta. Se liittyy seurantavaiheeseen ja tukee siten tehtyjen suunnitelmien ja päätösten seurantaa kunnassa. Sen voidaan sanoa olevan strategisten suunnitelmien ja talousarvioiden ilmentymä. Lisäksi raportoinnin tehtävänä on tukea virkamiesten työtä kunnassa. Raportit voidaan jakaa historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen keskittyviin raporteihin. Jakoperusteena voi olla operatiivisuus-strategisuusaste. Raportointia tarvitsee poliittinen johto, operatiivinen johto, virkamiehet ja kuntalaiset sekä muut sidosryhmät. Raportoinnin avulla voidaan ohjata organisaatiota oikeaan suuntaan. (Lauslahti 2003, 312-313.)

4.2 Hyvä raportointi

Raporttien teho riippuu siitä, kuinka helposti ne ovat luettavissa. Luettavuuteen vaikuttaa monet eri tekijät. Raporteissa käytetty kieli on oltava vastaanottajan ymmärrettävissä. Lisäksi raportista on selkeästi ilmeittävä sisältö ja ajanjakso sekä kuka sen on laatinut. (Jyrkkiö ja Riistama 2008, 278-279.) Raportoinnissa on keskityttävä kunnan kannalta oleellisiin asioihin, joilla ohjataan kunnan joh-

don ja virkamiesten voimavarat oikeisiin asioihin (Lauslahti 2003, 312). Halu johdossa seurata kunnan etenemistä varmistaa menestyksen. Seuranta tehostaa johtamista ja aktivoi organisaatiota. Aktiivisessa raportoinnissa on Lauslahden (2003, 315) mukaan viisi vaihetta:

1. Tavoitteet on asetettu
2. Tavoitteiden toteutumista mitataan
3. Tavoitteiden toteutumisesta keskustellaan
4. Johtopäätöksistä tehdään toimenpidepäätökset
5. Uusia toimenpiteitä seurataan

Raportoinnin tehtävänä on myös tukea yksikköjä ja ihmisiä tehtävien suorittamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Luottamushenkilöille ja kunnanjohtajalle annettavassa raportoinnissa tavoitteena on näyttää kunnan kehityssuunta ja antaa merkkejä korjaaviin päätöksiin sekä kertoa talousarvion ja suunnitelman toteutumisasteista. (Lauslahti 2003, 315-316.) Vähintäänkin kuukausittain tehtävässä raportoinnissa on hyvä olla talousarvion sitovien tavoitteiden toteutumisen seuranta (Lauslahti 2003, 326.)

4.3 Raportoinnin toteuttaminen

Raportin luettavuus riippuu paljon sen ulkoasusta. Raportin tiedot voivat olla taulukkomuodossa numeroina, graafisessa esitysmuodossa, mittaristomuodossa tai tekstissä. Graafinen esitysmuoto on havainnollinen esitysmuoto, mutta se ei välttämättä kerro kaikista yksityiskohdista. Siten yksityiskohtaisempia tietoja voidaan täydentää taulukkojen avulla. Myös mittaristo on havainnollinen, sillä se näyttää suunnan ja tilanteen. Monissa raporteissa kuitenkin on myös analyysiä ja johtopäätökset, sillä monilla ei ole aikaa perehtyä yksityiskohtiin. Raportoinnissa tärkeää on esittää olennaisimmat asiat, tehdä otsikot selvästi erottuviksi ja mittayksiköt sekä ajanjaksot pitää näkyvillä. Myös poikkeamat tulisi erottua. (Alhola ja Lauslahti 2003, 325.) Periodiraportit laaditaan säännöllisin aikavälein ja suunnilleen samanlaisessa muodossa (Jyrkkiö ja Riistama 2008, 279). Kuopion kaupungin toteuttamat kuukausiraportit ovat niin sanottuja periodiraportteja, sillä ne laaditaan säännöllisin väliajoin. Kuukausittain annettavan raportin on hyvä olla valmiina viimeistään ennen seuraavan kuukauden puoliväliä (Jyrkkiö ja Riistama 2008, 280). Muuten raportista ei välttämättä ole niin suurta hyötyä.

4.4 Pakolliset raportit

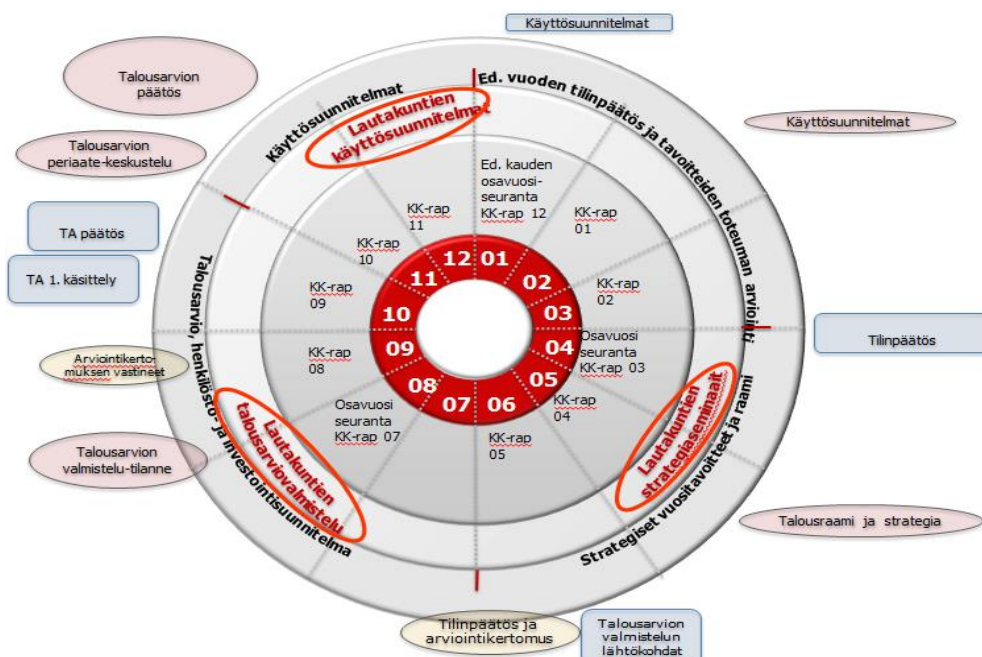
Kunnan pakollisia talouden raportteja ovat talousarvio ja tilinpäätös, joista kuntalaissa on määräyksiä. Kuntalain (1995/365) mukaan kunnanhallituksen on laadittava tilinpäätös tilikaudelta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava tilintarkastajalle sekä tämän jälkeen saatettava valtuuston käsiteltäväksi kesäkuun loppuun mennessä. Kuopion kaupungin tilinpäätös vuodelta 2013 sisältää toimintakertomuksen, talousarvion toteutumisen, tilinpäätöslaskelmat, eriytytetyt tilinpäätökset, allekirjoitukset ja merkinnät sekä luettelot ja selvitykset (Kuopion kaupunki 2014c, 1-2). Kuopion kaupungin tilinpäätös laaditaan ”yleisohjeen kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta” perusteella. Yleisohjeen tarkoituksena on ohjeistaa tilinpäätöksen laatimista

siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan kunnan tai kuntayhtymän toiminnasta ja taloudesta (Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto 2013, 5). Kuopion kaupungin tilinpäätöksen 2013 kohta toimintakertomus sisältää olennaiset tapahtumat taloudessa ja toiminnassa, selonteon sisäisen valvonnan järjestämisestä, kokonaistalouden tarkastelun, kokonaistulot ja menot, kuntakonsernin toiminnan ja talouden sekä kaupunginhallituksen esityksen tilikauden tuloksen käsittelystä. Kohta talousarvion toteutuminen sisältää tavoitteiden, käyttötalouden, tuloslaskelmaosan, investointien ja rahoitusosan toteutumisen. Tilinpäätöslaskelmissä on Kuopion kaupungin tilinpäätöslaskelmat ja Kuopio-konsernin tilinpäätöslaskelmat. Liitetiedoissa esitetään tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot ja ympäristötilinpäätös. Eriytetyt tilinpäätökset kohta sisältää liikelaitosten ja muiden eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset sekä liikelaitosten vaikutukset kunnan talouteen. (Kuopion kaupunki 2014c, 1-2.)

Kuopion kaupungin talousarvion laadinnassa huomioidaan kuntaliiton suositukset talouarviosta ja -suunnitelmasta kuntalain lisäksi. Kuopion kaupungin talousarvio vuodelle 2014 ja toiminta- ja taloussuunnitelma vuodelle 2014-2017 alkaa kaupunginjohtajan katsauksessa. Varsinainen osa sisältää talousarvion rakenteen, sisällön, laskentaperusteet ja sitovuudet, Kuopion kaupungin kehitysnäkymät, Kuopion kaupungin strategian vuoteen 2020 ja tavoitteet vuodelle 2014, käyttötalousosan talousarvion 2014 ja toiminta- ja taloussuunnitelman 2014-2017, kaupunkistrategian ja käyttötalouden seurannan, liikelaitoksille ja taseyksiköille asetetut tavoitteet sekä konserniyhtiöille asetetut tavoitteet vuodelle 2014. Lisäksi se sisältää investointiosan, tuloslaskelman ja rahoitusosan sekä liitteet. (Kuopion kaupunki 2013a, 3-4.) Kuntaliiton suosituksen mukaan talousarvion toteutumisvertailu esitetään valtuustolle noudattaen alkuperäisen talousarvion asetelmaa. Toteutumisvertailulla seurataan paitsi tuloksen muodostumista niin myös talousarvion sitovia eriä. Toteutumisvertailussa seurataan lisäksi sekä tavoitteiden että määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumista. Talousarvion toteutumista on perusteltua seurata myös talousarviovuoden aikana esimerkiksi 3–4 kuukauden välein. (Myllyntaus, Heinonen, Tyni, Suorto ja Björkwall 2011, 60.)

4.5 Kuopion kaupungin toteuttamat raportit

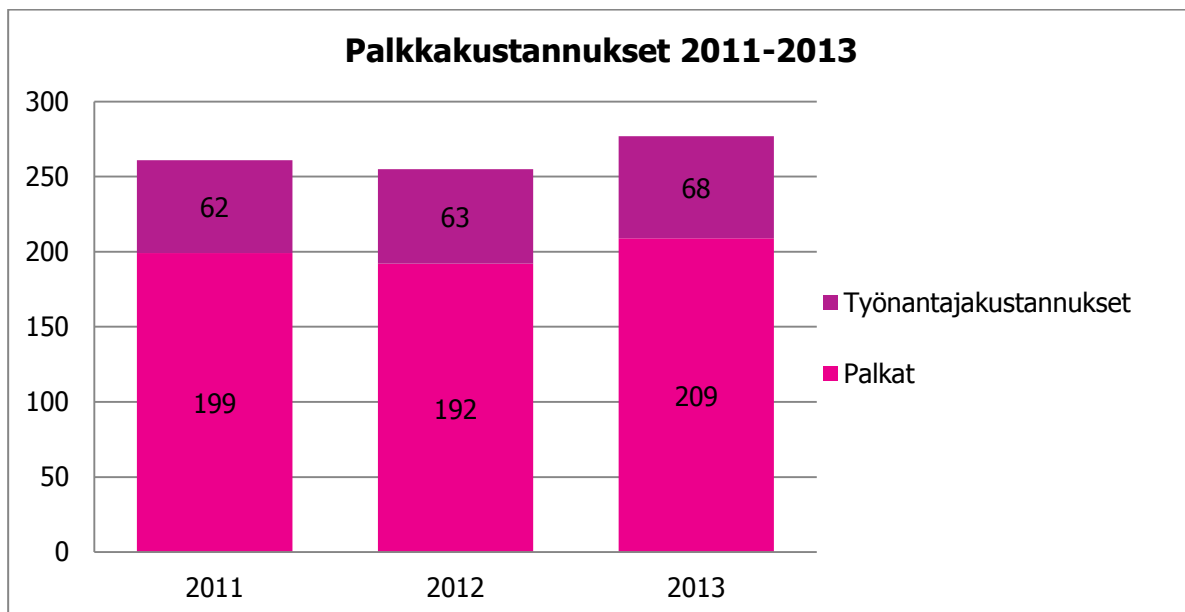
Pakollisten raporttien lisäksi Kuopion kaupunki toteuttaa kuukausiraportteja kuukausittain, jolloin esimerkiksi kuukauden raportti on valmis seuraavan kuun lopussa (kuvio 7). Osavuosikatsauksia toteutetaan kaksi kertaa vuodessa. Osavuosikatsaukset ovat samantyyllisiä kuin kuukausiraportit, mutta niissä huomioidaan paljon myös sellaista, mitä kuukausiraportointiin ei sisälly. (Kuopion kaupunki 2013b). Talousarviossa vuodelle 2014 on selostettu kaupunkistrategian ja käyttötalouden seuranta. Kaupunginhallitus seuraa talousarvion taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista kuukausittain. Kuukausiraportti jakaantuu toteuma- ja ennusteosioihin, joissa kuvataan ydinkaupungin ja palvelualueiden kehitystä. Tulos- ja rahoitusennuste sisältää myös kaupungin liikelaitokset ja taseyksiköt. Kaupunginvaltuustolle tavoitteiden toteutumista raportoidaan kolme kertaa vuodessa. Alkuvuoden seurantaraportti sisältää tammi-huhtikuun ja vuoden toinen seurantaraportti tammi-elokuun seurannan. Kolmas eli viimeinen raportti on tilinpäätös ja se kattaa koko vuoden seurannan. (Kuopion kaupunki 2013a, 158.)

KUVIO 7. Mukailten vuosikelloa 2014 kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen näkökulmasta.

Kuukausiraportoinnissa kommentointiosa sisältää ydinkaupungin toteuman eli keskeiset tulot, palvelutoiminnan menot ja toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä ennusteen vuodelle 2014. Lisäksi siinä seurataan kuvioiden avulla ydinkaupungin tuloslaskelmaa ja toimintakatetta palvelualueittain. Lisäksi kuvioina ovat toimintakulut, henkilöstömenot ja palvelujen ostot euroina/asukas sekä avainprosesseittain. (Kuopion kaupunki 2014e, 1-12). Avainprosesseilla tarkoitetaan palvelualueen ydintehtäviä, jotka koostuvat palveluprosesseista. Avainprosessi jakaa palvelualueen asiakkaat pienempiin ryhmiin. (KT Kuntatyöntajat 2012, 24.) Kuukausiraportissa selitetään sanallisesti verotuloista ja kuvioina esitettynä ovat verotuloennuste kuluvalle vuodelle sekä verotulojen ja verotilitysten muutos edelliseen vuoteen verrattuna. Samaan tapaan selitetään valtionosuuksista ja kuvioina esitetään valtionosuusennuste kuluvalle vuodelle ja valtionosuuksien muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Sanallisesti raportissa selitetään myös pitkäaikaisista lainoista ja kuvioina esitetään pitkäaikaisien lainojen muutosta. Lopussa esitetään palvelualueiden seurantatiedot ja tulosennuste. (Kuopion kaupunki 2014e, 13-30). Liite 3 sisältää otteita kuukausiraportoinnista. Osavuosikatsauksessa vuodelta 2013 kerrotaan toimintaympäristöstä, talouden seurannasta ja ennusteesta, käyttötalouden seurannasta ja investoinneista. Lisäksi käsitellään konserniyhtiöille asetettuja tavoitteita sekä liikelaitosten, taseyksiköiden ja konserniyhtiöiden tilannekatsaukset. (Kuopion kaupunki 2013b, 3)

Henkilöstökertomus vuodelta 2013 sisältää johdannon, henkilöstöjohtajan katsauksen, ennakoivan henkilöstösuunnittelun, henkilöstön hankinnan ja sisäisen liikkuvuuden, osaamisen johtamisen ja kehittämisen, kannustavan palkkauksen, työhyvinvoinnin johtamisen ja edistämisen, strategisen henkilöstötiedon tuottaminen sekä henkilöstötunnuslukujen määritelmät. Henkilöstökertomus sisältää tekstiä, analysointia, kuvioita ja tunnuslukuja. Henkilöstökertomuksesta löytyviä tietoja ovat muun muassa henkilöstön määrä, säännöllinen työaika, ikärakenne, vaihtuvuus, eläköityminen, palkkakustannukset, sairauspoissaolot ja työtaturmapoissaolot. (Kuopion kaupunki 2014d, 1-21.) Henkilöstökertomuksen havainnollistamiseksi on valittu yksi esimerkki, joka on kuvio palkkakustannuksista vuosina 2011-2013 (kuvio 8).

KUVIO 8. Kuopion kaupungin palkkakustannukset 2011-2013 (Kuopion kaupunki 2014d, 13)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittämistä. Pääongelmaksi tutkimuksessa muodoutui ”onko Kuopion kaupungin talouden raportoinnin kehittäminen tarpeellista ja kuinka sitä tulisi kehittää?”, joka jaettiin alaongelmaan ”mitkä ovat mahdolliset kehittämiskohteet?”.

5.1 Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmän valinta

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoa tutkittavasta asiasta. Tutkimukset jaetaan empiirisiin tutkimuksiin ja teoreettisiin tutkimuksiin. Empiirinen tutkimus jakautuu edelleen kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen tutkimukseen. (Heikkilä 2008, 13.) Tämä opinnäytetyö toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena. Kvantitatiivisen eli tilastollisen tutkimuksen avulla voidaan selvittää lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Aineiston keruussa yleisesti käytetään standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa on valmiita vastausvaihtoehtoja. Tutkimuksen avulla voidaan selvittää olemassa oleva tilanne, mutta ei riittävästi pystytä selvittämään syitä. (Heikkilä 2008, 16.) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimustyyppejä ovat kokeelliset tutkimukset ja survey-tutkimus. Kolmas tyyppi on tapaustutkimus. Yksi tapa kerätä aineistoa on kysely, joka tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Tässä tutkimuksessa käytetään kyselyä. Siinä aineistoa kerätään standardoidusti ja jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2013, 191-193.) Perusjoukolla tarkoitetaan tutkittavaa joukkoa. Tämän tutkimuksen perusjoukkoa ovat luottamushenkilöistä valtuutetut, tilivelvolliset viranhaltijat sekä talouspäälliköt ja muut vastaavassa asemassa olevat. Tilivelvollisia viranhaltijoita ovat kaupunginjohtaja, palvelualuejohtajat ja asiakkuusjohtajat. Muilla vastaavilla tarkoitetaan myös henkilöstöpäälliköitä, taloussuunnittelijoita ja henkilöstösuunnittelijoita. Kysely on menetelmänä tehokas ja helppo analysoida, mutta siihen liittyy myös heikkouksia. Siinä ei voida varmistua vastaajien rehellisyydestä, eikä tiedetä kuinka vastaajat ovat perillä asiasta. (Hirsjärvi ym. 2013, 195.)

5.2 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Kuopion kaupungille tehdyn kyselyn suunnittelu alkoi perehtymällä Kuopion kaupungin nykyiseen talouden raportointiin ja kartoittamalla toimeksiantajan toiveita kyselyltä. Kysymykset jaettiin kuukausiraportointia, osavuosikatsausta, tilinpäätöstä ja henkilöstökertomusta koskeviin kysymyksiin. Kysymykset liittyivät raporteilla seurattavien tietojen tärkeyteen, ulkoasuun, ulkoasun kehittämiseen, hyvän raportin sisältövaatimukseen ja yleisesti raportoinnin kehittämiseen. Osavuosikatsausta koskevilla kysymyksissä kysyttiin myös tiedon määrästä koskien ydinkaupunkia sekä liikelaitoksia ja konserniyhtiöitä. Lisäksi kysyttiin raporttien eriyttämisestä osavuosikatsaukseen liittyen. Opinnäytetyössä keskityttiin pääosin kuitenkin ydinkaupunkiin. Ydinkaupungin talouteen eivät kuulu taseyksiköt, liikelaitokset ja konserniyhtiöt. Kyselyssä haluttiin kuitenkin selvittää tulisiko näitä seurata eri raporteilla. Kyselyyn vastaamisesta pyrittiin tekemään helppoa, joten päädyttiin Webropol-ohjelmalla toteutettavaan sähköiseen kyselylomakkeeseen. Ohjelma tallentaa automaattisesti vastaukset järjestelmään. Saatteessa kuvattiin kyselyn tarkoitusta ja sitä mihin tuloksia käytetään. Lisäksi korostettiin

sitä, ettei yksittäisiä vastauksia voida tunnistaa. Kyselyn kysymyksistä muotoiltiin monivalintakysymyksiä, asteikkoon eli skaaloihin perustuvia kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kyselystä pyrittiin tekemään selkeä vastata. Kysymykset olivat strukturoituja, sillä kysymysten ja väitteiden muoto ja esittämisjärjestys on määrätty. (Hirsjärvi ym. 2013, 208.) Joihinkin monivalintakysymykseen lisättiin myös avoin vastausvaihtoehto, joka voi saada esiin myös vastauksen, jota ei ole ennalta osattu ajatella. Tätä käytettiin kysyttäessä hyvän raportin sisällöstä. Asteikkoihin perustuvassa kysymystyyppisessä esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee sen, miten voimakkaasti hän on samaa mieltä tai eri mieltä kuin esitetty väittäjä. Kyselyssä asteikolliset kysymykset olivat Likertin asteikon mukaisia. Asteikot ovat yleensä 5- tai 7-portaisia, ja vaihtoehdot muodostavat nousevan tai laskevan skaalan. (Hirsjärvi ym. 2013, 200.) Tässä kyselyssä asteikkona käytettiin 5-porrasta, kun kysyttiin seurattavien tietojen tärkeyttä tai pyydettiin arvioimaan väitteitä. Kysymykseen otettiin mukaan myös ”en osaa sanoa”-vaihtoehto, jotta vastaukset eivät vääristyisi. Kyselyn linkki ja saate lähetettiin vastaajille sähköpostitse webropol-ohjelman kautta. Avoimia kysymyksiä käytettiin, kysymyksissä joihin ei voida antaa valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysely lähetettiin 59 luottamushenkilölle, 30 viranhaltijalle ja 11 talouspäällikölle tai muussa vastaavassa asemassa oleville. Ohjelma lähetti jokaiselle henkilökohtaisen linkin, joten vastaaminen kahdesti kyselyyn on mahdotonta.

Kysely oli avoinna viikoilla 20-25. Viikon kuluttua kyselyn lähettämisestä vastaajia muistutettiin kyselyyn vastaamisesta. Varsinaista vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Vastausaikaa kuitenkin pidennettiin kolmella viikolla ja tänä aikana lähetettiin kaksi pyyntöä vastata kyselyyn niille, jotka eivät olleet vielä kyselyyn vastanneet. Sähköpostisaate on liitteessä 1 ja kyselylomake liitteessä 2. Tulokset analysoitiin webropol-ohjelman raportointityökalun kautta exceliä hyödyntäen. Tulokset esitettiin pääosin kuvioina. Avoimien vastausten analysoinnista käytettiin webropol ohjelman työkalua, joka kertoo tekstissä yleisemmin esiintyvät sanat. Avoimista vastauksista poimittiin vastauksia, jotka olivat yhdenmukaisia myös muiden vastausten kanssa.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Luotettavuusarvioinnin jälkeen varmistetaan, että tulokset ovat luotettavia. Luotettavuuskysymykset huomioidaan jo suunnitteluvaiheessa. Määrällisessä tutkimuksessa käytetään luotettavuuden arvioinnissa reliabiliteettia ja validiteettia. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos tutkimus toistetaan, saadaan samat tulokset. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkitaan oikeita asioita. (Kananen 2010, 128.)

Validiteetti

Tutkimuksen tehtävänä on mitata sitä, mitä on tarkoitus selvittää. Ellei mitattavia käsitteitä ja muuttuvia ole määritelty, eivät mittaustuloksetkaan voi olla valideja. Se voidaan varmistaa huolellisella suunnittelulla ja harkitulla tiedonkeruulla. Kysymysten tulee kattaa koko tutkimusongelma. (Heikkilä 2008, 30.) Kysely toteutettiin otostutkimuksena ja valittiin vain ne, joita raportointi eniten koskee. Validiteettia laskee hieman se, että vastausprosentiksi saatiin vain 40 %. Otoskoko oli 100 ja 40 vas-

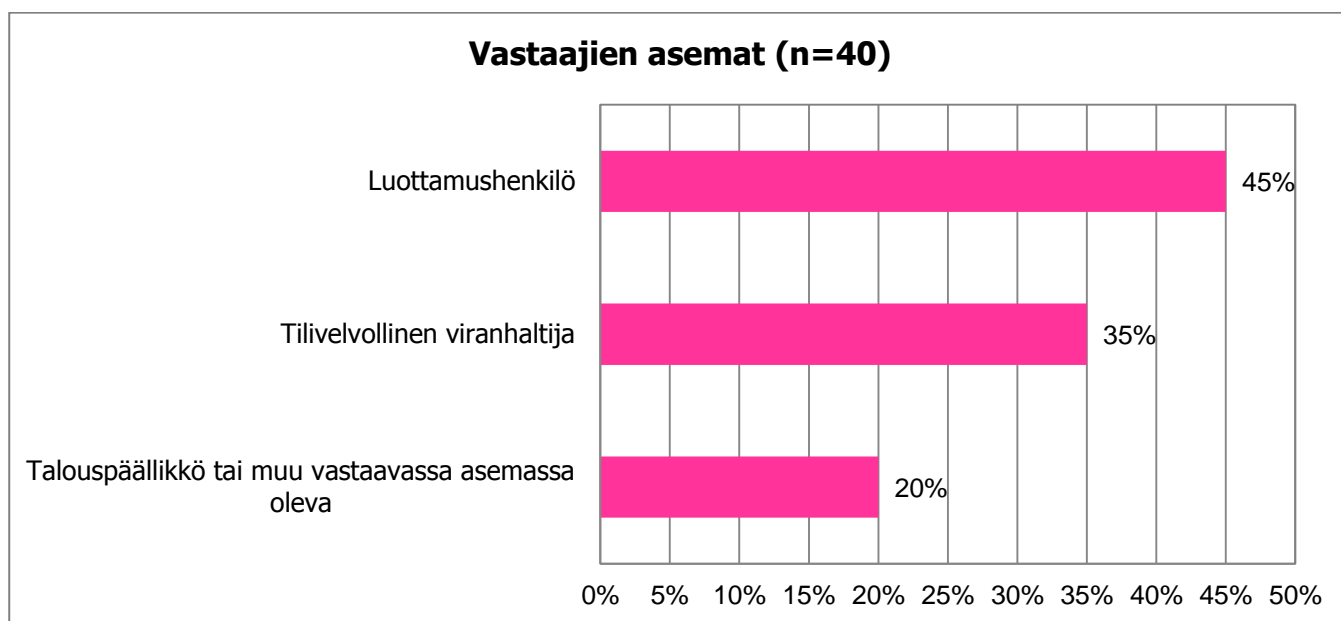
tasi kyselyyn. Tämäntyyppisissä tutkimuksissa vastausprosentit jäävät mataliksi. Yleistettävyys tarkoittaa, että tutkimustulokset pätevät samanlaisissa tilanteissa (Kananen 2010, 129). Tämän tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voida yleistää muissa kunnissa, sillä esimerkiksi seurantaraportit voivat olla hyvin erilaisia. Tästä aiheesta ei myöskään ole muita samantyyppisiä tutkimuksia, joihin vastauksia voitaisiin verrata.

Reliabiliteetti

Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten tarkkuutta. Tulokset ovat sattumanvaraisia, jos otoskoko on kovin pieni. (Heikkilä 2003, 30.) Reliabiliteetti tarkoittaa myös tutkimustulosten pysyvyyttä eikä reliabiliteetti takaa validiteettia. Ainoa keino varmistaa reliabiliteetti on uusintamittaus. Myös mielipiteet voivat muuttua, joten vastauksetkin voivat muuttua. (Kananen 2010, 129.) Tutkimusta uudelleen tehtäessä vastaukset voisivat muuttua, jos vastaamatta jättäneet vastaisivat.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselyyn vastasi 40 henkilöä 100 henkilöstä. Kyselylomakkeen ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin vastaajien taustatiedot. Kyselyyn vastanneista suurin osa oli luottamushenkilöitä, sillä heitä oli 45 % vastaajista. Tilivelvollisia viranhaltijoita vastaajista oli 35 %. Vastanneista vähiten oli taluspäälliköitä tai muussa vastaavassa asemassa olevia. Heitä vastaajista oli 20 % (kuvio 9). Kyselyn vastaukset on pyöristetty prosenttiyksikön tarkkuudella.

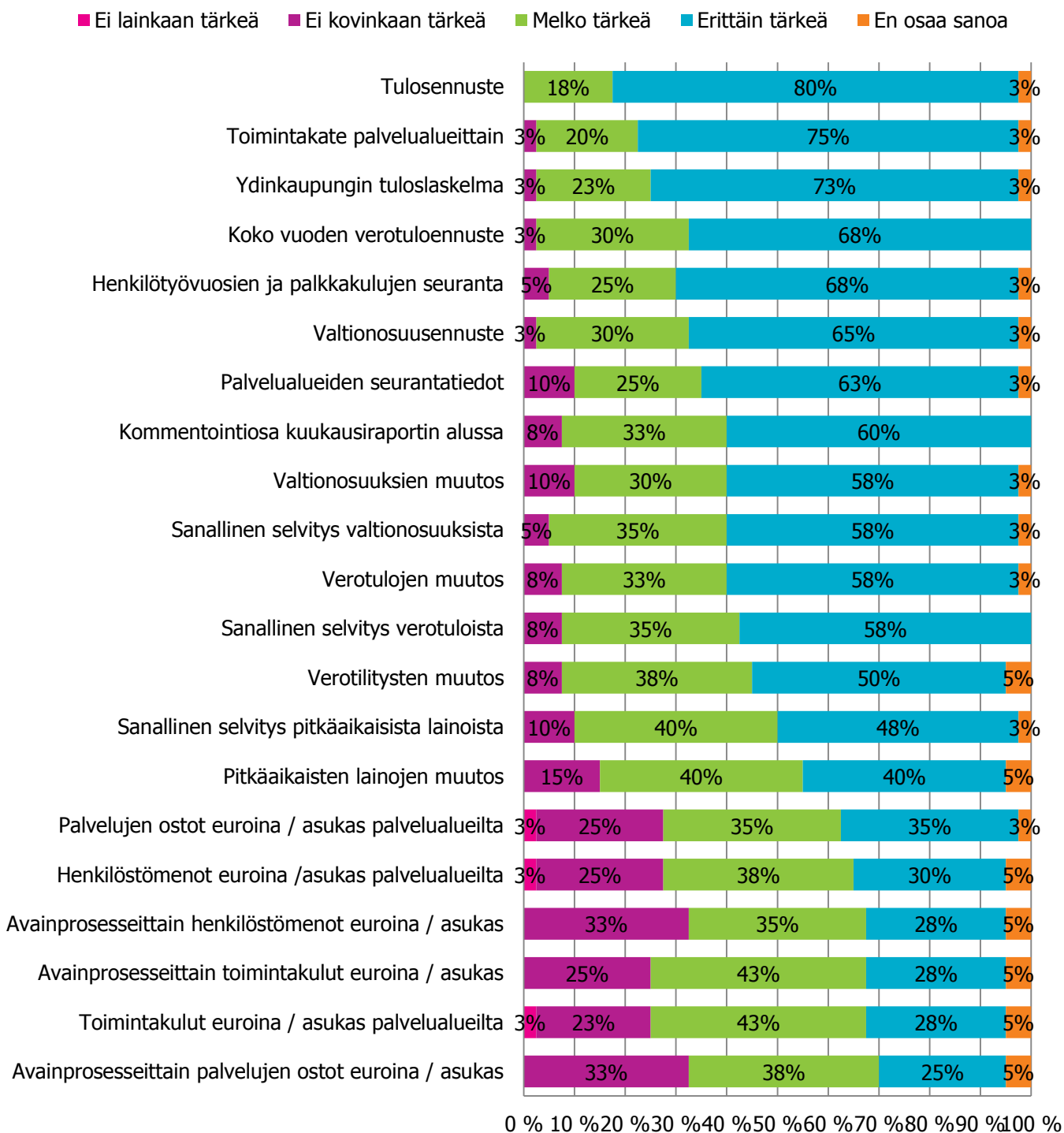
KUVIO 9. Vastaajien asemat.

6.1 Kuukausiraportointi

Kuukausiraportoinnissa tärkeimmäksi seurattavaksi tiedoksi tutkimuksessa osoittautui tulosennuste (kuvio 10). Jopa 80 % vastaajista piti tulosennustetta erittäin tärkeänä kuukausiraportoinnissa seurattavana tietona. Myös toimintakatetta palvelualueittain (75 %), ydinkaupungin tuloslaskelmaa (73 %), koko vuoden verotuloennustetta (68 %), henkilötyövuosien ja palkkatietojen seuranta (68 %) ja valtionosuusennustetta (65 %) pidettiin erittäin tärkeinä. Mielenpito jakautuivat tasaisesti vastausvaihtoehtojen; ei kovinkaan tärkeä, melko tärkeä ja erittäin tärkeä välillä sekä palvelujen ostoissa, toimintakuluissa että henkilöstömenoissa. Näitä ei pidetty niin tärkeinä kuukausiraportoinnissa seurattavina tietoina.

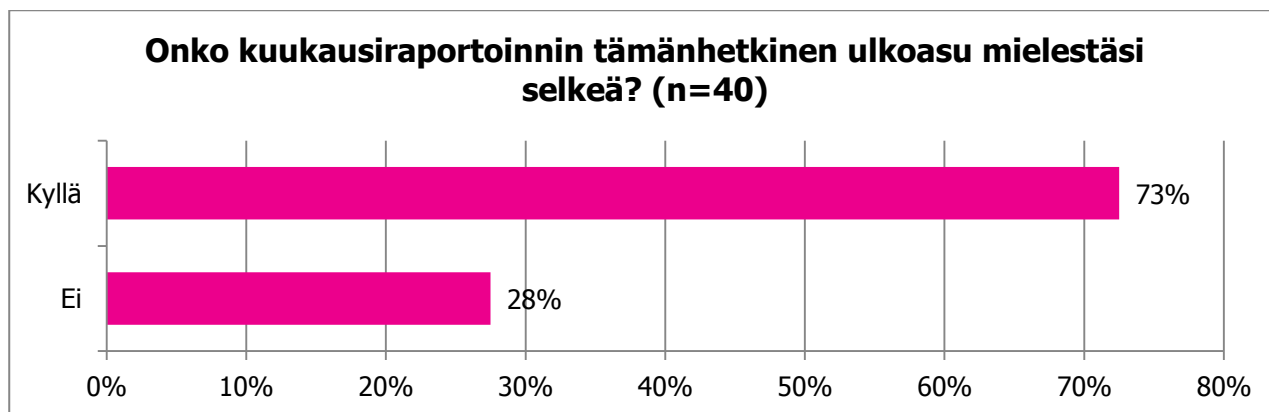
Tilivelvollisten viranhaltijoiden mielestä tärkein kuukausiraportilla seurattava tieto oli tulosennuste, kun vertailtiin keskiarvoja vastaajittain. Luottamushenkilöt puolestaan pitivät tärkeimpänä seurattavana tietona ydinkaupungin tuloslaskelmaa, tulosennustetta sekä henkilötyövuosien ja palkkakulujen seuranta. Taluspäälliköiden ja muiden vastaavassa asemassa olevien mielestä tärkeintä oli toimintakate, palvelujen ostot ja tulosennuste. Kuukausiraportista on esimerkki liitteessä 3, johon on valittu kuukausiraportilta tutkimuksen kannalta oleelliset asiat.

Kuinka tärkeänä pidät tämänhetkisessä kuukausiraportoinnissa seurattavia tietoja? (n=40)

KUVIO 10. Kuukausiraportoinnissa seurattavien tietojen tärkeys.

Kysyttäessä kuukausiraportoinnin ulkoasun selkeydestä, vastaajista noin 73 % oli sitä mieltä, että kuukausiraportoinnin ulkoasu on selkeä (kuvio 11). Kuitenkin noin 28 prosenttia vastaajista ei pitänyt kuukausiraportoinnin ulkoasu selkeänä.

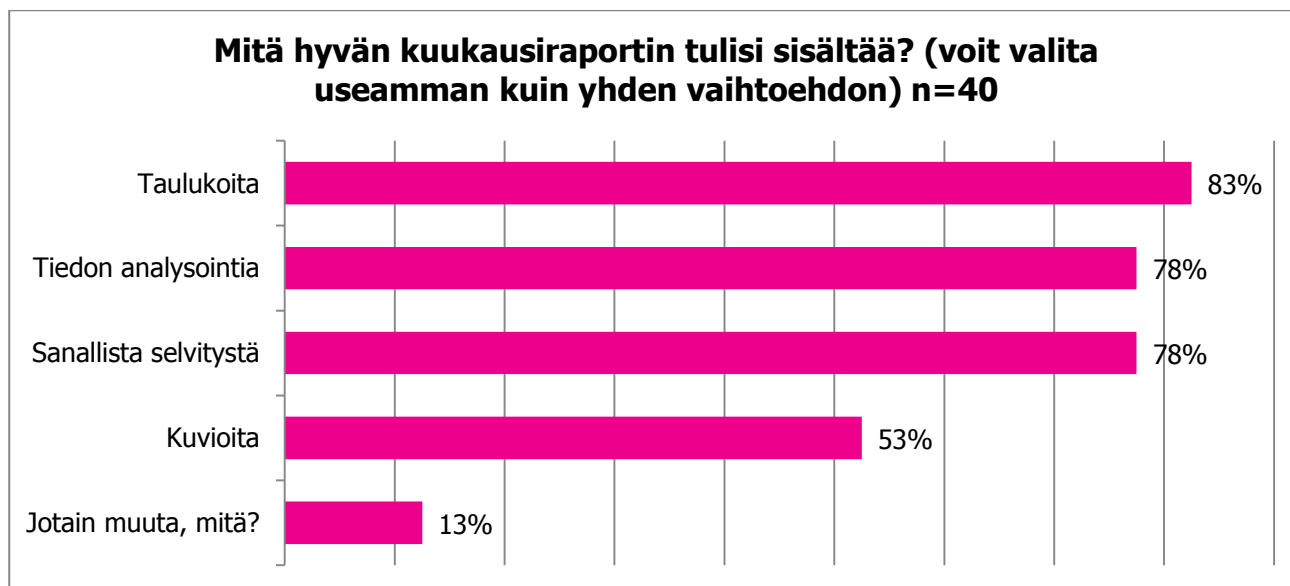
KUVIO 11. Kuukausiraportoinnin ulkoasun arviointi.

Niitä, jotka eivät pitäneet kuukausiraportoinnin ulkoasua selkeinä, pyydettiin tarkentamaan mitä ulkoasussa tulisi kehittää. Vastauksissa eniten toivottiin kuukausiraportointia tiiviimmäksi. Kuukausiraportin ulkoasu koettiin kuukausitasolla liian laajaksi, vaikeaselkoiseksi ja sekavaksi. Pääpainoa tulisi vastaajien mukaan lisätä enemmän poikkeamiin. Lisäksi raportointiin liittyvää analyysiä tulisi vastaajien mukaan lisätä niin, että ilman talouteen liittyvää tutkintoa helpommin pystyttäisiin ymmärtämään raportista.

”Tekstit voisivat olla tiiviimpiä. Samoin kuvat ja taulukot vievät paljon tilaa - asioita voitaisiin esittää suurempina kokonaisuuksina (esim. tulot) ja samasta asiasta ei välttämättä tarvitse kuvaa+taulukkoa+tekstiä. Asukkaisiin suhteutetut tiedot vievät paljon sivuja - nämä voisi olla huomattavasti tiiviimpänä ja ehkä ne voisi olla mukana vain laajemmassa osavuosisikatsauksessa.”

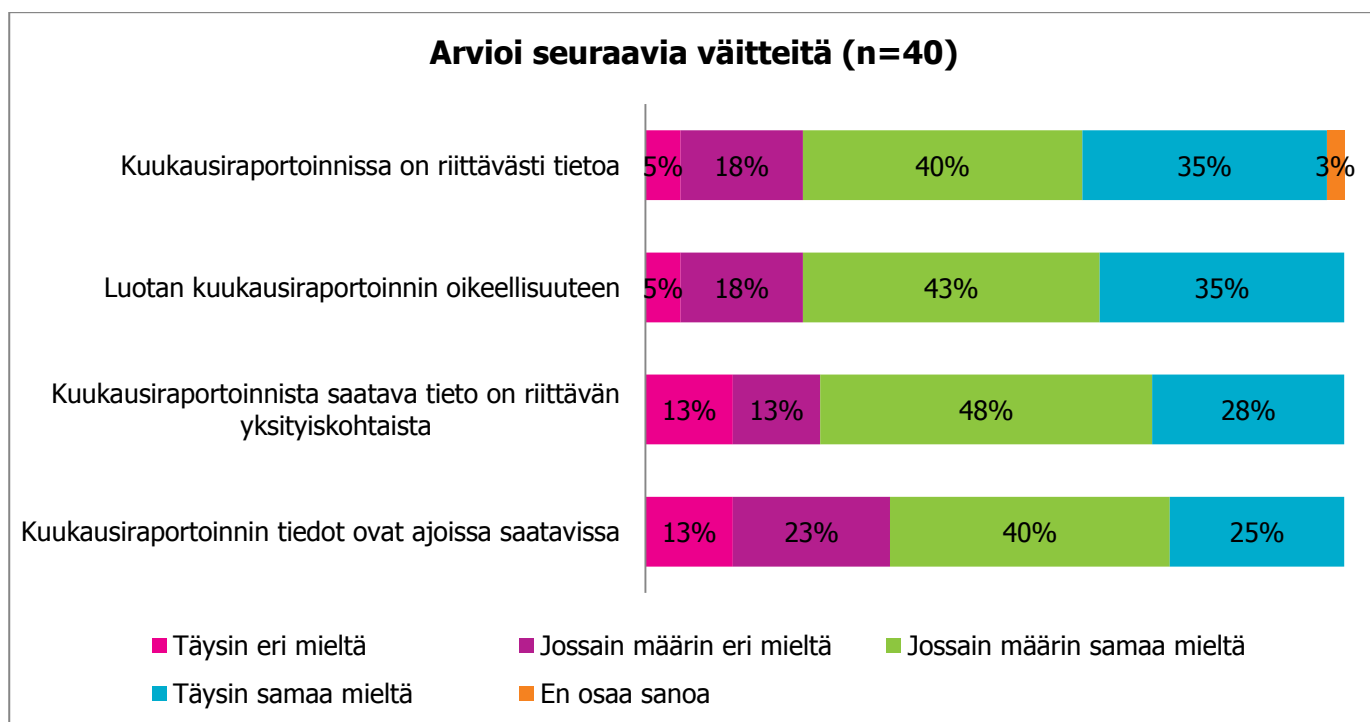
”Lyhyt ja napakka yhteenveto sekä selvitykset tiivistettyinä. Joitakin asioita on selitetty monimutkaisesti ja useaan kertaan. Kokonaisuudessaan pitäisi pyriä paljon lyhyempään raporttiin.”

Seuraavaksi kysyttiin, mitä hyvän kuukausiraportoinnin tulisi sisältää (kuvio 12). Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon. Vastaajien mielestä hyvä kuukausiraportti sisältää taulukoita, tiedon analysointia ja sanallista selvitystä. Kuvioita heidän mielestään olisi hyvässä kuukausiraportoinnissa vähemmän kuin taulukoita, analysointia ja sanallista selvitystä. Vastaajille annettiin mahdollisuus lisätä vaihtoehtoja mitä kuukausiraportin tulisi sisältää. Niissä toivottiin ennusteita ja selkeitä selvityksiä poikkeamista. Lisäksi toivottiin taulukoita, tiedon analysointia, sanallista selvitystä ja kuvioita sopivassa suhteessa sekä lyhyesti, mutta vain tärkeimpiä painottaen.

KUVIO 12. Hyvän kuukausiraportin sisältö.

Vastaajista 35 % oli täysin samaa mieltä, 40 % jossain määrin samaa mieltä, 18 % jossain määrin eri mieltä ja 5 % täysin eri mieltä siitä, että kuukausiraportoinnissa on riittävästi tietoa (kuvio 13). Myös luottamus kuukausiraportin oikeellisuuteen oli tuloksiltaan melko samanlainen. Vastaajien mielestä kuukausiraportoinnista saatava tieto on riittävän yksityiskohtaista, sillä noin 78 % vastaajista oli joko täysin tai jossain määrin samaa mieltä. Kuukausiraportoinnin tietojen ajoissa saatavuus sai eniten kritiikkiä, sillä noin 36 % oli väitteestä täysin eri mieltä tai jossain määrin eri mieltä.

KUVIO 13. Kuukausiraportoinnin tiedonantoon, oikeellisuuteen, yksityiskohtaisuuteen ja ajankohtaisuuteen liittyvät arviot.

Vastaajilla oli mahdollisuus kommentoida tyytyväisyyttään kuukausiraportointiin avoimella vastauksella. Vastaajia pyydettiin perustelemaan, jos he eivät ole tyytyväisiä. Osa kertoi olevansa tyytyväisiä senhetkiseen kuukausiraportointiin. Suurin osa kommentoineista ei ollut kuitenkaan niin tyytyväisiä kuukausiraportointiin. Vastaajat kommentoivat raporttien olevan pitkiä ja liian usein ilmestyviä pienissä yksiköissä. Heidän mielestään myös merkitykselliset eurot jäivät huomioimatta, tiedot ovat suppeita ja raportit koettiin liian yksityiskohtaiseksi sekä sekaviksi. Kuukausiraportit koettiin myös työläiksi tehdä ja koota.

Vastaajilta kysyttiin myös kuinka kuukausiraportointia voitaisiin heidän mielestään kehittää. Heidän mielestään kuukausiraportointia tulisi tiivistää ja esittää poikkeamia selkeämmin. Vastaajat kaipaavat myös enemmän analysointia ja muutamassa vastauksessa kommentoitiin kuukausiraportoinnin olevan tarpeeton silloin, kun osavuosisikatsaus julkaistaan. Lisäksi toivottiin, että kuukausiraportin tiedot olisivat helpommin hahmotettavissa.

”Mahdollisimman paljon selkeää tietoa. Parasta on se, jos yhdellä silmäyksellä pysty nopeasti hahmotamaan, mistä on kysymys. Eli selkeitä, yksinkertaisia taulukoita tai kuviota.”

”Jos ennusteessa on jotakin poikkeavaa, se tulisi tuoda konkreettisesti esille ja myös vaihtoehtoja tilanteen ratkaisemiseksi.”

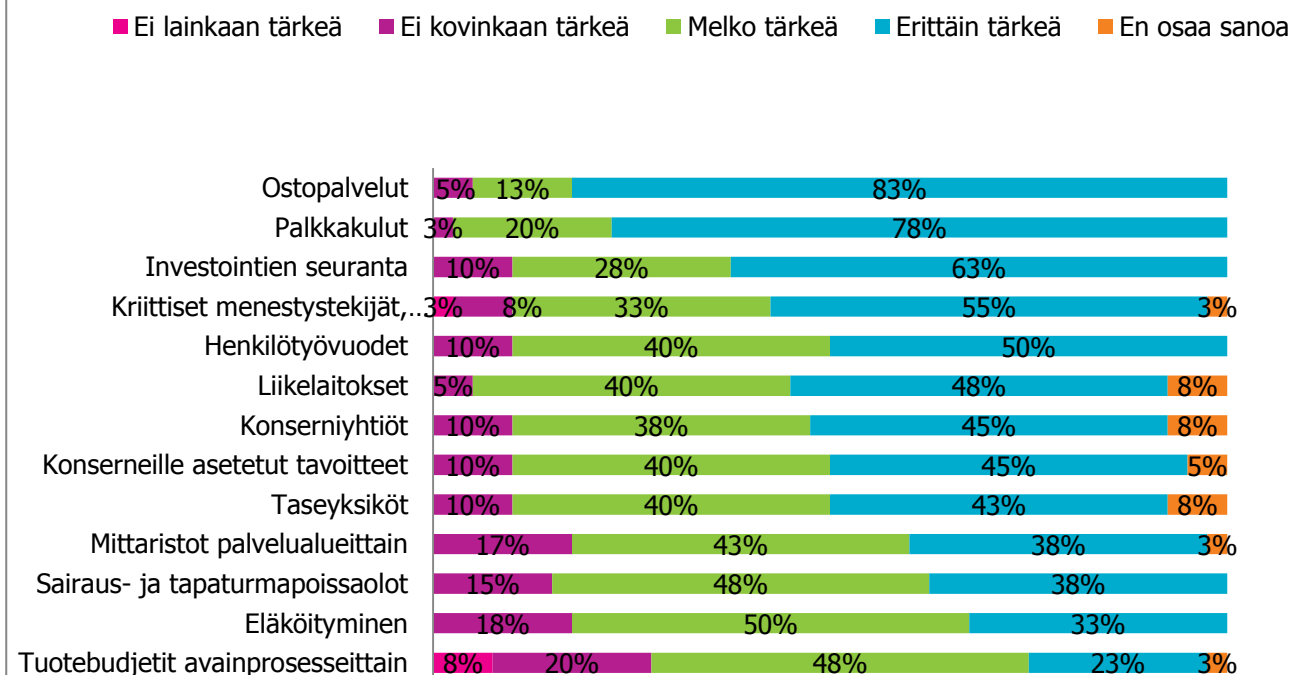
”Selkeyttä voi aina. Vähemmän selitystekstiä ja selkeämpiä taulukoita.”

6.2 Osavuosisikatsaus

Osavuosisikatsauksesta kysyttiin osavuosisikatsauksessa seurattavien tietojen tärkeyttä. Tärkeimpänä pidettiin ostopalveluiden, palkkakulujen ja investointien seurantaa (kuvio 14). Ostopalveluiden seurantaa erittäin tärkeänä piti noin 83 % vastaajista, palkkakulujen seurantaa noin 78 % ja investointien seurantaa noin 63 % vastaajista erittäin tärkeänä. Vastaajien mielestä kriittiset menestystekijät, tavoitteet ja toiminta palvelualueittain, henkilötyövuodet, liikelaitokset, konserniyhtiöt, konserneille asetetut tavoitteet sekä taseyksiköt olivat melko tärkeitä vastaajien mielestä.

Mittaristot palvelualueittain, sairaus- ja tapaturmapoissaolot, eläköityminen ja tuote-budjetit avainprosesseittain eivät nousseet kovin tärkeiksi osavuosisikatsauksessa seurattavaksi tiedoiksi. Näitä seurattavia tietoja vastaajista 15–20 % piti, ei kovinkaan tärkeinä.

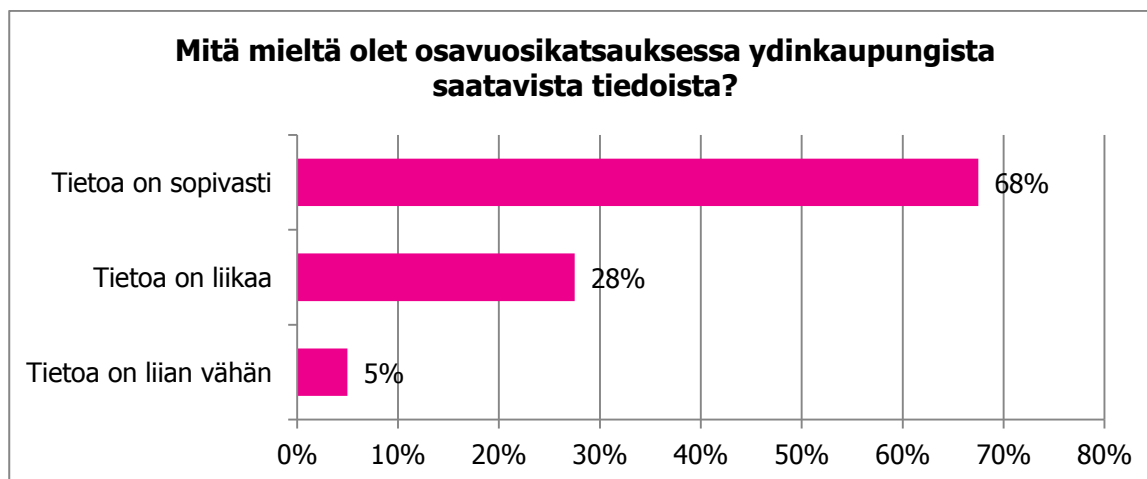
Kuinka tärkeinä pidät tämänhetkisessä osavuosikatsauksessa seurattavia tietoja?

KUVIO 14. Osavuosikatsauksessa seurattavien tietojen tärkeys.

Vastaajista 68 % oli sitä mieltä, että osavuosikatsauksessa ydinkaupungista on sopivasti tietoa. Vastaajista 28 % oli sitä mieltä, että tietoa on liikaa ja viisi prosenttia sitä mieltä, että tietoa on liian vähän. Vastaukset näkyvät kuviossa 15.

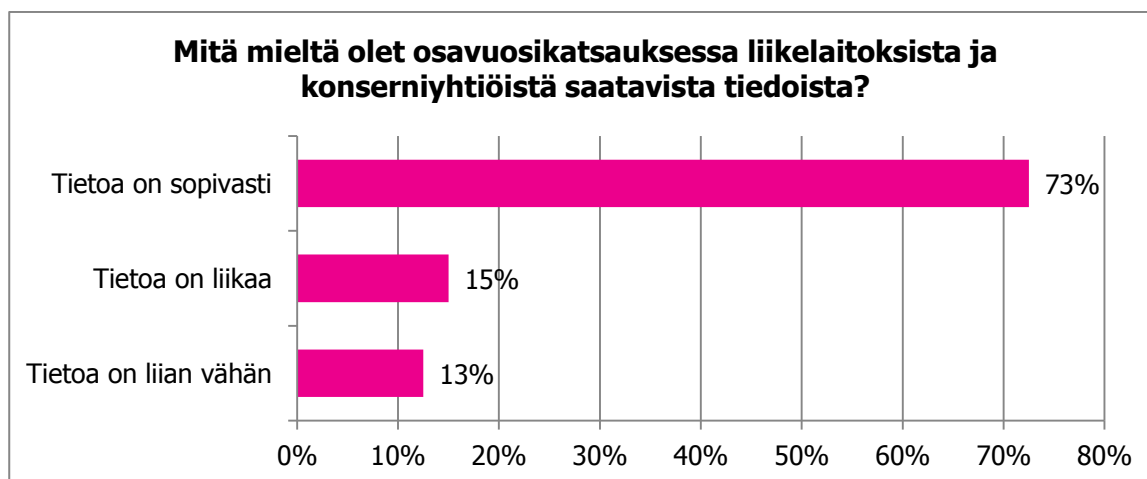
Ne jotka vastasivat ”tietoa on liikaa” vastasivat, että sekavat taulukot tulisi jättää pois ja palvelualueiden seurantatietoja tulisi vähentää. Myös mittaristojen ja tuotebudjettien poisjättämistä suositeltiin. Lisäksi eräässä vastauksessa kommentoitiin hallintokuntien tarkastelun vähentämistä. Puolestaan niiden mielestä, jotka vastasivat ”tietoa on liian vähän”, tulisi lisätä tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa.

KUVIO 15. Ydinkaupungista saatava tieto.

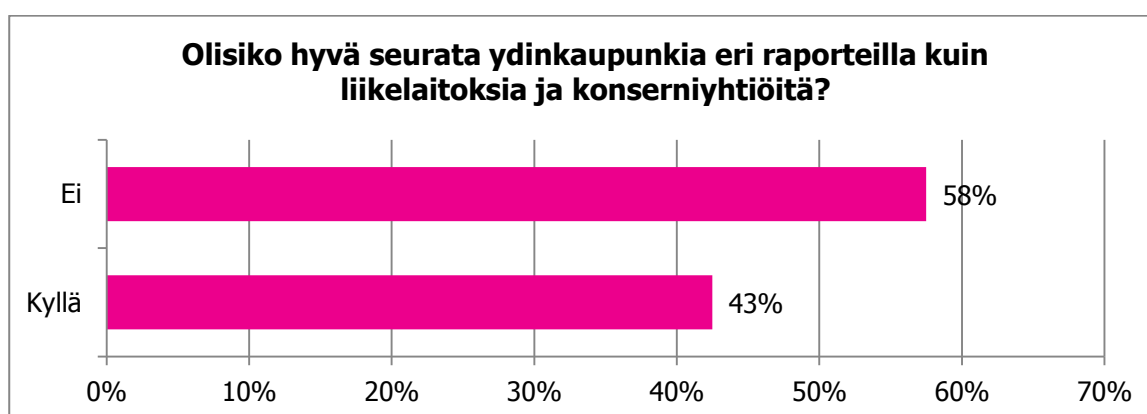
Myös osavuositarkastuksessa liikelaitoksista ja konserniyhtiöistä on tietoa sopivasti, sillä vastaajista noin 73 % oli sitä mieltä. Tietoa liikaa on 15 % mielestä ja noin 13 % oli sitä mieltä, että tietoa on liian vähän (kuvio 16).

Ne jotka vastasivat ”tietoa on liikaa” kommentoivat konserniyhtiöiden osuuden olevan liian pitkä ja ne voisi esimerkiksi tiivistää yhdeksi kokonaisuudeksi. Puolestaan ne, jotka vastasivat ”tietoa on liian vähän”, toivoivat enemmän vertailukelpoista tietoa. Myös oikeisiin asioihin pureutuvaa tietoa on liian vähän vastaajien mielestä.

KUVIO 16. Liikelaitoksista ja konserneista saatava tieto.

Vastaajista suurin osa eli noin 58 % oli sitä mieltä, että ydinkaupunkia ei tulisi seurata eri raporteilla kuin liikelaitoksia ja konserniyhtiöitä. Kuitenkin noin 43 % oli sitä mieltä, että niitä olisi hyvä seurata eri raporteilla (kuvio 17).

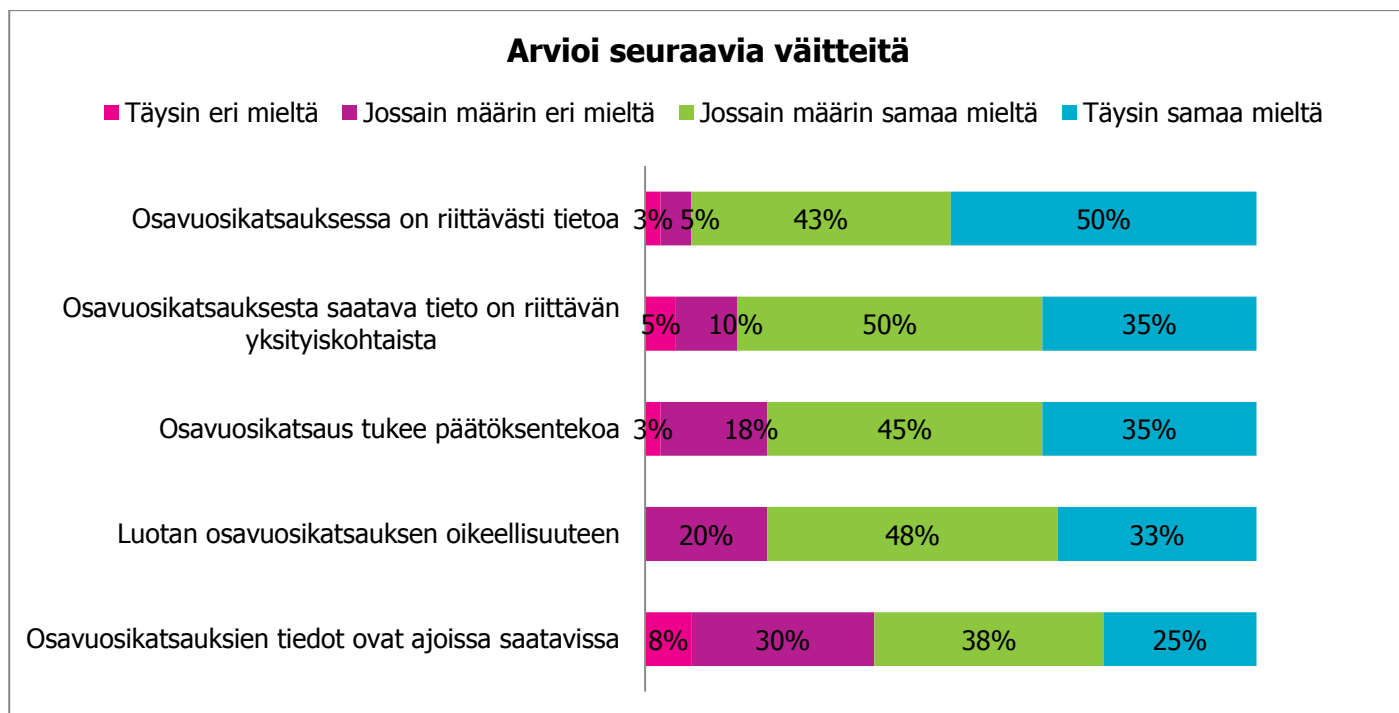

KUVIO 17. Raporttien eriyttäminen.

Eniten samaa mieltä oltiin väitteen ”osavuositarkastuksessa on riittävästi tietoa” kanssa. Vastaajista noin 50 % oli täysin samaa mieltä ja noin 43 % jossain määrin samaa mieltä. Lisäksi vastaajien mielestä tieto on riittävän yksityiskohtaista ja tukee päätöksentekoa ja luottavat osavuositarkastuksen oikeellisuuteen. Eniten kritiikkiä sai väite ”osavuositarkastuksen tiedot ovat ajoissa saatavissa”, sillä noin

30 % vastaajista oli jossain määrin eri mieltä ja noin 8 % täysin eri mieltä. Vastaukset näkyvät kuviossa 18.

KUVIO 18. Osavuositarkastuksen tiedonantoon, oikeellisuuteen, yksityiskohtaisuuteen ja ajankohtaisuuteen liittyvät arviot.

Myös osavuositarkastukseen toivottiin analysointia enemmän ja että poikkeamia tulisi tuoda selkeämmin esiin. Kokonaisuudessaan vastauksissa toivottiin tiiviimpää raportointia. Lisäksi toivottiin paremmin koordinoitua tiedon keruuta.

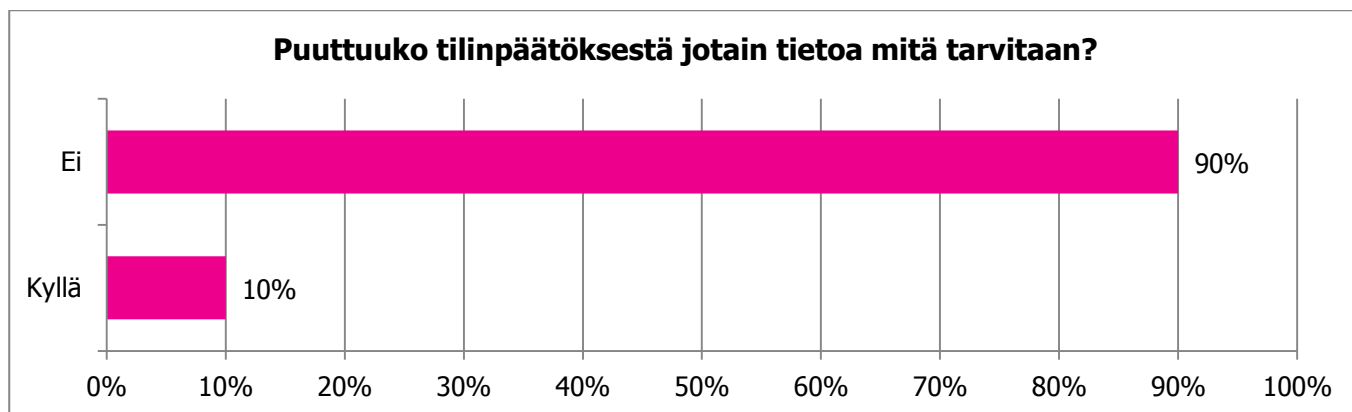
"Nyt osavuositarkastus on liian laaja. Parasta on se, jos yhdellä silmäyksellä pysty nopeasti hahmottamaan, mistä on kysymys. Eli selkeitä, yksinkertaisia taulukoita tai kuviota."

"Kehitettävä siten, että se olisi kooltaan mahdollisimman lyhyt. Moni luottamushenkilö ei ajanpuutteen vuoksi ehkä jaksa lukea noin monisivuista raporttia."

"Tiiviimmäksi kokonaisuudeksi ja nopeammin käyttöön. Mielestäni osavuositarkastuksen voisi toimittaa heti sen valmistuttua myös valtuutetuille. Nyt päätöksentekoprosessin pituus aiheuttaa sen, että tieto voi olla jo lähes kaksi kuukautta vanhaa ennen kuin valtuutetut saavat sen."

6.3 Tilinpäätös

Tilinpäätökseen liittyen on olemassa tarkat säännökset, joten raportointia ei voi paljon muuttaa. Haluttiin kuitenkin kysyä, että puuttuuko siitä jotain. Vastaajista 90 % oli sitä mieltä, että tilinpäätöksestä ei puutu tarvittavaa tietoa (kuvio 19).

KUVIO 19. Tilinpäätöksestä puuttuvien tietojen arviointi.

Mikäli vastaaja vastasi kysymykseen tilinpäätöksestä ”kyllä”, heitä pyydettiin kertomaan mitä tietoja olisi hyvä olla. Vastaajien mielestä konsernikokonaisuuden kuvauksessa on paljon kehittämisenvaraa. Kehittämisen prosessin kommentoitiin olevan kesken ja uusi kuntalaki tulee tätä osaltaan ohjaamaan. Lisäksi ehdotettiin toiminnan ja talouden erottamista raportoinnissa, sillä toiminnasta ei raportoida tarpeeksi.

6.4 Henkilöstökertomus

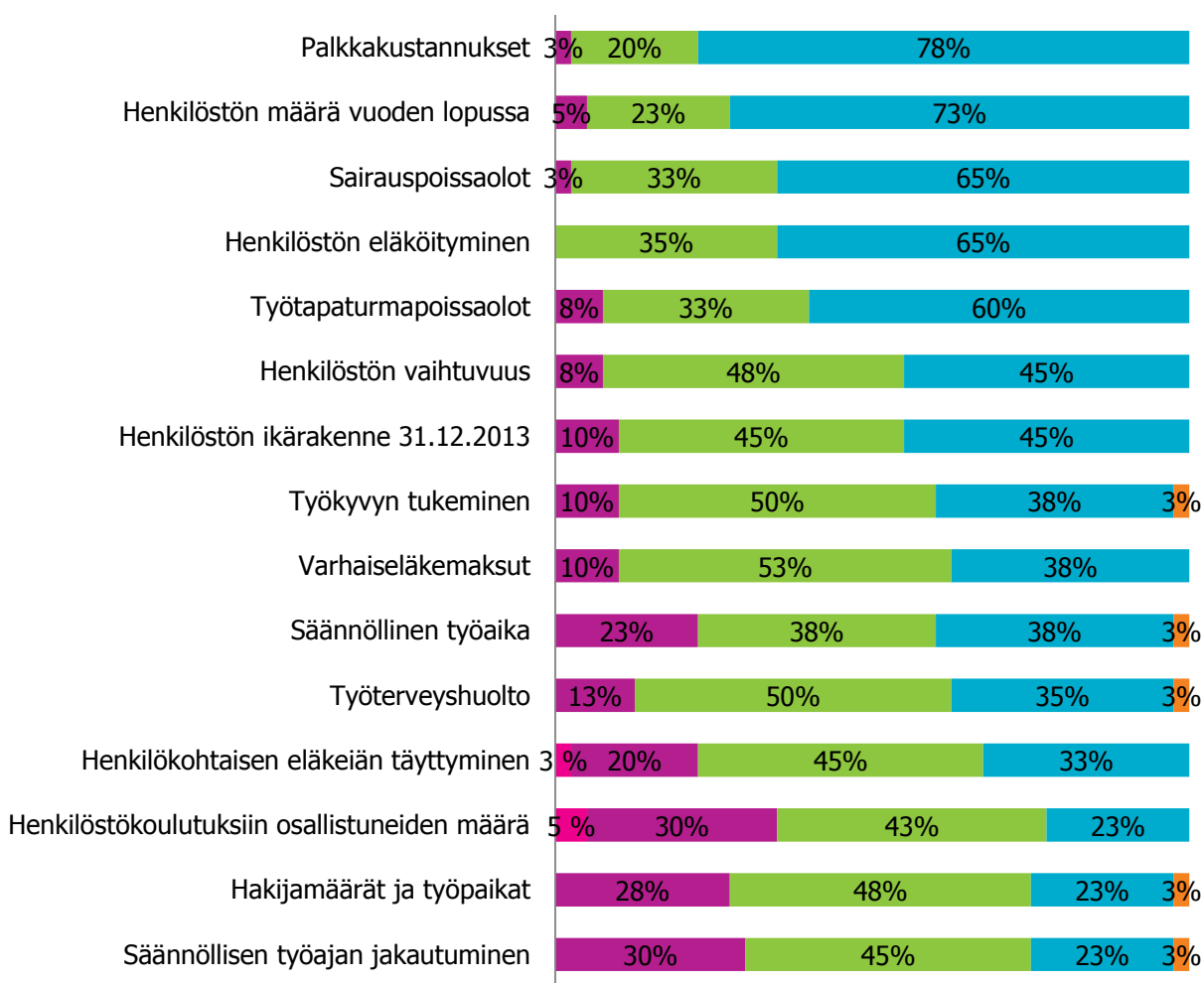
Kyselyyn otettiin mukaan myös henkilöstökertomus. Henkilöstökertomuksessa tärkeimmäksi seurattavaksi tiedoksi nousivat palkkakustannukset (kuvio 20). Vastaajista noin 78 % piti tietoa erittäin tärkeänä seurattavana tietona. Myös henkilöstön määrä, sairauspoissaolot, eläköityminen ja tapaturmapoissaolot koettiin tärkeiksi seurattavaksi tiedoiksi. Henkilöstön ikärakenne, vaihtuvuus, työkyvyn tukeminen, varhaiseläkemaksut ja työterveyshuolto koettiin melko tärkeiksi. Koulutuksiin osallistuneiden määrä ja hakijamäärät sekä työpaikat eivät vastaajien mielestä olleet niin tärkeitä henkilöstökertomuksessa seurattavia tietoja.

Henkilöstökertomuksen ulkoasu koettiin selkeäksi, sillä vastaajista 85 % oli sitä mieltä (kuvio 21). Ne, jotka vastasivat kysymykseen ”ei”, toivoivat henkilöstökertomuksesta houkuttelevan näköistä. Henkilöstökertomukseen vastaajat toivoivat palvelualueiden vertailua. Lisäksi toivottiin kuitenkin enemmän taulukoita ja kuviota.

Henkilöstökertomukseen eniten toivottiin tiedon analysointia, mutta myös taulukoita ja sanallista selvitystä (kuvio 22). Kuvioilla ei ollut henkilöstökertomuksessa niin suurta merkitystä. Toivottiin myös vertailua edellisten vuosien kanssa.

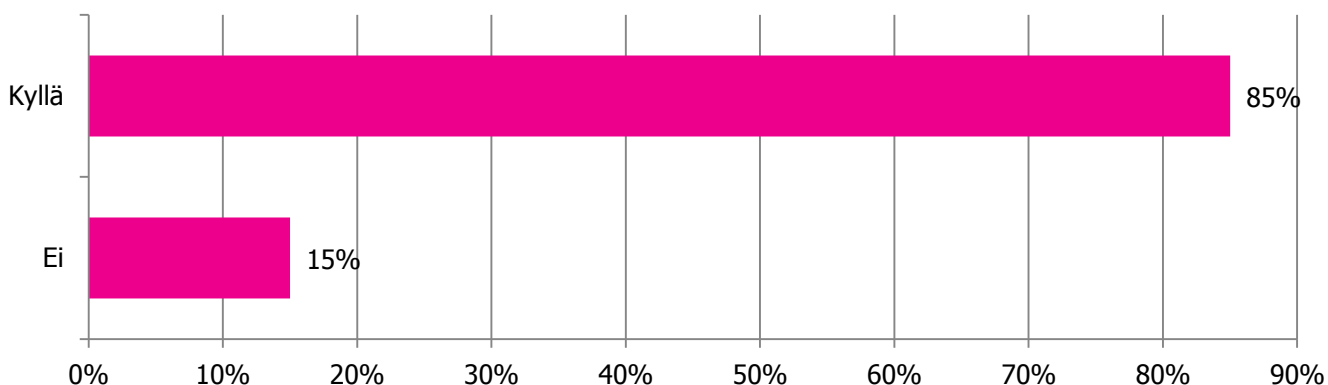
Kuinka tärkeänä pidät tämänhetkisessä henkilöstökertomuksessa seurattavia tietoja?

■ Ei lainkaan tärkeä ■ Ei kovinkaan tärkeä ■ Melko tärkeä ■ Erittäin tärkeä ■ En osaa sanoa

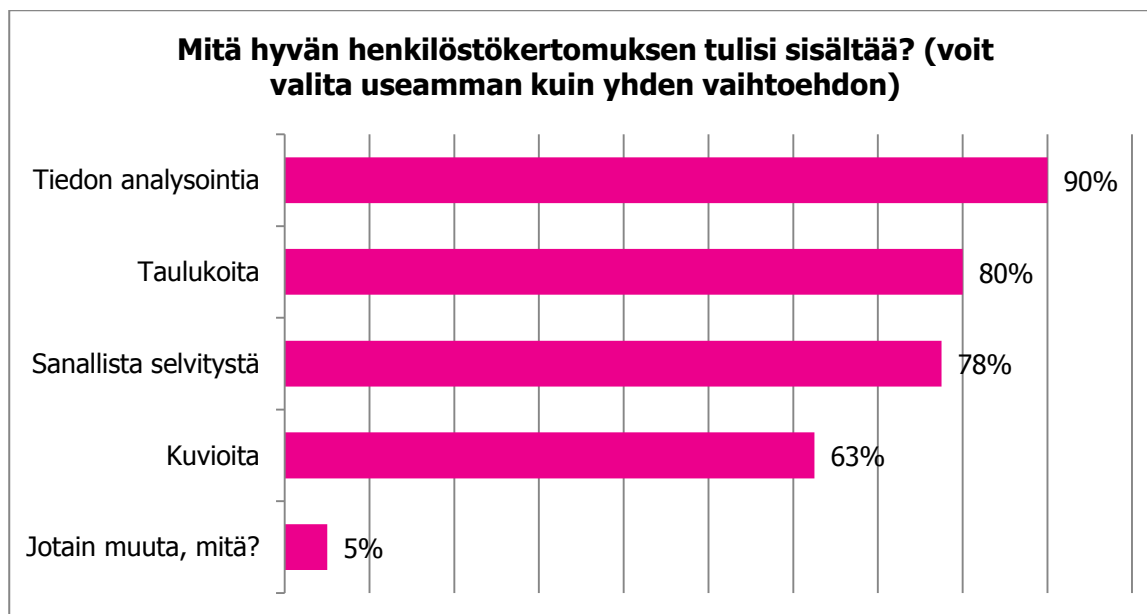

KUVIO 20. Henkilöstökertomuksessa seurattavien tietojen tärkeys.

Onko henkilöstökertomuksen tämänhetkinen ulkoasu mielestäsi selkeä?

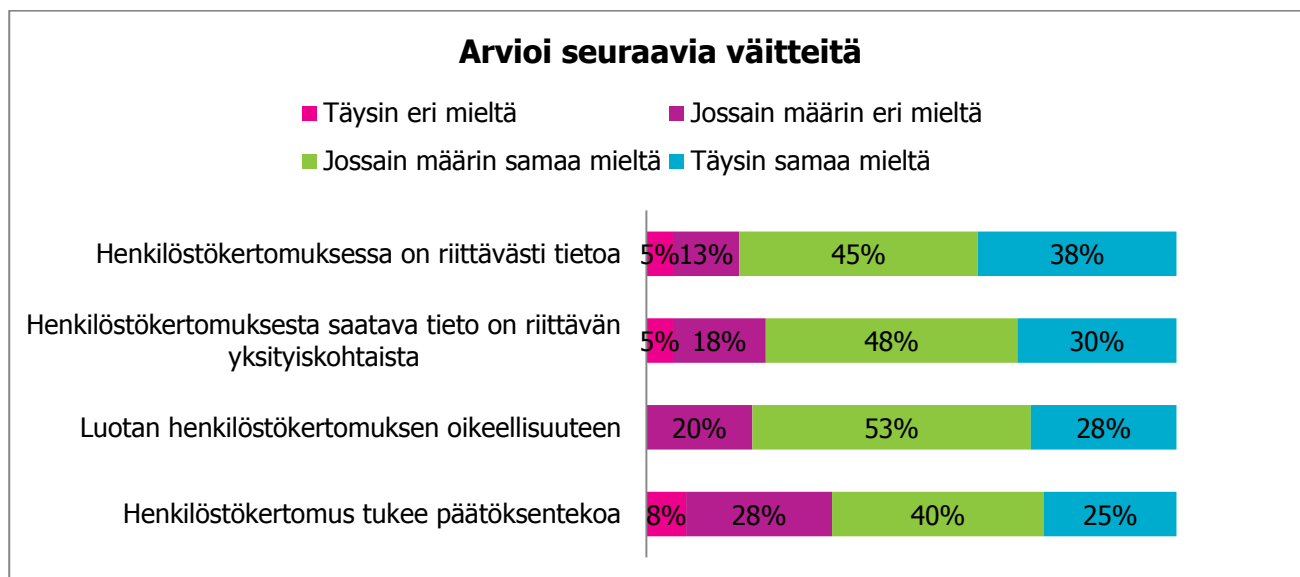

KUVIO 21. Henkilöstökertomuksen ulkoasun arviointi.

KUVIO 22. Hyvän henkilöstökertomuksen sisältö.

Henkilöstökertomuksen tiedonantoon, oikeellisuuteen, päätöksentekoon ja ajankohtaisuuteen liittyvissä ei esiintynyt selkeitä poikkeamia. Vastaajien mukaan henkilöstökertomuksessa on riittävästi tietoa ja saatava tieto on riittävän yksityiskohtaista. Lisäksi vastaajat luottavat henkilöstökertomuksen oikeellisuuteen. Vastaajista 25 % oli täysin samaa mieltä, jossain määrin samaa mieltä 40 % ja jossain määrin eri mieltä 28 % siitä, että henkilöstökertomus tukee päätöksentekoa (kuviokuva 23).

KUVIO 23. Henkilöstökertomuksen tiedonantoon, yksityiskohtaisuuteen, oikeellisuuteen, päätöksentekoon liittyvät arviot.

Henkilöstökertomuksen kehittämisestä kysyttäessä vastaajat kaipaavat analyysia ja johtopäätöksiä. Lisäksi raporttia toivottiin tiiviimmäksi ja selkeämmäksi. Myös yhteiset raportointiperiaatteet ja selkeät ohjeet lisäisivät vastaajien mielestä raportin luotettavuutta.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tehdyn kyselyn perusteella voidaan sanoa, että Kuopion kaupungin talouden raportointiin ollaan melko tyytyväisiä. Kuukausiraportoinnin vastausten perusteella ennusteet ja koko kaupunkia koskevat tiedot koetaan tärkeimmiksi. Sen sijaan palvelualueita ja avainprosesseja koskevat tiedot eivät ole lainkaan tärkeitä tai ei kovinkaan tärkeitä. Kuukausiraportoinnin ja henkilöstökertomuksen ulkoasua piti suurin osa vastaajista selkeänä. Raportoinnin toivottiin sisältävän taulukoita, sanallista selvitystä, analysointia ja kuvioita. Raportoinnin tiedonantoon, oikeellisuuteen, yksityiskohtaisuuteen ja ajankohtaisuuteen liittyvät arviot olivat positiivisia ja asioihin oltiin tyytyväisiä. Osavuosikatsauksessa tietoa on vastaajien mielestä sopivasti eikä ole fyysisesti tarvetta seurata ydinkaupunkia eri raporteilla kuin liikelaitoksia ja konserniyhtiöitä.

Opinnäytetyön aiheena oli Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittäminen ja haluttiin selvittää onko raportoinnissa kehittämistä, kuinka raportointia tulisi kehittää ja mikä ovat varsinaiset kehittämiskohteet. Raportoinnista löytyi kehitettävää. Vastaajat löysivät raportoinnista kehitettäviä asioita, vaikka pääosin vastaajat olivat kuitenkin tyytyväisiä. Yleisesti raportoinnin toivottaisiin olevan tiiviimpää ja helpompaa luettavaa. Raportointi koettiin osittain sekavaksi ja toivottiin tuotavan poikkeamia selkeämmin esiin. Lisäksi ehdotettiin osavuosikatsausta tiiviimmäksi muun kuin ydinkaupungin osalta, sillä ydinkaupunkia osavuosikatsauksella on vain pieni osa. Vaikka osavuosikatsauksen tietojen ajoissa saatavuus saikin eniten kritiikkiä, niin lähtökohtana Kuopion kaupungissa on toimittaa osavuosikatsaus heti valmistuttuaan myös valtuutetuille. Kuitenkaan Kuopion kaupungin raporteista on mahdotonta saada sellaisia, joista voisi yhdellä silmäyksellä saada selville raportin sisällön.

Yhteenvedona raportointia olisi tiivistettävä ja selkeytettävä. Kehitettävää löytyi jokaisesta raportista, mutta selkeydeltään kuukausiraportoinnissa on kehitettävää. Osavuosikatsausta puolestaan toivottaisiin tiivistettävän.

8 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia kuinka Kuopion kaupungin talouden seuranta ja raportointia voitaisiin kehittää. Haastetta opinnäytetyössä lisäsi tutkittavana aiheena kunnan talous verrattuna yrityksen talouteen. Opinnäytetyö alkoi siksi tutustumalla aluksi kuntaan ja sen talouteen, jonka jälkeen tutustuttiin varsinaiseen asiaan eli talouden raportointiin. Tämän vuoksi opinnäytetyössä on tuotu esille enemmän kuntaa ja kunnan taloutta koskevaa teoriaa. Tämä opinnäytetyö kuvaa koko oppimisprosessin teoriasta käytäntöön.

Suurin merkitys työlläni on varmasti toimeksiantajalle, mutta myös muille organisaatioille voi olla hyötyä kyselylomakkeesta ja teoriaosuudesta. Aloittaessani opinnäytetyötä ja keskustellessani toimeksiantajan kanssa oletuksena oli, että raportit saisivat enemmän kritiikkiä ja että kehitysehdotuksia löytyisi enemmänkin. Myös se yllätti, että vastaajista suurin osa oli luottamushenkilöitä. Toisaalta läheskään kaikki, joille kysely lähetettiin, eivät vastanneet. Mielestäni vastaajien ehdotukset raportoinnin kehittämiseksi ovat varteenotettavia ja osittain tiedostettuja. Se, että raportoinnista saataisiin kaikille mieleinen, aiheuttaa haasteita organisaatiolle, eikä välttämättä edes ole mahdollista. Tuloksista on varmasti kuitenkin hyötyä, sillä aiemmin tällaista kyselyä ei ole tehty. Raportoinnin kehittäminen on kuitenkin ollut toimeksiantajan mielessä ja heidän mielestään selkeä kehittämisen kohde. Opinnäytetyöprosessin aikana Kuopion kaupungin talouden raportointi kehittyikin jo tiiviimmäksi. Esimerkiksi vuoden 2014 ensimmäinen osavuosisikatsaus oli lähes puolet ohuempi kuin tässä opinnäytetyössä käsittelemäni osavuosisikatsaus.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen opetti pitkäjänteisyyttä ja ennen kaikkea kunnan taloudesta sekä tutkimuksen tekemisestä. Saamani palaute oli mielestäni positiivinen. Opinnäytetyön aikana asiantuntemus kuntaa kohtaan kasvoi, sillä opinnäytetyötä aloittaessani ei ollut selkeätä käsitystä kunnan taloudesta tai talouden raportoinnista. Halusin työstäni myös laajemman kokonaisuuden, jotta myös lukija saisi paremman käsityksen kunnasta, sen taloudesta sekä raportoinnista. Työn aikana ajankäyttö asetti tietynlaisia haasteita, mutta lopputulosta voisi kuitenkin kuvata onnistuneeksi. Mielenkiinnolla odotan mitä vaikutuksia työlläni on Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittämisessä.

LÄHTEET

- ALHOLA, Kari ja LAUSLAHTI, Sanna 2003. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. Helsinki: WSOY.
- ALHOLA, Kari ja LAUSLAHTI, Sanna 2005. Taloutta johtamista varten-Esimiehille ja asiantuntijoille. Helsinki: Edita Prima Oy.
- BJÖRKWALL, Jan, HEINONEN, Anneli, HAKOLA, Jukka, HUIKKO, Katariina, KIETÄVÄINEN, Timo, KORENTO, Sari, LEHTONEN, Sanna, MEHTONEN, Mikko, PALO, Sirpa, TURKKILA, Juhani, VAINNE, Jari, VUORENTO, Reijo ja YLITALO, Marja-Liisa 2012. Kuntatalous-mönnen muuttujan summa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- HEIKKILÄ, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Edita Prima Oy: Helsinki.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.
- JYRKKIÖ, Esa ja RIISTAMA, Veijo 2008. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. Helsinki: WSOY.
- KANANEN, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketoiminta ja palvelut -yksikkö. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111.
- KIRJANPITOLAUTAKUNNAN KUNTAJAOSTO 2013. Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintokertomuksen laatimisesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto. [Viitattu 2014-09-28.] Saatavissa: http://shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/tpjatoimkert_verkkoon.pdf
- KT KUNTATYÖNANTAJAT 2012. Kuopion kaupungin palvelualueuudistus. [Viitattu 2014-08-30.] Saatavissa: <http://www.kuntatyönantajat.fi/fi/työelämän-kehittäminen/tuloksellisuus-ja-tuottavuus/kampanja/tapahtumat/Documents/kuopion-palvelualueuudistus.pdf>
- KUNTALAKI. L 1995/365. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2014-03-24.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>
- KUOPION KAUPUNKI 2013a. Talousarvio 2014, toiminta- ja taloussuunnitelma 2014-2017.
- KUOPION KAUPUNKI 2013b. Seurantatiedot alkuvuosi 2013.
- KUOPION KAUPUNKI 2014a. Kuopion kaupungin organisaatio. [Viitattu 2014-04-08.] Saatavissa: http://www.kuopio.fi/c/document_library/get_file?uuid=90188bc9-18b9-487b-8b35-1abb8d8cc86f&groupId=31222
- KUOPION KAUPUNKI 2014b. Kaupunginhallitus. [Viitattu 2014-04-21.] Saatavissa: <http://www.kuopio.fi/web/paatoksenteke/kaupunginhallitus>
- KUOPION KAUPUNKI 2014c. Tilinpäätös 2013.
- KUOPION KAUPUNKI 2014d. Henkilöstökertomus 2013.
- KUOPION KAUPUNKI 2014e. Vuoden 2014 kuukausiseuranta (helmikuu) ja koko vuoden toteumaennuste.
- LAUSLAHTI, Sanna 2003. Menestyvä kunta. Kuntalaislähtöinen talousjohtaminen. Helsinki: WSOY.
- MAJOINEN, Kaija, HARJULA, Heikki, KIRVELÄ, Torsti, MYLLYNTAUS, Oiva, SALENIUS, Maria, MAJAVAA, Jarkko ja PAUNI, Markus 2008. Toimiva kunta. Helsinki: FCG Efeko Oy.
- MYLLYNTAUS, Oiva, HEINONEN, Anneli, TYNI, Tero, SUORTO, Annika ja BJÖRKWALL, Jan 2011. Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio- ja suunnitelma. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- SALLINEN, Sini, MAJOINEN, Kaija ja SALENIUS, Maria 2012. Elinvoimainen ja toimintakykyinen kunta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- SUOMEN KUNTALIITTO 2014a. Kuntien ja kuntayhtymien toiminta. [Viitattu 2014-09-27.] Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/kunnat/toiminta/Sivut/default.aspx>

SUOMEN KUNTALIITTO 2014b. Kaupunkien ja kuntien lukumäärä. [Viitattu 2014-10-12.] Saatavissa:
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/aluejaot/kuntien-lukumaara/Sivut/default.aspx>

SUOMEN KUNTALIITTO 2014c. Kuntatalouden tilastot. [Viitattu 2014-10-04.] Saatavissa:
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/kuntatalous/kuviot/kuntatalouden-tilastot/Sivut/default.aspx>

SÄILÄ, Esko, HELLÉN-TOIVANEN, Paula, PAKKANEN, Kaija, KÄÄRIÄINEN, Antti ja URRILA, Kaija
2008. Kunnan hallinto, talous ja valvonta. Helsinki: Edita Prima Oy.

LIITE 1: SÄHKÖPOSTISAATE

Arvoisa vastaanottaja,

teen opinnäytetyötä Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittämisestä, talous- ja strategiapalvelun toimeksiannosta. Kuopion kaupungin organisaatio on ollut myös kehittämässä tätä kyselyä. Olen kolmannen vuoden tradenomiopiskelija Savonia-ammattikorkeakoulusta ja tämä kysely on osa opinnäytetyötäni. Opinnäytetyö kuuluu opintoihin tärkeänä osana ja siksi vastaamisesi on erittäin tärkeää. Kyselyn tavoitteena on kartoittaa mahdolliset kehittämiskohteet talouden raportoinnissa ja seurannassa. Kyselyn tuloksia hyödynnetään raporttien kehittämiseen. Kyselyn kysymykset liittyvät kuukausiraportointiin, osavuosikatsaukseen, tilinpäätökseen ja henkilöstökertomukseen.

Tutkimukseen vastaaminen tapahtuu anonymisti. Kyselyyn vastataan sähköisesti, jolloin vastaukseti tallentuu automaattisesti. Kyselyyn vastaamiseen kuuluu 5-10 minuuttia. Kyselyyn pääset vastaamaan tämän saatteen lopussa olevan linkin kautta. Pyydän vastaamaan 25.5.2014 mennessä. Liitteenä on Kuopion kaupungin henkilöstökertomus vuodelta 2013 ja maaliskuun kuukausiraportti. Kiitos jo etukäteen vaivannäöstänne ja vastauksistanne.

Lisätietoja antaa tarvittaessa Talouspäällikkö Riitta Kokkonen.
sähköposti: riitta.kokkonen@kuopio.fi tai puh. 0447182138

Yhteistyöterveisin,
Kristiina Heiskanen

Kysely Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittämiseksi

Tämän kyselyn tarkoitus on saada tietoa Kuopion kaupungin talouden seurannan ja raportoinnin kehittämiseen. Tavoitteena on kartoittaa mahdolliset kehittämiskohteet talouden raportoinnissa ja seurannassa. Kyselyn tuloksia hyödynnetään raporttien kehittämiseen. Tutkimukseen vastaaminen tapahtuu anonyymisti ja vastaukset käsitellään niin, ettei yksittäistä vastausta ole mahdollista tunnistaa. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5-10 minuuttia ja vastaukset tallentuvat sähköiseen tietokantaan. Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia. Muistathan painaa "lähetä" kyselyn lopuksi.

Taustatiedot

1. Oletko *

- Tilivelvollinen viranhaltija
- Luottamushenkilö
- Talouspäällikkö tai muu vastaavassa asemassa oleva

Kuukausiraportointi

2. Kuinka tärkeinä pidät tämänhetkisessä kuukausiraportoinnissa seurattavia tietoja? *

	Ei lainkaan tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä	En osaa sanoa
Kommentointiosa kuukausiraportin alussa	☐	☐	☐	☐	☐
Ydinkaupungin tuloslaskelma	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakate palvelualueittain	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilötyövuosien ja palkkakulujen seuranta	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakulut euroina / asukas palvelualueilta	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstömenot euroina /asukas palvelualueilta	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelujen ostot euroina / asukas palvelualueilta	☐	☐	☐	☐	☐

Avainprosesseittain toimintakulut euroina / asukas	☐	☐	☐	☐	☐
Avainprosesseittain henkilöstömenot euroina / asukas	☐	☐	☐	☐	☐
Avainprosesseittain palvelujen ostot euroina / asukas	☐	☐	☐	☐	☐
Sanallinen selvitys verotuloista	☐	☐	☐	☐	☐
Koko vuoden verotuloennuste	☐	☐	☐	☐	☐
Verotulojen muutos	☐	☐	☐	☐	☐
Verotilitysten muutos	☐	☐	☐	☐	☐
Sanallinen selvitys valtionosuuksista	☐	☐	☐	☐	☐
Valtionosuusennuste	☐	☐	☐	☐	☐
Valtionosuuksien muutos	☐	☐	☐	☐	☐
Sanallinen selvitys pitkäaikaisista lainoista	☐	☐	☐	☐	☐
Pitkäaikaisten lainojen muutos	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelualueiden seurantatiedot	☐	☐	☐	☐	☐
Tulosennuste	☐	☐	☐	☐	☐

3. Onko kuukausiraportoinnin tämänhetkinen ulkoasu mielestäsi selkeä? *

- Kyllä
 Ei

4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Ei", miten kehittäisit kuukausiraportoinnin ulkoasua?

---

5. Mitä hyvän kuukausiraportin tulisi sisältää? (voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon) *

- Kuviaita
 Taulukoita
 Sanallista selvitystä
 Tiedon analysointia

Jotain muuta, mitä?

---

6. Arvioi seuraavia väitteitä. *

	Täysin eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Luotan kuukausiraportoinnin oikeellisuuteen	☐	☐	☐	☐	☐
Kuukausiraportoinnissa on riittävästi tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
Kuukausiraportointi tukee päätöksentekoa	☐	☐	☐	☐	☐
Kuukausiraportoinnin tiedot ovat ajoissa saatavissa	☐	☐	☐	☐	☐
Kuukausiraportoinnista saatava tieto on riittävän yksityiskohtaista	☐	☐	☐	☐	☐

7. Oletko tyytyväinen nykyiseen kuukausiraportointiin? Jos et ole tyytyväinen, niin perustele miksi.

---

8. Kuinka kuukausiraportointia voitaisiin mielestäsi kehittää? *

Osavuositarkastus

9. Kuinka tärkeinä pidät tämänhetkisessä osavuositarkastuksessa seurattavia tietoja? *

	Ei lainkaan tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä	En osaa sanoa
Henkilötyövuodet	☐	☐	☐	☐	☐
Sairaus- ja tapaturmapoissaolot	☐	☐	☐	☐	☐
Eläköityminen	☐	☐	☐	☐	☐
Palkkakulut	☐	☐	☐	☐	☐
Ostopalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Investointien seuranta	☐	☐	☐	☐	☐
Kriittiset menestystekijät, tavoitteet ja toiminta palvelualueittain	☐	☐	☐	☐	☐

Tuotebudjetit avainprosesseittain	☐	☐	☐	☐	☐
Mittaristot palvelualueittain	☐	☐	☐	☐	☐
Konserneille asetetut tavoitteet	☐	☐	☐	☐	☐
Liikelaitokset	☐	☐	☐	☐	☐
Taseyksiköt	☐	☐	☐	☐	☐
Konserniyhtiöt	☐	☐	☐	☐	☐

10. Mitä mieltä olet osavuosisikatsauksessa ydinkaupungista saatavista tiedoista? *

- Tietoa on liikaa
- Tietoa on sopivasti
- Tietoa on liian vähän

11. Jos valitsit kysymykseen 10 vaihtoehdon "Tietoa on liikaa", mitä tietoja jättäisit pois?

---

12. Jos valitsit kysymykseen 10 vaihtoehdon "Tietoa on liian vähän", mitä tietoja pitäisi mielestäsi lisätä?

---

13. Mitä mieltä olet osavuosisikatsauksessa liikelaitoksista ja konserniyhtiöistä saatavista tiedoista? *

- Tietoa on liikaa
- Tietoa on sopivasti
- Tietoa on liian vähän

14. Jos valitsit kysymykseen 13 vaihtoehdon "Tietoa on liikaa", mitä tietoja jättäisit pois?

---

15. Jos valitsit kysymykseen 13 vaihtoehdon "Tietoa on liian vähän", mitä pitäisi mielestäsi lisätä?

---

16. Olisiko hyvä seurata ydinkaupunkia eri raporteilla kuin liikelaitoksia ja konserniyhtiöitä? *

- Kyllä
 Ei

17. Arvioi seuraavia väitteitä. *

	Täysin eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Jossain mää- rin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Luotan osavuositarkastuksen oikeel- lisuuteen	☐	☐	☐	☐	☐
Osavuositarkastuksessa on riittävä- sti tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
Osavuositarkastus tukee päätök- sentekoa	☐	☐	☐	☐	☐
Osavuositarkastusten tiedot ovat ajoissa saatavissa	☐	☐	☐	☐	☐
Osavuositarkastuksesta saatava tieto on riittävän yksityiskohtaista	☐	☐	☐	☐	☐

18. Kuinka osavuositarkastusta voitaisiin mielestäsi kehittää? *

Tilinpäätös

19. Puuttuuko tilinpäätöksestä jotain tietoa mitä tarvitaan? *

- Kyllä
 Ei

20. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Kyllä", mitä tietoja tilinpäätöksessä olisi lisäksi hyvä olla?

Henkilöstökertomus

21. Kuinka tärkeinä pidät tämänhetkisessä henkilöstökertomuksessa seurattavia tietoja? *

	Ei lainkaan tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Melko tärkeä	Erittäin tärkeä	En osaa sanoa
Henkilöstön määrä vuoden lopussa	☐	☐	☐	☐	☐
Säännöllinen työaika	☐	☐	☐	☐	☐
Säännöllisen työajan jakautuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstön ikärakenne 31.12.2013	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstön vaihtuvuus	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstön eläköityminen	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaisen eläkeiän täyttyminen	☐	☐	☐	☐	☐
Hakijamäärät ja työpaikat	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden määrä	☐	☐	☐	☐	☐
Palkkakustannukset	☐	☐	☐	☐	☐
Sairauspoissaolot	☐	☐	☐	☐	☐
Työtapaturmapoissaolot	☐	☐	☐	☐	☐
Varhaiseläkemaksut	☐	☐	☐	☐	☐
Työterveyshuolto	☐	☐	☐	☐	☐
Työkyvyn tukeminen	☐	☐	☐	☐	☐

22. Onko henkilöstökertomuksen tämänhetkinen ulkoasu mielestäsi selkeä? *

- Kyllä
 Ei

23. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Ei", miten kehittäisit henkilöstökertomuksen ulkoasua?

---

24. Mitä hyvän henkilöstökertomuksen tulisi sisältää? (voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon) *

- Kuvioita
- Taulukoita
- Sanallista selvitystä
- Tiedon analysointia
- Jotain muuta, mitä?

---

25. Arvioi seuraavia väitteitä. *

	Täysin eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Luotan henkilöstökertomuksen oikeellisuuteen	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstökertomuksessa on riittävästi tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstökertomus tukee päätöksentekoa	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstökertomuksesta saatava tieto on riittävän yksityiskohtaista	☐	☐	☐	☐	☐

26. Kuinka henkilöstökertomusta voitaisiin mielestäsi kehittää? *

Kiitos vastaamisesta!

Talousarvion seuranta ja ennuste 2014

Ydinkaupungin toteuma 2 / 2014

Ydinkaupungin talouden seurantatiedot ovat pääosin vertailukelpoisia edellisen vuoden vastaaviin tietoihin. Nilsian kuntaliitos tapahtui vuoden 2013 alusta, joten Nilsia on ollut mukana jo vuoden 2013 toteutumisissa.

Keskeiset tulot

- Verohallinto on kuluvan vuoden kahden ensimmäisen kuukauden aikana tilittänyt veroennakoita ja jäännösveroja 71,7 milj. euroa. Verokertymä on noin 9 milj. euroa ja lähes 15 % suurempi kuin Kuopion vuotta aiempi verokertymä. Verotulojen toteutumaa selvitetään jäljempänä tarkemmin.
- Valtionosuuksia on Kuopiolle maksettu 24,8 milj. euroa. Valtionosuudet ovat 0,7 milj. euroa ja 2,6 % pienemmät kuin valtionosuuksien kertymä oli vuotta aikaisemmin. Verotulojen ja valtionosuuksien muodostama verorahoitus on yhteensä noin 8,5 milj. euroa suurempi kuin vuosi sitten helmikuussa. Valtionosuuksien toteutumaa selvitetään myös jäljempänä tarkemmin.
- Toimintatulot vuoden 2014 kahdelta kuukaudelta ovat noin 15,5 milj. euroa. Toimintatulojen kokonaismäärä on noin 0,150 milj. euroa ja yhden prosentin pienempi kuin Kuopion kaupungin toimintatulot vastaavana aikana edellisenä vuonna.

Palvelutoiminnan menot

- Ydinkaupungin kahden ensimmäisen kuukauden toimintamenot ovat 103,7 milj. euroa. Menojen määrä on noin 6,2 milj. euroa ja 6,4 % suurempi kuin Kuopion vuotta aiempi menokertymä. Alkuvuoden talouteen vaikuttavat muita kuukausia enemmän toimintamenoihin ja – tuloihin tehdyt jaksotusmuutokset ja muut satunnaiset tekijät. Tästä syystä alkuvuoden toteuman ennustearvo on ratkaisevasti heikompi kuin pidemmän aikavälin toteutumislukujen.
- Kahden ensimmäisen kuukauden henkilöstökulut ovat 37,5 milj. euroa. Henkilöstökulut ovat lisääntyneet edellisestä vuodesta noin 0,6 milj. euroa ja 1,7 prosenttia. Palkkamenojen ja henkilötyövuosien kehityksestä on tarkemmin kerrottu toisaalla raportissa.
- Palvelujen ostoihin on helmikuussa käytetty 45,2 milj. euroa. Tämän menolajin kulut ovat kasvaneet 4,7 milj. euroa ja reilut 11 % viime helmikuusta. Pääosa po. menoista kertyy asiakaspalvelujen ostoista lähinnä terveydenhuollon palvelualueella.

Rahoitustoiminnan netto ilman liikelaitosten peruspääoman tuottoja on helmikuun lopussa – 0,1 milj. euroa kun korko- ja muita rahoitustuloja on kirjattu noin 0,6 milj. euroa ja korko- ja muita rahoituskuluja noin 0,7 milj. euroa.

Vuosikate helmikuulta on 12,4 milj. euroa. Vuotta aiempi vuosikate oli 10,2 milj. euroa.

Poistoja on kirjattu 2,8 milj. euroa, **satunnaisia tuloja** on kertynyt 1,1 milj. euroa. Ydinkaupungin **tilikauden tulos** helmikuulta on 10,7 milj. euroa. Tulos on 1,5 milj. euroa parempi kuin vuotta aiempi helmikuun tulos. Tulospaarannus johtuu verotulojen suuremmasta kertymästä edelliseen vuoteen verrattuna.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Kuopion ennakkoväkiluku tammikuun 2014 lopulla oli 106 438 henkilöä, jossa on lisäystä vuodenvaihteeseen vajaat 100 henkeä. Tammikuun aikana syntyi noin 100 lasta, kuoli noin 80 henkeä ja luonnollinen väestönmuutos oli noin 20 henkeä. Kuntien välisen tulomuuton määrä oli noin 400 henkeä ja lähtömuutto noin 340 henkeä. Kuntien välisen muuttoliikkeen nettomuutto oli 60 henkeä ja nettosiirtolaisuus noin 20 henkeä. Kuopion ennakkoväkiluku vuoden 2013 joulukuun lopulla oli 106 178 henkilöä, jossa on lisäystä 1178 henkeä. Väestökehitys kahden viime vuoden aikana on ollut Kuopion perusennusteen ylittävän tavoite-ennusteen mukaista, jossa vuosittainen väestölisäys on 1000 - 1100 henkeä.

Kuopion seudun ennakkoväkiluku tammikuun 2014 lopulla oli 131 783 henkeä ja väestölisäys 102 henkeä. Kuopion seudun vuoden 2013 väestönlisäys oli ennakkotiedon mukaan 1261 henkeä ja ennakkoväkiluku 131 654 henkeä.

Kuopiossa valmistui vuoden 2013 aikana yhteensä 620 rakennusta ja 958 asuntoa. Asuntoja valmistui noin 150 asuntoa enemmän kuin edellisenä vuonna ja asuntorakentaminen oli edellisvuotta pientalovaltaisempaa. Kaiken kaikkiaan vuoden 2013 aikana valmistui noin 164 600 kerrosalaneliöitä ja tilavuutena 700 600 kuutiometriä. Kerrosalasta kaksi kolmannesta oli asuntorakentamista. Lupia myönnettiin vajaalle 700 rakennukselle ja noin 770 asunnolle.

Tammikuun 2014 lopulla Kuopiossa oli 6121 työtöntä ja työttömyysaste oli 12,0 prosenttia. Joulukuun lopun tilanteesta työttömien määrä väheni 118 työttömällä. Työttömien määrä väheni naisilla noin 160 työttömällä, mutta lisääntyi miehillä vajaalla 50 työttömällä. Lisäystä edellisen vuoden vastaavaan oli 0,7 prosenttiyksikköä. Alle 25-vuotiaita oli tammikuun lopulla Kuopiossa työttömänä 915 henkilöä ja 50 vuotta täyttäneitä työttömistä oli 2126 henkeä. 1561 kuopiolaista oli ollut tammikuun lopulla yli vuoden työttömänä. Työttömyysaste koko maassa oli 12,5 prosenttia ja lisäys edelliseen tammikuuhun 1,3 prosenttiyksikköä. Kuopion seudun työttömyysaste tammikuun lopulla oli 11,5 prosenttia ja työttömänä oli 7213 henkilöä.

Vuoden 2014 ennuste

Palvelualueet ennustavat vuoden 2014 toimintatuottojen yhteismääräksi 112,2 milj. euroa joka on 0,2 milj. euroa suurempi kuin talousarviossa eli lähes talousarvion mukainen. Tämä on noin 7 milj. euroa ja noin 6 % vähemmän kuin Kuopion v. 2013 tilinpäätöksessä.

Palvelualueiden yhteenlasketut ennusteet toimintamenojen määrästä päätyvät 696,6 milj. euroon, toimintamenot ovat kasvaneet 0,9 milj. euroa tammikuun ennusteesta. Menot ovat ennusteen mukaan 2,6 milj. euroa ja 0,4 % suuremmat kuin talousarviossa. Toiminnan menot kasvaisivat ennusteen mukaan vuoden 2013 tilinpäätökseen nähden 19,2 milj. euroa ja 2,8 %. Helmikuun menojen kasvu oli 6,4 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Suurin ylitys ennusteen toimintakuluissa on kaupunkiympäristön palvelualueella, ylitykseksi on ennustettu 1,3 milj. euroa. Ylitys aiheutuu pääosin toripysäköintilaitoksen vuokratuloista, joita ei ole budjetoitu. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toimintakulujen ylitysennuste on lähes 0,5 milj. euroa. Kasvun ja oppimisen palvelualueen toimintakulujen on ennustettu ylittyvän 0,4 milj. euroa, joka on arvio kaupunginvaltuuston kouluverkkopäätöksen vaikutuksesta, arvio täsmentyy myöhemmin.

Ennusteen mukaan toimintakate on -584,4 milj. euroa, joka on 2,3 milj. euroa heikompi kuin talousarviossa. Eniten toimintakate heikkenee kaupunkiympäristön palvelualueella, 1,1 milj. euroa.

Verotuloennuste on talousarvion mukainen ja perustuu Suomen Kuntaliiton helmikuun puolivälissä antamaan valtakunnalliseen ennusteeseen. Valtionosuusennuste on ministeriöiden tekemien päätösten perusteella 148,9 milj. euroa, joka on 1,4 milj. euroa alle budjetoidun. Vero- ja valtionosuusarvion perusteista sekä alkuvuoden verotilitysten kehityksestä on tarkemmin kerrottu toisaalla raportissa.

Korko- ja muiden rahoituskulujen arvioidaan tässä vaiheessa toteutuvan talousarvion mukaisina ja noin 7 milj. euron suuruisina. Korko- ja muita rahoitustuloja arvioidaan myös tässä vaiheessa kertyvän talousarvion mukaan noin 6,7 milj. euroa. Lisävaloa asiaan saadaan keväällä, kun mm. lainojen nostaminen kuluvalle vuodelle on selvinnyt ja osinkotulot ja verotilitysten korot ovat pääosin selvillä.

Ydinkaupungin tilikauden 2014 tulokseksi muodostuu ennusteen mukaan -25 milj. euroa, joka on noin 3 milj. euroa heikompi tulos kuin talousarviossa ja 0,9 milj. euroa heikompi kuin tammikuun ennusteessa. Tämä on lähes 22 milj. euroa heikompi tulos kuin vuoden 2013 tilinpäätöksessä. Liikelaitokset ja muut taseyksiköt ennustavat yhteenlasketun ylijäämänsä suuruudeksi 3,4 milj. euroa. Ennustettu ylijäämä on 0,5 milj. euroa suurempi kuin talousarviossa. Ylijäämäennusteet talousarvioon nähden ovat parantuneet eniten Pohjois-Savon pelastuslaitoksella 0,4 milj. euroa ja Kuopion Vesi Liikelaitoksella 0,25 milj. euroa. Muiden liikelaitosten ja taseyksiköiden ennusteet ovat lähes talousarvion mukaiset.

Ennuste koko kaupungin vuoden 2014 alijäämäksi on 21,8 milj. euroa, kun talousarvion mukainen alijäämä oli 19,2 milj. euroa.

Kaupunginhallituksen 18.11.2013 hyväksymän talousarvion 2014 ja toiminta- ja taloussuunnitelman vuosille 2014–2017 täytäntöönpano-ohjeen mukaan tilivuoden aikana toiminta tulee toteuttaa siten, että talousarvioon ei tarvita valtuustoon nähden sitovien määrärahojen lisäyksiä tai tuloarvioiden vähennyksiä. Mikäli talousseurannan yhteydessä ilmenee määrärahavajetta tai ennakoidaan tuloarvion alittuvan, tulee välittömästi valmistella ja toteuttaa toimenpiteet tilanteen oikaisemiseksi palvelualueen talousarvion puitteissa. Talousarviossa pysymiseksi on tarvittaessa tarkistettava palvelualueen toiminta- ja käyttösuunnitelmia. Lautakuntien ja palvelualueiden johtoryhmien tulee seurata säännöllisesti talousarvion toteutumista ja ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen niin vaatiessa.

Kuluvan vuoden talousarvioon sisältyy kertaluonteisia henkilöstömenosäästöjä 4,6 milj. euroa palvelualueilla. Kaupunginhallitus on 17.3.2014 hyväksynyt periaatteet henkilöstömenojen sopeuttamiseksi henkilöstön vapaaehtoisten säästökeinojen osalta. Vapaaehtoisia säästökeinoja ovat lomarahain vaihtaminen vapaaksi ja vapaaehtoinen osittainen palkaton säästövapaa, näillä tavoitellaan vähintään 1,5 milj. euron säästöä. Työnantajan yksipuolisista keinoista, mukaan lukien työllistämismäärärahojen taso, päätetään myöhemmin. Työnantajan yksipuolisia toimenpiteitä ovat rekrytointien viivästyttäminen, määräaikaisen henkilöstön käytön vähentäminen, ylityön käytön rajoittaminen sekä muut henkilöstöön kohdistuvat toimenpiteet (esim. henkilöstön koulutus, päivärahat ja matkakorvaukset).

TULOSLASKELMA / YDINKAUPUNKI

	TP 2013	TA 2014	TPE 2014	Muutos-% TPE-14/ TP-13	Muutos-% TA-14/ TPE-14	TOT 2013 02	TOT 2014 02	Muutos-% Tot-14/ Tot-13	TA:N Tot-%
	Milj.€	Milj.€	Milj.€			Milj.€	Milj.€		
TOIMINTATUOTOT									
Myyntituotot	29,3	27,6	27,7	-5,7 %	0,2 %	3,7	3,6	-2,3 %	13,2 %
Maksutuotot	32,4	34,7	34,6	7,0 %	-0,1 %	6,0	5,9	-0,1 %	17,2 %
Tuet ja avustukset	26,7	24,2	24,3	-9,0 %	0,4 %	3,8	4,2	11,9 %	17,4 %
Vuokratuotot	18,5	19,1	19,2	3,9 %	0,5 %	0,8	1,1	29,6 %	5,7 %
Muut toimintatuotot	12,2	6,4	6,4	-47,6 %	0,1 %	1,4	0,7	-53,7 %	10,2 %
TOIMINTATUOTOT	119,1	112,0	112,2	-5,8 %	0,2 %	15,7	15,5	-1,0 %	13,9 %
Henkilöstökulut									
Palkat ja palkkiot	-178,4	-183,5	-184,4	3,4 %	0,5 %	-27,6	-28,1	1,9 %	15,3 %
Henkilösivukulut									
Eläkekulut	-48,8	-48,2	-48,9	0,4 %	1,5 %	-7,7	-7,9	2,7 %	16,3 %
Muut henkilösivukulut	-9,6	-10,9	-10,2	6,0 %	-7,0 %	-1,7	-1,6	-6,8 %	14,4 %
Henkilöstökulut yhteensä	-236,7	-242,7	-243,5	2,9 %	0,3 %	-36,9	-37,5	1,7 %	15,5 %
Palvelujen ostot									
- Asiakaspalvelujen ostot	-212,6	-212,6	-212,6	0,0 %	0,0 %	-29,5	-31,5	6,8 %	14,8 %
- Muiden palvelujen ostot	-96,6	-98,5	-98,0	1,4 %	-0,5 %	-11,1	-13,7	23,8 %	13,9 %
Palvelujen ostot yhteensä	-309,2	-311,1	-310,6	0,5 %	-0,2 %	-40,6	-45,2	11,5 %	14,5 %
Muut toimintakulut yhteensä	-131,5	-140,3	-142,5	8,4 %	1,6 %	-20,0	-21,0	4,8 %	15,0 %
TOIMINTAKULUT	-677,4	-694,0	-696,6	2,8 %	0,4 %	-97,5	-103,7	6,4 %	14,9 %
TOIMINTAKATE	-558,3	-582,1	-584,4	4,7 %	0,4 %	-81,8	-88,2	7,8 %	15,2 %
Verotulot	384,5	399,5	399,5	3,9 %	0,0 %	62,6	71,7	14,6 %	17,9 %
Valtionosuudet	153,1	150,3	148,9	-2,7 %	-0,9 %	25,5	24,8	-2,6 %	16,5 %
Rahoitustuotot ja -kulut	2,4	-0,4	-0,4	-115,7 %	-14,1 %	-0,1	-0,1	84,1 %	26,1 %
Liikelaitosten peruspääoman tuotot	23,8	25,1	25,1	5,4 %	0,0 %	4,0	4,2	5,4 %	16,7 %
VUOSIKATE	5,6	-7,7	-11,3	-301,3 %	47,2 %	10,2	12,4	21,8 %	-161,4 %
Suunn.mukaiset polstot	-16,7	-17,2	-16,6	-0,7 %	-3,5 %	-2,7	-2,8	0,6 %	16,1 %
Satunnaiset tuotot	7,6	2,8	2,8	-62,5 %	1,6 %	1,8	1,1	-35,0 %	40,9 %
TILIKAUDEN TULOS	-3,5	-22,1	-25,0	610,0 %	13,4 %	9,2	10,7	17,2 %	-48,7 %
TILIKAUDEN YLÜÄÄMÄ (ALUÄÄMÄ)	-3,5	-22,1	-25,0	618,4 %	13,4 %	9,2	10,7	17,2 %	-48,7 %

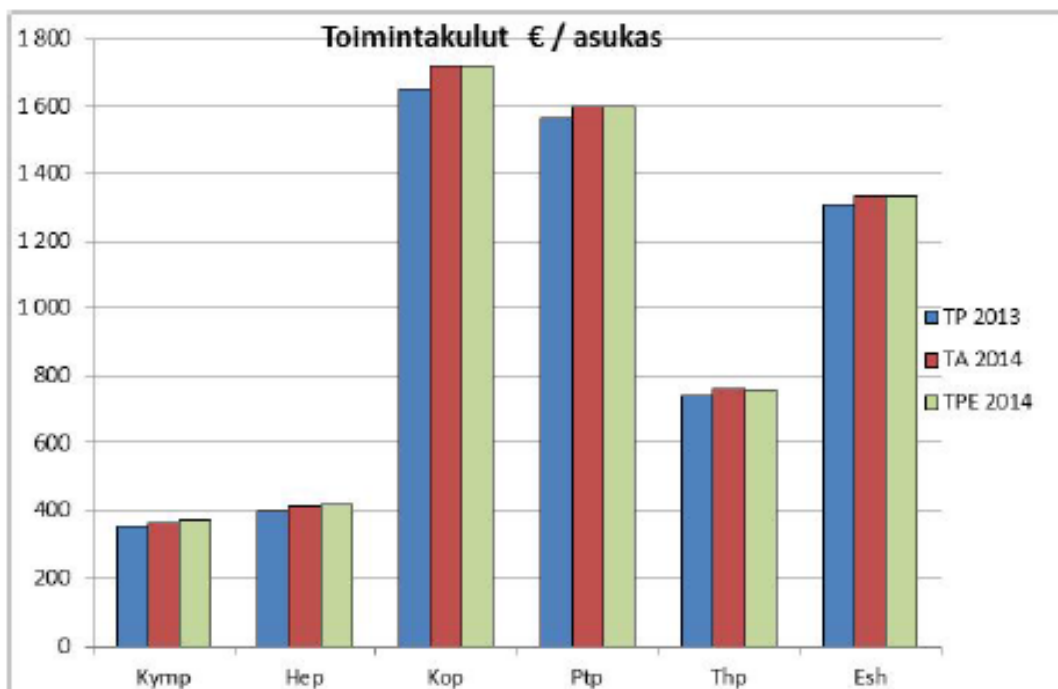
KÄYTTÖTALOUSOSA Toteuma palvelualueittain	TOIMINTAKATE					
	TA	TPE	Toteuma	Ta:n tot	Toteuma	Muutos
	2014	2014	02	%	02	%
	2014	2014	2014		2013	02.2013/
	milj.€	milj.€	milj.€		milj.€	02.2014
Vetovoimaisuuden palvelualue	-4,9	-5,0	-1,1	21,8	-1,1	1,1
Kaupunkiympäristön palvelualue	-3,7	-4,8	-2,3	62,5	-1,4	62,3
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	-33,7	-34,1	-4,8	14,2	-4,4	9,8
Kasvun ja oppimisen palvelualue	-169,1	-169,5	-23,9	14,1	-23,2	2,7
Perusturvan palvelualue	-138,7	-138,9	-19,6	14,1	-17,7	10,3
Terveysthuollon palvelualue	-209,2	-209,1	-32,5	15,5	-29,2	11,2
Muu kaupunki	-22,7	-23,0	-4,1	18,0	-4,7	0,0
Vaalit	-0,1	-0,1	0,0	0,4	0,0	41,6
Tarkastustoimi	-0,3	-0,3	0,0	14,8	0,0	37,5
Konsernipalvelu	-5,6	-5,7	-0,8	15,1	-1,1	-24,4
Yleishallinto	-16,7	-16,9	-3,2	19,2	-3,6	-10,6
KAUPUNKI YHTEENSÄ	-582,1	-584,4	-88,2	15,2	-81,8	7,8

TOTEUMAENNUSTE 2014	TOIMINTAKATE				Ylitys TA/ TPE-HELMIK. milj.€
	TA	TPE	TPE	ERO	
	2014	01	02		
	2014	2014	2014	milj.€	milj.€
	milj.€	milj.€	milj.€	milj.€	milj.€
Vetovoimaisuuden palvelualue	-4,9	-4,9	-5,0	-0,1	-0,1
Kaupunkiympäristön palvelualue	-3,7	-4,8	-4,8	-0,1	-1,1
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	-33,7	-33,9	-34,1	-0,2	-0,4
Kasvun ja oppimisen palvelualue	-169,1	-169,1	-169,5	-0,4	-0,4
Perusturvan palvelualue	-138,7	-138,7	-138,9	-0,2	-0,2
Terveysthuollon palvelualue	-209,2	-209,2	-209,1	0,1	0,1
Vaalit	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
Tarkastustoimi	-0,3	-0,3	-0,3	0,0	0,0
Konsernipalvelu	-5,6	-5,8	-5,7	0,1	0,0
Yleishallinto	-16,7	-16,7	-16,9	-0,2	-0,2
KAUPUNKI YHTEENSÄ	-582,1	-583,5	-584,4	-0,9	-2,3

Toimintakulut € / asukas

Kaupunkiympäristön palvelualue
 Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue
 Kasvun ja oppimisen palvelualue
 Perusturvan palvelualue
 Terveydenhuollon palvelualue (ilman ESH)
 Erikoissairaanhoido

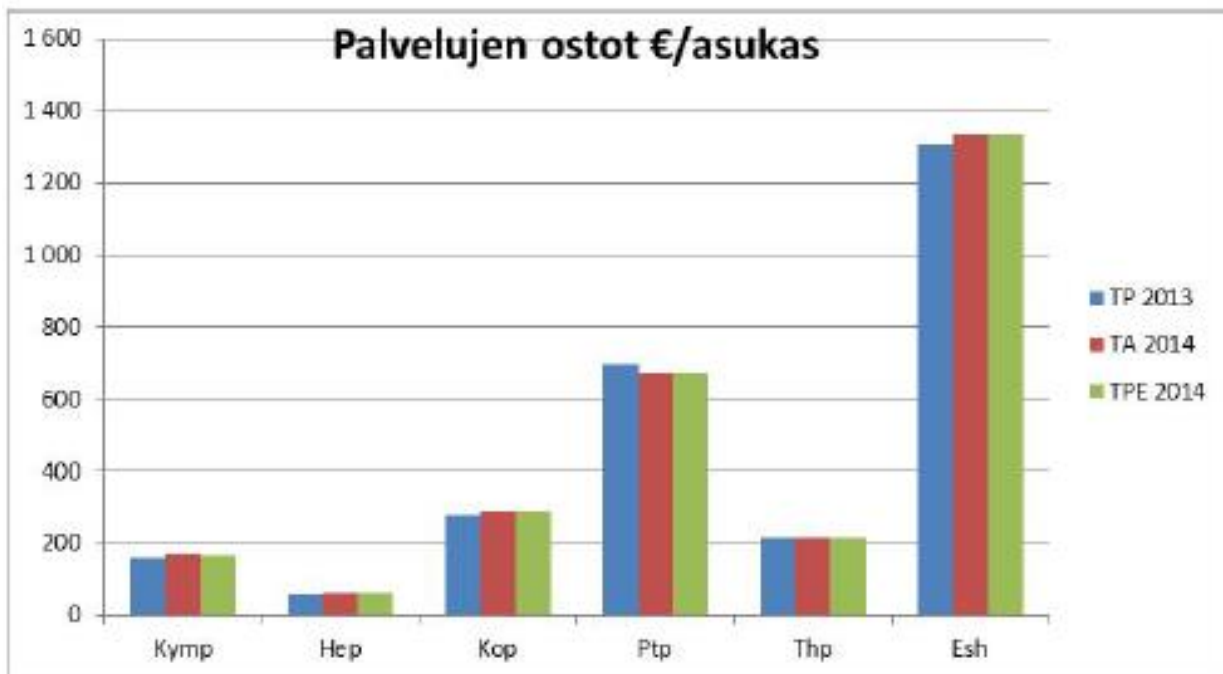
TP 2013 milj.€	€ / asukas	TA 2014 milj.€	€ / asukas	TPE 2014 milj.€	€ / asukas
37,72	355	38,22	360	39,52	372
41,93	395	43,65	411	44,11	415
175,52	1 653	182,46	1 718	182,85	1 722
165,97	1 563	169,63	1 598	169,82	1 599
78,42	739	80,64	759	80,58	759
139,06	1 310	141,60	1 334	141,60	1 334

Palvelujen ostot € / asukas

Kaupunkiympäristön palvelualue
 Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue
 Kasvun ja oppimisen palvelualue
 Perusturvan palvelualue
 Terveystuon palvelualue (ilman ESH)
 Erikoissairaanhoito

	TP 2013 milj.€	€/asukas	TA 2014 milj.€	€/asukas	TPE 2014 milj.€	€/asukas
Kaupunkiympäristön palvelualue	16,98	160	18,33	173	17,92	169
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	6,23	59	6,63	62	6,57	62
Kasvun ja oppimisen palvelualue	29,36	277	30,46	287	30,32	286
Perusturvan palvelualue	73,82	695	71,30	672	71,30	672
Terveystuon palvelualue (ilman ESH)	22,67	214	22,55	212	22,86	215
Erikoissairaanhoito	139,06	1 310	141,60	1 334	141,60	1 334

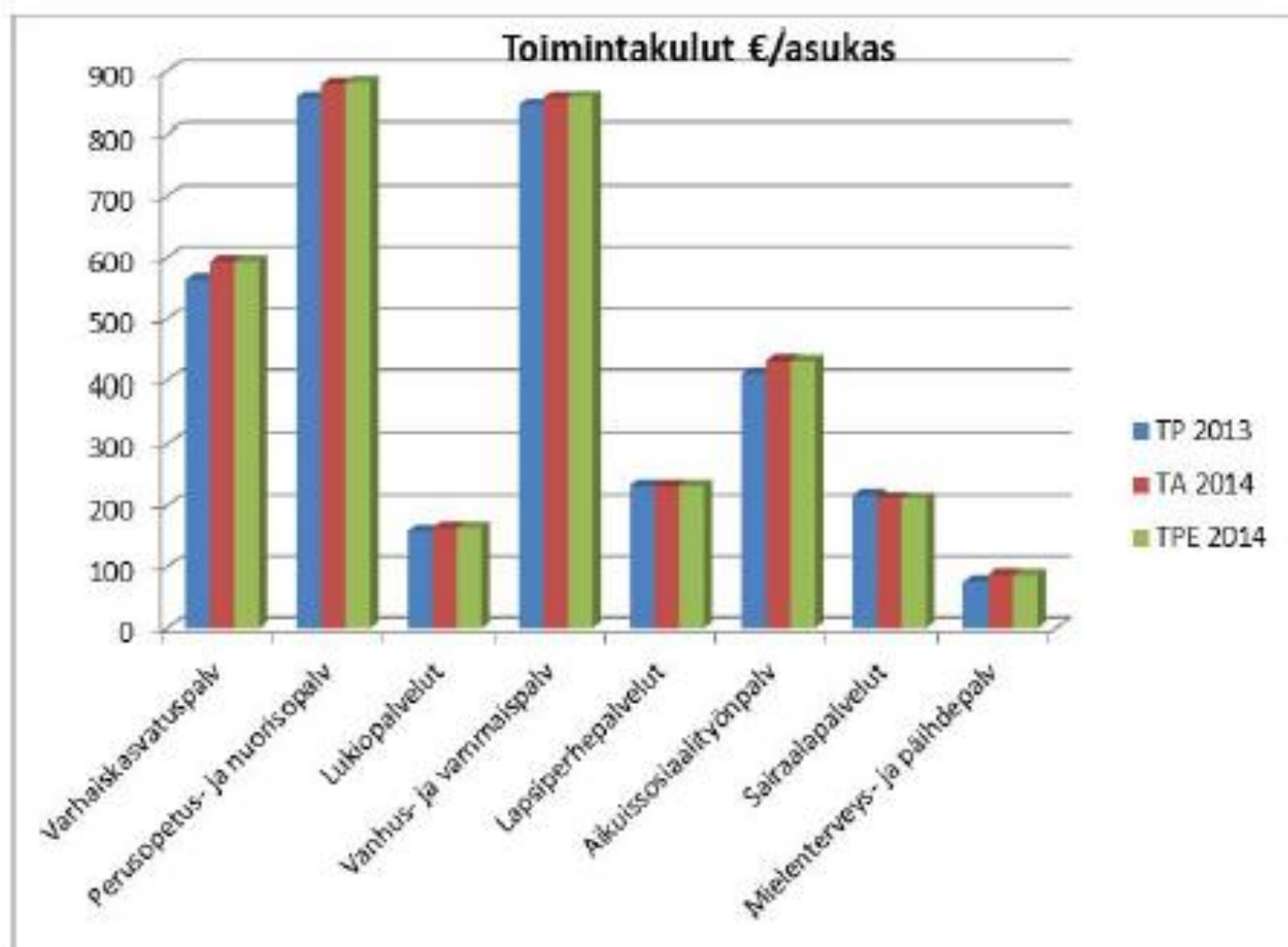

Avainprosessittain

Toimintakulut € / asukas

Varhaiskasvatuspalvelut
 Perusopetus- ja nuorisopalvelut
 Lukiopalvelut ja toisen asteen yhteistyö
 Vanhus- ja vammaispalvelut
 Lapsiperhepalvelut
 Aikuissosiaalityöpalvelut
 Sairaalapalvelut
 Mielensterveys- ja päihdepalvelut

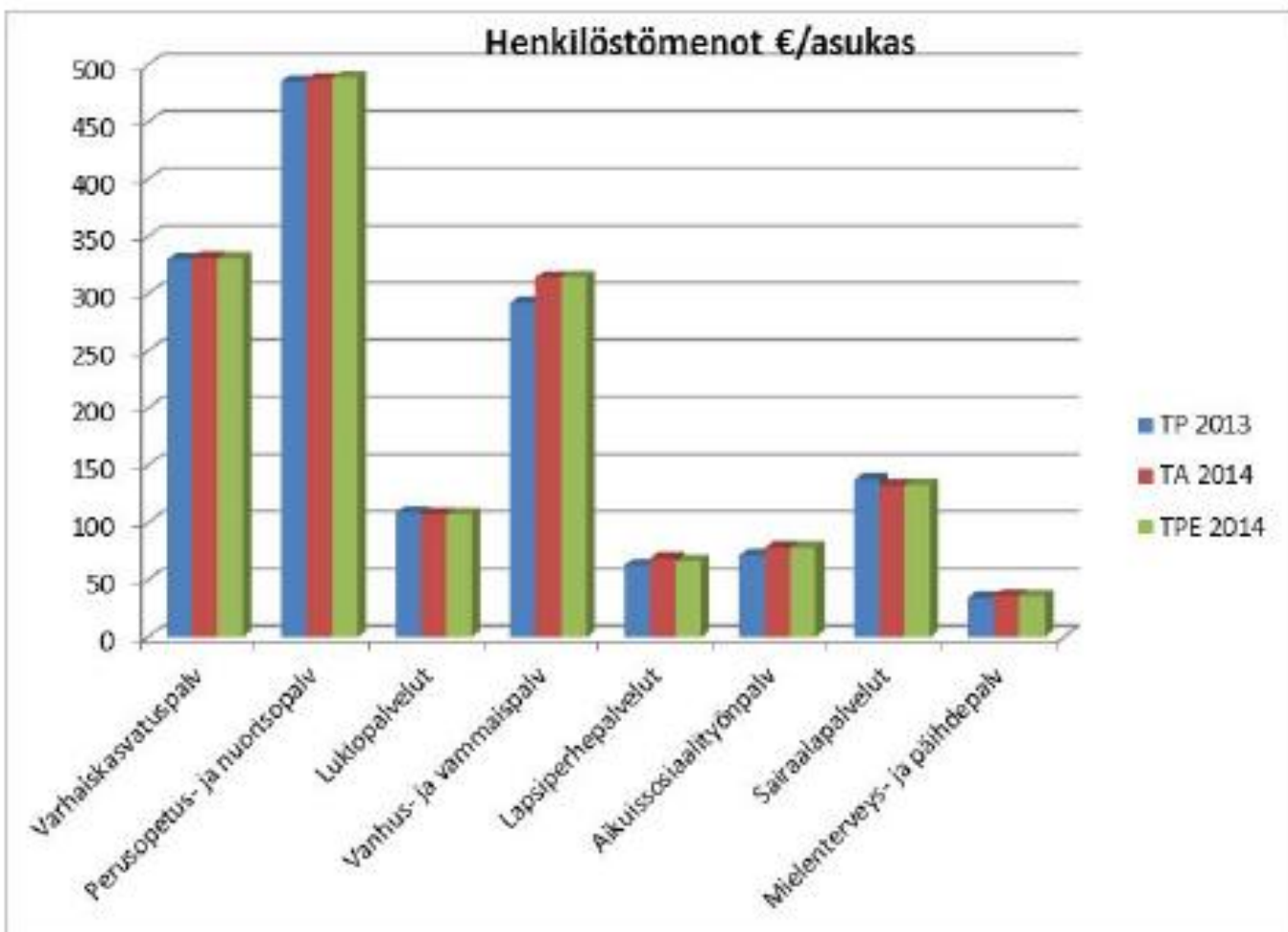
TP 2013 milj.€	€/asukas	TA 2014 milj.€	€/asukas	TPE 2014 milj.€	€/asukas
59,96	565	63,05	594	63,05	594
90,99	857	93,34	879	93,74	883
16,88	159	17,40	164	17,40	164
89,74	845	91,00	857	91,12	858
24,68	232	24,63	232	24,68	232
43,57	410	45,85	432	45,83	432
23,04	217	22,62	213	22,52	212
8,10	76	9,26	87	9,17	86

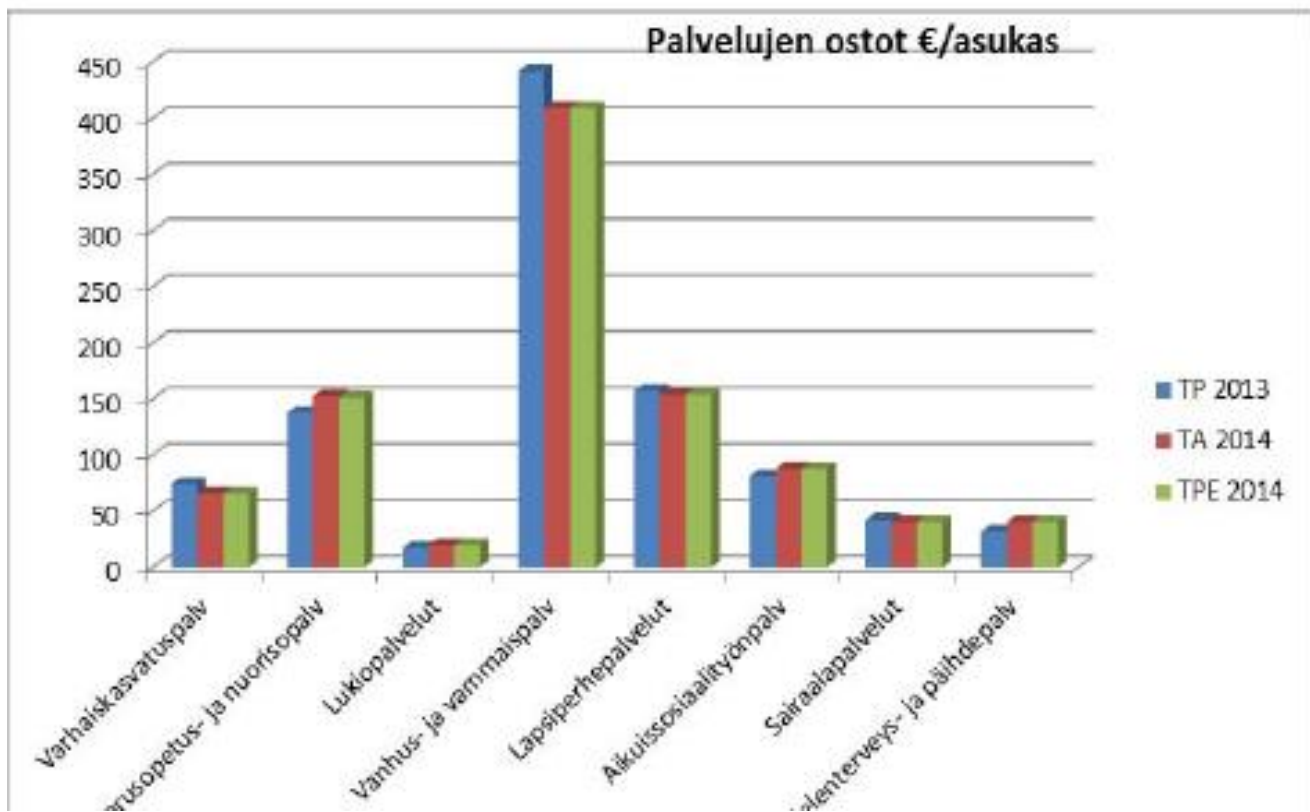
Henkilöstömenot € / asukas

	TP 2013 milj.€	€/asukas	TA 2014 milj.€	€/asukas	TPE 2014 milj.€	€/asukas
Varhaiskasvatuspalvelut	35,06	330	35,19	331	35,16	331
Perusopetus- ja nuorisopalvelut	51,59	486	51,79	488	51,94	489
Lukiopalvelut ja toisen asteen yhteistyö	11,56	109	11,43	108	11,43	108
Vanhus- ja vammaispalvelut	31,04	292	33,38	314	33,40	315
Lapsiperhepalvelut	6,69	63	7,35	69	7,06	66
Aikuissosiaalityönpalvelut	7,63	72	8,30	78	8,30	78
Sairaalapalvelut	14,62	138	14,07	133	14,10	133
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	3,69	35	3,88	37	3,84	36

Palvelujen ostot € / asukas

	TP 2013 milj.€	€/asukas	TA 2014 milj.€	€/asukas	TPE 2014 milj.€	€/asukas
Varhaiskasvatuspalvelut	7,90	74	7,01	66	7,01	66
Perusopetus- ja nuorisopalvelut	14,66	138	16,20	153	16,09	152
Lukiopalvelut ja toisen asteen yhteistyö	1,87	18	2,13	20	2,12	20
Vanhus- ja vammaispalvelut	46,92	442	43,46	409	43,46	409
Lapsiperhepalvelut	16,72	158	16,35	154	16,36	154
Aikuissosiaalityönpalvelut	8,66	82	9,35	88	9,34	88
Sairaalapalvelut	4,53	43	4,35	41	4,35	41
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	3,42	32	4,35	41	4,35	41

Verotulot 2014

Kuluvan vuoden talousarviossa on verotulojen määräksi arvioitu 399,5 milj. euroa. Vuoden 2013 toteutuneet verotulot olivat 384,5 milj. euroa, joten kasvua vuoden 2013 tilinpäätöksestä vuoden 2014 talousarvion verotuloarvioon on 15 milj. euroa (4 %). Tuloveroprosenttia korotettiin kuluvalle vuodelle yhdellä prosenttiyksiköllä 20,5 prosenttiin. Yhden tuloveroprosentin korotuksen vaikutus on reilut 15 milj. euroa.

Vuoden 2013 verotulojen kertymää nostivat kuntaryhmän jako-osuuksien korotukset ennakonperinnässä verovuosilta 2012 ja 2013, kuntakohtaisten jako-osuuksien oikaisu sekä ansioja pääomatuloverojen kertymäjaksojen muutos, joka aikaisti jäännösverojen tilityksen joulukuulle aikaisemman tammikuun asemasta. Osa muutoksista tehtiin joulukuun tilityksessä. Ansio- ja pääomatuloverojen joulukuussa tilitettävä määrä oli noin 300 milj. euroa tavanomaista suurempi. Tammikuun tilitys oli siten saman verran vähemmän. Vastaavasti yhteisöverojen verovuoden 2012 ennakonpalautusten nopeutetun tilittämisen vuoksi joulukuun 2013 yhteisöverojen tilitys oli noin 300 milj. euroa tavanomaista pienempi. Kaikki em. erät lisäsivät Kuopion saamia verotuloja vuonna 2013 lähes 13 milj. euroa. Tammikuussa 2014 yhteisöveroä tilitettiin noin 500 milj. euroa (vuotta aiemmin 155 milj. euroa), sillä verovuoden 2012 ennakonpalautukset eivät ole vähentämässä tilitettävää määrää.

Suomen Kuntaliitto on laatinut helmikuun puolivälissä verotuloennusteen kuntasektorille. Se perustuu valtiovarainministeriön talousennusteisiin vuodelle 2014 ja verohallinnon ns. maksuunpanotilastoihin. Kuntaliiton tuoreen arvion mukaan kunnallisveron tuotto kasvaa kuluvana vuonna vain 0,4 %, kun palkkatulojen kasvuksi on arvioitu 1,3 % ja ansiotulojen kasvuksi 2,3 %. Yhteisöveron tuoton arvioidaan kasvavan 3 % ja kiinteistöveron tuoton 10,8 %. Yhteensä verotulojen kasvu kuluvana vuonna on 1,3 % edellisvuoteen verrattuna. Tämä on huomattavasti alhaisempi kuin vuonna 2013, jolloin verotulojen kasvu oli 6,8 %.

Verotulojen kertymä helmikuussa oli 71,7 milj. euroa, jossa on kasvua viime vuoteen noin 9 milj. euroa ja lähes 15 %. Kunnallisverojen tilitykset ovat kasvaneet 12,2 % viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Kunnallisveroprosentin korotus vaikuttaa osaltaan tilitysten kasvuun. Yhteisöveron kasvu on ollut noin 1,9 milj. euroa kahden ensimmäisen kuukauden aikana. Kasvuun on vaikuttanut tilitysjärjestelmän muutos. Kiinteistöveron tilitykset ovat olleet vähäiset, kertymä on noin 0,1 milj. euroa.

Helmikuun seurantaraporttiin verotulot on merkitty Kuntaliiton ennusteeseen perustuen talousarvion mukaisiksi.

Verotuloarvion mahdolliseen tarkistamiseen on riittäviä perusteita toukokuussa kun

- kuntakohtaiset tulokehitystiedot vuodelta 2013 ovat käytettävissä
- kansantalouden palkkasumman alkuvuoden kehitysluvut ovat selvillä ja
- ensimmäiset vuoden 2014 ennakonpidätysperusteisiin pohjautuvat kuukausitilitykset ovat tiedossa.

VEROTULOENNUSTE 2014

	TA 2014	TPE 2014
Kunnallisveron ennakot (2013)	323,9	323,9
Edellisen vuoden ennakot	40,2	40,2
Maksuunpanotilitys, marraskuu	-23,7	-23,7
Kunnallisvero, vanhat vuodet	6,4	6,4
Kunnallisvero	346,8	346,8
Yhteisövero	17,9	17,9
Kiinteistövero	34,8	34,8
Yhteensä	399,5	399,5

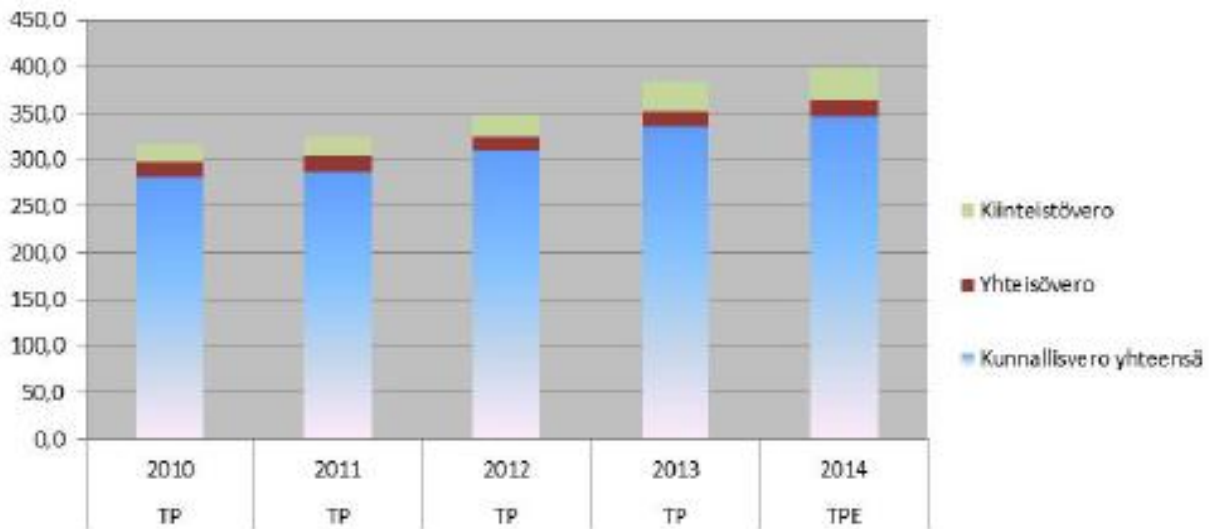
VEROTULOJEN MUUTOS 2013-2014

	TP 2013	TPE 2014	Ero	
			Milj. €	%
Kunnallisveron ennakot (2014)	304,5	323,9	19,4	6,4 %
Edellisen vuoden ennakot	43,3	40,2	-3,1	-7,1 %
Maksuunpanotilitys, marraskuu	-23,8	-23,7	0,1	-0,5 %
Kunnallisvero, vanhat vuodet	11,4	6,4	-5,0	-43,9 %
Kunnallisvero	335,3	346,8	11,5	3,4 %
Yhteisövero	17,1	17,9	0,8	4,8 %
Kiinteistövero	32,1	34,8	2,7	8,5 %
Yhteensä	384,5	399,5	15,0	3,9 %

VEROTILITYSTEN MUUTOS 2013-2014

Helmikuu	2013	2014	Muutos %
Kunnallisveron ennakot (2014)	23,45	26,68	
Edellisen vuoden ennakot	4,13	6,54	58,5 %
Maksuunpanotilitys, marraskuu			
Kunnallisvero, vanhat vuodet	0,76	3,80	399,3 %
Kunnallisvero	28,34	37,02	30,6 %
Yhteisövero	1,48	1,60	8,0 %
Kiinteistövero	0,06	0,01	-85,0 %
Yhteensä	29,88	38,62	29,3 %

Verotulot 2010-2014

Valtionosuudet

Kuopion kaupungille maksetaan v. 2014 ministeriöiden vuoden vaihteen päätösten mukaan peruspalvelujen valtionosuutta sekä opetus- ja kulttuuritoimen muuta valtionosuutta yhteensä noin 148,9 milj. euroa. Tämä on 1,4 milj. euroa vähemmän kuin kuluvan vuoden talousarviossa. Valtionosuudet ovat täsmentyneet talousarvion laadinnasta mm. yksikköhintojen ja indeksikorotuksen osalta. Kuukausiraportin valtionosuusarvioksi on merkitty em. päätöksien mukaisesti 148,9 milj. euroa.

Valtionosuudet olivat vuonna 2013 yhteensä 153,1 milj. euroa. Kuluvan vuoden valtionosuudet ovat siten jäämässä noin 4,2 milj. euroa viime vuoden valtionosuuksia pienemmiksi. Nilsin kuntaliitoksesta koitua valtion yhdistymisavustus ja valtionosuusmenetyksen korvaus käsitellään toimintatuloihin sisältyvinä erinä (liittymisavustus 0,6 milj. euroa ja arvio valtionosuusmenetyksen korvauksesta 3,6 milj. euroa) eikä tämän otsikon alla käsiteltyinä varsinaisina valtionosuuksina.

VALTIONOSUUSENNUSTE 2014				
	TA 2014	TPE 2014	Ero	
			Milj. €	%
Peruspalvelujen valtionosuus	162,1	160,7	-1,4	-0,9 %
Verotulotasaus	-1,5	-1,5	0,0	0,0 %
Muut opetus- ja kulttuuritoimen vo	-10,3	-10,2	0,1	-0,7 %
Yhteensä	150,3	148,9	-1,4	-0,9 %

VALTIONOSUUKSIEN MUUTOS 2013-2014				
	TP 2013	TPE 2014	Ero	
			Milj.€	%
Peruspalvelujen valtionosuus	162,7	160,7	-2,1	-1,3 %
Verotulotasaus	0,5	-1,5	-2,0	-392,6 %
Muut opetus- ja kulttuuritoimen vo	-10,1	-10,2	-0,1	1,2 %
Yhteensä	153,1	148,9	-4,2	-2,7 %

VALTIONOSUUKSIEN MUUTOS 2013-2014				
Helmikuu	2013	2014	Ero	
			Milj.€	%
Peruspalvelujen valtionosuus	27,1	26,8	-0,3	-1,3 %
Verotulotasaus	0,1	-0,3	-0,3	-395,4 %
Muut opetus- ja kulttuuritoimen vo	-1,7	-1,7	0,0	-0,6 %
Yhteensä	25,5	24,8	-0,7	-2,6 %

Pitkäaikaiset lainat 02/2014

Pitkäaikaisten lainojen määrä joulukuun lopussa oli 248,8 milj. euroa, lainojen määrä lisääntyi vuoden 2013 aikana 75,7 milj. euroa ja lainoja lyhennettiin 24,4 milj. euroa. Lainakanta vuoden 2013 lopussa oli 2.343 euroa/asukas.

Vuoden 2014 tilinpäätösennusteen mukaan lainakanta olisi vuoden lopussa 276,3 milj. euroa, joka on 2.323 euroa/asukas. Lainakanta nousisi siten vuoden aikana 27,5 milj. euroa.

Lyhennyksiä on maksettu helmikuun loppuun mennessä 1,49 milj. euroa. Korkokustannukset ovat olleet 0,2 milj. euroa.

PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS 2013-2014				
	TP 2013	TPE 2014	Ero	
			Milj.€	%
Lainakanta 1.1.	197,5	248,8	51,3	25,9 %
Lisäys	75,7	56,2	-19,5	-25,8 %
Vähennys	24,4	28,7	4,3	17,4 %
Lainakanta 31.12.	248,8	276,3	27,5	11,1 %
			€/as	
€/asukas	2 343	2 323	-20	-0,8 %

PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS 2014

	TA 2014	TPE 2014	Ero	
			Milj. €	%
Lisäys	56,2	56,2	0,0	0,0 %
Vähennys	28,7	28,7	0,0	0,0 %
Lainakannan muutos	27,5	27,5	0,0	0,0 %

TULOSENNUSTE 2014
(sisältää sisäiset erät)

	Ydinkaupunki	Tilakeskus	Isäntäkunta- palvelut	Pohjois-Sevon pelastuslaitos	Kuopion Energia Liikelaitos	Kuopion Vesi Liikelaitos	Kallaveden työterveys Liikelaitos	Kuopion kuntatekniikka Liikelaitos	TOT.ENN. 2014	TP 2013	Muutos % TPE -14/ TP -13
	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	Milj.€	
TOIMINTATUOTOT	112,2	76,3	11,3	25,1	68,5	20,6	4,4	31,1	349,5	344,6	1,4
TOIMINTAKULUT	-696,6	-47,9	-11,3	-23,8	-53,6	-9,3	-4,2	-30,0	-876,6	-846,7	3,5
TOIMINTAKATE	-584,4	28,5	0,0	1,3	15,0	11,3	0,2	1,1	-527,1	-502,2	5,0
Verotulot	399,5								399,5	384,5	3,9
Valtionosuudet	148,9								148,9	153,1	-2,7
Rahoitustuotot ja -kulut:											
Korkotulot	4,2				0,0	0,0			4,2	4,0	5,0
Muut rahoitustulot	2,5								2,5	3,1	-18,8
Korkomenot	-7,1					-0,3			-7,4	-4,8	54,6
Muut rahoitusmenot	0,0								0,0	0,0	-99,3
Liikelaitosten ja taseyksiköiden peruspääomatuotot	25,1	-14,2			-7,0	-3,6	-0,1	-0,3	0,0	0,0	
VUOSIKATE	-11,2	14,3	0,0	1,3	8,0	7,4	0,1	0,9	20,8	37,8	-45,0
Poistot	-16,6	-12,9		-0,8	-7,7	-6,6	-0,1	-0,8	-45,4	-44,7	1,5
Satunnaiset erät											
Satunnaiset tuotot	2,8								2,8	7,6	-63,1
Satunnaiset kulut										0,0	
TILIKAUDEN TULOS	-25,1	1,4	0,0	0,6	0,3	0,9	0,0	0,0	-21,9	0,6	-3537,3
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		0,0		0,2		0,0			0,2	0,4	-30,6
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		0,1		-0,2					-0,1	0,0	
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-25,1	1,6	0,0	0,6	0,3	0,9	0,0	0,0	-21,8	1,0	-2302,1